ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్ప్రకాశితము. సంఖ్య ౧౫.

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము.)

ఇది

శ్రీనాథమహాకవి విరచితము.

రెండవకూర్పు ౫౦౦.

కాకినాడ

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారిచే ప్రకటితము.

1930.

వెల రు 0—12—0.

ప్రథమ ముద్రణ పీఠిక

శ్రీనాథమహాకవి కాశీఖండమునందు "చిన్నారి పొన్నారి" యనుసీసపద్యమునఁ దాను రచించిన శాలివాహనసప్తశతి, మరుత్తరాట్చరితము, భీమఖండము, నైషధము, కాశీఖండములను లోకమున కెఱుకపఱిచెను. అందులి మొదటి రెండుగ్రంథములు నింతవఱకు నెవ్వరికిని గోచరములు కాలేదు. ఆపద్యమందు లేని హరవిలాసమిప్పుడు ముద్రితమై ప్రచారమున నున్నది. దంతులూరి పాపరాజు మూర్తిత్రయోపాఖ్యానపీఠికలోఁ దనతాతయగు గన్ననరపతి "శ్రీనాథసుకవీంద్రుచే ధనంజయవిజయం బనుసత్కావ్య మందికొనియె" నని చెప్పినాఁడు. దానింబట్టి కవిసార్వభౌముఁడు కిరాతార్జునీయమును గూడ రచించె నని యూహింపనగును. ఇవియేకాక యెన్నఁడు నెవరును గని విని యెఱుంగనిది యీశివరాత్రిమాహాత్మ్య మొకటి.

దీనిని గొంతకాలమునకు మునుపు, ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారు తమ ప్రాచ్యలిఖితగ్రంథపరిశోధనమునఁ గృష్ణాజిల్లా నందిగామతాలూకా జొన్నలగడ్డ వాసిరెడ్డివారియింటఁ గనుఁగొని యావృత్తాంతము లోకమున

తెలుకపఱిచి ప్రత్యంతరమునకై చాలఁ బ్రయత్నించియు నయ్యది లభింపమిచే నెల్లో పత్రికలోఁ బ్రకటించిరి. ఈ గ్రంథమును బలువు రపేక్షించుటచే మరల నిపుడు పుస్తకరూపమునఁ బ్రకటింపఁబడు చున్నది. కావున దీనిచరిత్ర మిటఁ గొంచెము చర్చింపఁబడును.

ఈగ్రంథము ప్రతి యతిశిథిలము లగు తాటియాకులపైఁ గలదు. మధ్యమధ్య పత్రములును ముక్కలు నుసి నుసియై పోవుచున్నవి. వ్రాఁత చాలఁ బురాతన మైనది. "ఆనందనామసంవత్సర శ్రావణ శుద్ధ ౧౩ మంగళవారమునాఁడు వెంక్కన కుల్కరణి మ॥ గుడిమిట్ల వ్రాసినట్లు ద్వితీయాశ్వాసముచివర నున్నది. ఈ యానంద క్రీ. శ. 1674 నాఁటిది కావున నిప్పటికి 249 యేండ్లక్రిందటివ్రాఁత. ఈగుడిమిట్ల నంది గామ సమీపమున నున్నది. గుంటూరుని జాముకత్తు. సాధారణముగాఁ దాటాకుపుస్తకములు చదువువా రెల్ల నీవ్రాఁత చదువఁజాలరు. ప్రస్తుతము లభించిగ్రంథము నాలుగాశ్వాసములది. దీనిలోఁ గవి మొదటఁ బ్రతిజ్ఞచేసిన "ఉరులింగోద్భవంబును, శివరాత్రి మాహాత్మ్యంబు" నను కథలు ముగిసిపోయినవి. కాని నాలవయాశ్వాసాంతమున శివదూతలచే యమదూతలు పరాజితులై యముని కెఱిఁగింప "చిన్నవోయి యముం డేమి చేసె" నని యైదవ యాశ్వాసారంభ సూచకముగ మునులచేఁ బ్రశ్నింపఁబడెను. దానిచే నింకను గొంతగ్రంథము కల

దేమో యని తోఁచును. కాని శ్రీనాథకవి యింతమాత్రమే రచించె ననుట సమంజసముగా నున్నది. ఏలన మొదటఁ బ్రతిజ్ఞచేసిన శివరాత్రిమాహాత్మ్యము ముగిసినది. పైని యమప్రమథాదులయుద్ధములు కథకంతగా నుపకరించునవి గావు. కావున మూల మగునీశానసంహితాధ్యాయాంత్యపద్యానురోధమున నీమునుల ప్రశ్నవాక్యమును గూడ గ్రంథమందుఁ జొప్పించె ననుట యుత్తమము.* రెండవది శ్రీనాథుఁ డీ గ్రంథమును ముగింపకమునుపే కాలగతి నొందుటవలన నాలుగాశ్వాసములు మాత్రమే శ్రీనాథరచితము లని చెప్పవలయును. అంతియ కాని యింకను గొంతభాగ మున్న దనియు నది లేఖకునిచే విడువఁ బడిన దనియుఁ జెప్పు టంత సరికాదు, కావున, శివరాత్రిమాహాత్మ్యము సమగ్రముగనే లభించిన దని తలంపనగును. ఇఁక నీగ్రంథ మే కాలమున రచింపఁబడెనో విమర్శింపవలసి యున్నది.

"సత్కవిసార్వభౌముం డగు శ్రీనాథకవివరేణ్యు - - -
గాంచి." ఆ. ౧. ప. ౧౩.

గీ. వేడ్కఁగవిసార్వభౌముని విమలచరితు ,, ఆ.౧.ప. ౩౭.

వ. అనవుడు నమ్మహీసురాగ్రగణ్యుండు కమలనాభామాత్య
పౌత్త్రుండును మారయామాత్యపుత్త్రుండు ననగు శ్రీనా

* ఈయుక్తికి ముందు విమర్శింపఁబోవు ప్రమాణము లాధారములు.

థకవివరేణ్యుండు సంతుష్టమానసుండై. ఆ.౧-౩౪

అను వాక్యములవలనను, ఆశ్వాసాంతగద్యములు నాలుగువలనను శ్రీనాథుఁడు కవిసార్వభౌమబిరుద మందిన పిదప హరవిలాసనైషధములకుఁ బిదప భీమఖండమునకు మునుపు దీనిని రచించె నని శ్రీ వీరేశలింగముపంతులుగారి యూహ. ఈగ్రంథమందు దోషము లత్యధికముగా నుండుటచే నియ్యది శ్రీనాథుని బాల్యకవిత యని బ్ర॥ శ్రీ॥ నాగపూఁడి కుప్పుస్వామయ్యగారి తలంపు. వీరిరువురివాదములలో నేది వాస్తవమో పరికింతము -

"సుతుని న్నుద్యుక్తశాంతాత్మునిన్. ఆ. ౧. ప. ౧.

"ఆలిని బుక్కటందిడి. ఆ. ౧. ప. ౩.

"కృతిపతు లగుకవిముఖ్యుల. ఆ. ౧. ప. ౯.

"వడిప్రాసపడంబబంధమై. ఆ. ౧. ప. ౧౧.

"మల్లికార్జునకుత్పలంబర్థిఁబడసె. ఆ. ౧. ప. ౧౨.

"పుణ్యఋషీశ్వరసత్తుల్యులం బోలిన. ఆ.౧.ప.౧౯.

"వైభవప్రఖ్యాతవరహరిశ్చంద్రుండు. ఆ. ౧. ప. ౨౦.

"ఘనుఁడుకోమరగిరీంద్రుండు గలిగియుండు. ఆ.౧.ప.౨౦.

"నేర్పరతఁడు. ఆ. ౧. ప. ౨౨.

"(సకలసద్గుణ)విఖ్యాతసారసౌఖ్య మహితపంచాత
మంత్రమానసాత్మ ఆ. ౧. ప. ౨౮.

"పరమపాతివ్రత్యభావంబు తలఁపంగ గౌరిగాఁబోలు
కాంత తలఁప ఆ. ౧. ప. ౫౮.

"నల్వురుంచింత." ఆ. ౧. ప. ౫౭.

"కాకోదరగ్రామణీకంఠగ్రైవేయ. ఆ. ౧ ప. ౫౮.

ఇట్టివే కాక యింక ననేకదోషములును నప్రౌఢకవితాబంధమును నవతారికాభాగమున నగపడుచుండుటచే నీగ్రంథము శ్రీనాథరచితము కాదనియైనను బాల్యరచితమనియైనను జెప్పనగును గాన శ్రీ వీరేశలింగముపంతులుగారి యూహ సరికాదు. గ్రంథమునందుఁ బలుతావులఁ గవిసార్వభౌమబిరుద ముండుటచేతను దోషము లవతారికాభాగమందె తక్క మఱెచ్చటను లేకుండుటయే కాక కథాభాగము శ్రీనాథుని యితరగ్రంథములశైలికి సమానమగుప్రౌఢిచే నలరారుచుండుటచేతను శ్రీ కప్పుస్వామయ్యగారి తలంపుకూడ సరికాదు. ఇఁక మూఁడవపక్ష మొకటి స్ఫురించినది. దానిని జిత్తగింపఁ బ్రార్థించెద.

శ్రీనాథుఁడు నైషధరచనానంతరము ప్రౌఢదేవరాయల యాస్థానపండితుఁడగు గౌడడిండిమభట్టు నోడించి సార్వభౌమబిరుద మందెను. ఆబిరుద మీగ్రంథమునఁ గలదు గదా! హరవిలాసనైషధములందు లేనిపంచారామాప్సరఃకురంగేక్షణల వర్ణనములు తొలుదొల్త భీమఖండమున నుపయోగింపఁబడినవి. అనాఘ్రాతము లీగ్రంథమందు నగపడుచున్నవి. కావున శివరాత్రిమాహాత్మ్యము భీమఖండమునకుఁ బిదపనే రచింపఁబడినది. ఇంతే కాక [illegible] కాశీఖండమునను [illegible] చరిత్రములలోని పద్య-

శ్లో. "యాయజూకకులే జన్మ క్వ క్వ మే వ్యసనం మహత్
అహో బలీయా న్విధి ర్భావికర్మానుసాధయేత్
భిక్షితుం నాధిగచ్ఛామి నమే పరిచితః క్వచిత్
నచహస్తే ధనం కించి త్కిమత్ర శరణం భవేత్
సదా హ్యభ్యుదితే భానౌ ప్రసూర్మే మృష్టభోజనమ్
దద్యా దద్యాత్ర కం యాచే యాచే హా జననీ నమే"

అనుశ్లోకములను—

గీ. అక్కటకట దురోదరవ్యసన మెట్లు
యాయజూకవిశిష్టాన్వవాయ మెట్లు
ఎట్లుచేసినఁ జేయుఁగా కేమనంగ
నేర్చువారము విధి దయానిస్స్వహృదయి.
కాశీ. ఆ. ౪. ప. ౧౧౩.

చ. అరుణగభస్తిబింబముదయాద్రిపయింబొడ తేరగిన్నెలోఁ
జెరుఁగును వంటకంబు వడపిందెలునుం గుడువంగఁబెట్టు ని
ర్భరకరుణాధురీణ యసుప్రాణముప్రాణము తల్లియున్న దే
హరహర యెవ్వరింకఁగడు పారసి పెట్టెద రీప్సితాన్న
ముల్. ఆ. ౪. ప. ౧౧౪.

అనుపద్యములుగా నాంధ్రీకరించెను. ఇందు మొదటిపద్యమును విస్తరించి శివరాత్రిమాహాత్మ్యమున వర్ణించినాఁడు. రెండవదాని నేమాత్రమును మార్పు సేయక యట్లే వేసినాఁడు. (చూ. ఆ. 3. ప. ౧౮) ఈ మూలశ్లోకములు కాశీఖండమందు నీశానసంహితయందు నొకరీతినే యుం

26894
2.3.73

డునా? ఈశానసంహిత యెందున్నదో యగపడదు. కాశీఖండమే యీశానసంహిత యనినఁ దప్పు కాఁజాలదు. కావున నీగ్రంథము కాశీఖండము గూడ రచించినపిమ్మటనే ౧౪౪౦ ప్రాంతమున రచింపఁబడె నని నానిశ్చయము. అయినచో నవతారికాభాగమందలి యప్రౌఢశైలికి నలాక్షణికప్రయోగములకును గతి యే మందురా? శ్రీనాథుఁడు కాశీఖండమునందుఁ గుబేరపూర్వవృత్తకథనావసరమున శివరాత్రిమాహాత్మ్యమును గుణనిధిచరిత్ర రూపమున వర్ణించెను. తనగ్రంథములం దటనట బాణకాదంబరిలోని వాక్యముల నుపయోగించెఁ గాని యీ రెంటియందును దనివిసనక కాదంబరిలోని రసవంతము లగుభాగముల విరివిగ గ్రహించి సుకుమారచరిత్రమును గల్పించి శివరాత్రిమాహాత్మ్యమును సమగ్రముగ వర్ణించెను. గ్రంథముపూర్తిచేసి యవతరణిక రచింపకమునుపే కైలాసమున కేగెను. పిదప శ్రీశైలవాసి యగుశాంతయ యెట్లో యాయేకలిఖితప్రతిని సంపాదించి కొంతధనము వెచ్చించియో లేక యో స్వయముగనో లేక తనయాశ్రితుఁడగు నొకయప్రౌఢకవివలననో యుపోద్ఘాతము నుద్భవింపఁజేసి జనకవియుక్తయై నిరాలంబ యైన యీకృతికన్యను దన కంటఁగట్టుకొనియె నని యూహించుట సాహసము కానేరదు. గ్రంథారంభమునందలి యిష్టదేవతాస్తుతియుఁ గవిస్తుతియుఁ గృతిపతికృతికర్త నుద్దేశించి పలికిన వాక్యములును గవిప్రతిజ్ఞావాక్యములందలి ప్రథమ

పురుషప్రయోగమును వేయేల సకలవిధదోషాకరంబైన యవతారికయెల్లను శ్రీనాథుని. యితరసర్వగ్రంథములకు భిన్నమార్గముగలదై పై సిద్ధాంతమును బోషించుచున్నది. కావున నిందలి యవతారిక శ్రీనాథవిరచితము కాదనియుఁ గథాభాగము నాలుగాశ్వాసములు మాత్రము కాశీఖండానంతరము ౧౪౪౦ ప్రాంతమున శ్రీనాథుని చరమదశయందు రచింపఁబడెననియు నీగ్రంథమందలి కథానాయకునితోడనే శ్రీనాథుఁడును బ్రథమపదవి నందెననియు నీకృతియే శ్రీనాథుని యంత్యకృతి యనియు (దీనికంటె నర్వాచీనకృతి కనఁబడమికి) నూహింపవచ్చును.

ఇఁక నీగ్రంథరచనయందలి కొన్ని విశేషములు:—

గీ. వానిఁ గలలోనఁ గానని వనజముఖియు
వాని మాఱ్పువఁ జేర్కొని మానవతియు
వానిఁగా నాత్మ భావించి వరుని గవయ
నభిలషించనిసతియు లే దయ్యె నచట.

శృం. నై. అ. ౧. ౬౨.

అనుపద్యమును విస్తరముగా రసవత్తరముగా శివరాత్రి మాహాత్మ్యమున—

సీ. హృదయ మువ్విళ్లూర నేకాంతమున నుండి
వానిఁ జింతింపని వనజముఖియు
నొక్కమాఱైన నిఁజూచి యొండొక్క మాటఁ జూడ
నభిలషింపనివిభ్రమాధరియును

గలలోన వానిఁ జిక్కఁగఁ గౌఁగిటను జేర్చి
ముకుళితేక్షణగాని ముద్దియయును
నతనిరూపంబు గుడ్యంబులందు లిఖించి
యందంబుఁ జూడనియంగనయును
జెలులచేతను బ్రోదిరాచిలుకచేత
వానిగుణములు విని కుచద్వంద్వసీమఁ
బాదుకోఁబులకింపని పైదలియును
బన్నిదము వ్రేసినను లేదు పట్టణమున. ఆ. ౨. ౯౪.

అను సీసపద్యముగా రచించెను. ఇంక నిట్టి వనేకము లాతని పూర్వగ్రంథానుకరణము లిందుఁ గలవు.

౧. తస్య రాజ్ఞో నిఖిలకలాకలాపావగాహనగభీరబుద్ధిః -- బృహస్పతి రివ సునాసీరస్య కవి రివ వృషపర్వణః వసిష్ఠ ఇవ దశరథస్య విశ్వామిత్ర ఇవ రామస్య ధౌమ్య ఇవాజాతశత్రోః దమనక ఇవ భీమస్య సుమతి రివ నలస్య సర్వకార్యేష్వప్రతిహతమతి రమాత్యో బ్రాహ్మణః శుకనాసో నామాభవత్. కాదంబరీ ౧. ౨౪౩

వ. ఆ రాజునకు నిఖిలశాస్త్రకలాపావగాహనగంభీరబుద్ధి యజ్ఞదత్తుం డను బ్రాహ్మణుండు దేవేంద్రునకు బృహస్పతియు, వృషపర్వునకు శుక్రుండును, దశరథునకు వసిష్ఠుండును, రామునకు విశ్వామిత్రుండును, నజాతశత్రునకు ధౌమ్యుండును నలునకు దమనుండునుం బోలెఁ బ్రధానియై" - శివరాత్రి ఆ. ౨. వ. ౧౫.

క. సత్యపి రూపవిలాసోపహసితరతివిభ్రమే లావణ్యవతి వినయవ త్యన్వయవతి హృదయహారిణి చావరోధ జనే* కాదంబరీ. క. ౧౨.

వ. అమ్మంత్రి భార్య వినయవతి వివేకవతి విభ్రమవతి విలాసవతి సౌభాగ్యవతి లక్షణవతి యౌదార్యవతి గాంభీర్యవతి యన* - శివరాత్రి. ఆ. ౨. ప. ౧౫.

పై గద్యమునందలి సప్తమ్యంతములను జక్కనార్యుఁడు ప్రథమాంతములుగ మార్చినాఁడు. మూలమందలి రాజాంతఃపురము నాంధ్రీకరణమున మంత్రిభార్యగా నొనర్చెను.

క. ఏకం తు తనయముఖకమలదర్శనసుఖం తు న లేభే తథా సంభుజ్యమాన మపి నిష్ఫలపుష్పదర్శనం శరవణ మివాంతఃపుర మభవత్. కాదంబరీ. ౨౭౧-౨౭౨.

గీ. తనయసంతానలబ్ధి దా దవ్వుగాఁగ
విభవసంపత్తి గల్గియు విన్నవోయి
వనితనిష్ఫలపుష్పదర్శనముఁదాల్చి
శరలతాకాననమువోలె జవ్వనంబు. శివ. ఆ. ౨-౧౭

క. అథ తస్యా స్తాంబూలకరంకవాహినీ సతతప్రత్యాసన్నా మకరికానామ రాజాన మువాచ॥ కా. ౨౯౩.

క. ప్రథమ మపి స్వామినీ దానవశ్రీరివ సతతనిందితసురతాశయనాసనస్నానభోజన భూషణపరిగ్రహాదిష్వపి పరిజనప్రయచితేషు దివసవ్యాపారేషు కథంకథ మపి పరిజనప్రయ

త్వాత్ప్రివ ర్తమానా సశోకే వాశీత్- కా. ౫. ౨౯౬

౫. దేవ హృదయపీడాపరిజిహీర్షయాచ న దర్శితవతీ స్వా వికారమ్. కా. ౫. ౨౯౭

౫. అద్యతు చతుర్దశీతి భగవంతం మహాకాల మర్చితు మితోగతయా తత్ర మహాభారతే వాచ్యమానే శ్రుతం అపుత్రాణాం కిల గతి ర్నాస్తి నవా సంతి లోకాః. కా. ౫. ౨౯౮.

వ. ఈదుఃఖంబునకుఁ గారణం బేమని యడుగుట యుం బ్రత్యుత్తరం బీక యూరకున్న దాని తాంబూలకరంక వాహిని యిట్లను- అను ౨. ఆ. ౩౦. వచనముగా.

౫. అపరేతు ----ప్రతారణకుశలై ర్ధూర్తై రమానుషోచితాభి స్తుతిభిః. ప్రతార్యమాణా విత్త మదమత్త చిత్తా నిశ్చేతనతయా తథేత్యాత్మన్యారోపితా లీకాభిమానా---- అంతఃప్రవిష్టాపరభుజద్వయమివాత్మ బాహు యుగళం సంభావయంతి. ౫. ౭౧౪-౧౬.

౫.-దర్శనప్రదానమ ప్యనుగ్రహం గణయన్తి. ౭౧౮.

౫. దృష్టిపాతమ ప్యుపకారపక్షే స్థాపయన్తి. ౭౧౯.

౫. సంభాషణ మపి సంవిభాగమధ్యేకుర్వన్తి. ౭౨౦.

౫. ఆజ్ఞా మపి వరప్రదానం మన్యన్తే. ౭౨౧.

గీ. తమ్మమానుషకాలోచితంబు లైన
కీర్తనంబుల మెపులకించుకొండ్రు
తా రమర్త్యులుగా మదిఁ దలఁతు రహహ

విత్తమదమత్తచిత్తులై వెఱ్ఱిజనులు. శివ. ౨-౯౪.

సీ. అయ్యనీవుచతుర్భుజావతారుఁడ వన్న - - - -౯౭

గ. మిథ్యామాహాత్మ్యగర్వనిర్భరాశ్చనప్రణమంతి దేవతాభ్యః కించ న పూజయన్తి ద్విజాతీన్ న మానయన్తి మాన్యాన్ నార్చయంత్యర్చనీయా న్నాభివాదయంత్యభివాదనార్హాన్ నాభ్యుత్తిష్ఠంతి గురూన్.

గ. ౭౨, ౨౩, ౨౪.

ఉ. సంపదపేరికట్టిఁడిపిశాచము సోఁకినమానవుండు పూజింపఁ డభీష్టదేవత భజింపఁడు సజ్జనులైనవారి మన్నింపఁడుమిత్రబంధులగణింపఁడుధర్మరహస్యములివ్విచారింపడు మీఁ...భరింపఁడహంకరణంబుపెంపునన్.

శివ. ఆ. ౨-౯౮

గ. ప్రవిశ్యచ తరుషండస్య మధ్యభాగే మణిదర్పణ మివ త్రైలోక్యలక్ష్మ్యాః స్ఫటికభూమిగృహ మివ వసుంధరా దేవ్యాః కైలాసమివ ద్రవతా మాపన్నం...చంద్రాతప మివ రసతా ముపేతం హరాట్టహాస మివ జలీభూతమ్- - శరదభ్రబృందమివ ద్రవీభూయైకత్ర నిష్యందితమ్ అచ్ఛోదం నామసరో దృష్టవాన్. గ. ౮౫

సీ. "స్ఫటికరత్నగృహంబు సర్వంసహాకాంత
కభిధాంతరంబు దుగ్ధాంబునిధికి-శివ.౩-౨౧

ఇట్టి యుదాహరణముల నింక ననేకములుగాఁ జూడనగును. వేయేల "తమ్మహానుమ" "అయ్యనీవు"

"సంపద పేరి" అనుపద్యముల కీగ్రంథమునం దేప్రసక్తియు లే
కున్నను గాదంబరీరసాస్వాదపరవశత్వముననే యాంధ్రీక
రించె నన్నచో శ్రీనాథకవి కాదంబరి నాంధ్రీకరించుతలం
పుననే శివరాత్రిమాహాత్మ్యరచన మారంభించె ననియును,
గాశీఖండమునందలి గుణనిధిదుర్గుణవర్ణనమునను శివరాత్రి
వ్రతప్రభావవర్ణనమునను దనివిసనక సుకుమారచరిత్రమును
గల్పించె ననియును విశద మగును గదా?

పైనిజెప్పిన విశేషములం బట్టి యీగ్రంథ ముత్తమ
ప్రబంధములలో నొకటియుఁ బవిత్రగ్రంథములలో నొక
టియు ననియుఁ దెలియనగును. ఈగ్రంథ మింతకాలము
తాళపత్రములలో ఘుణాక్షరబహుళముగ నిరతదనుక
(౪౦౦ సంవత్సరములు) ఏరికి నగపడకున్నను నేఁటి కాంధ్ర
సాహిత్యపరిషత్తువారి యమోఘపరిశ్రమమువలన నాంధ్ర
లోకమునకుఁ బ్రత్యక్ష మగుట మహాదృష్టవిశేషమే. ఈ
గ్రంథమును దొలుసారిపత్రికలోఁ బ్రకటించుసమయమునఁ,
గీర్తిశేషు లగు శ్రీతంజనగరం దేవరాజసుధిగారు చాలసాయ
మొనరించిరి. దీనిని సంస్కరించుటయందుఁ గాదంబరి
యును శ్రీనాథుని యితరగ్రంథము లన్నియును సహా
యము లైనవి. అయిన నింకను గ్రంథపాతములును దోష
ములు సందేహములు ననేకము లుండిపోయినవి.

ఇట్టి యింక నితరుల కనేకసంస్కరణములు దోఁచవచ్చును. అవియెల్లఁ దృతీయముద్రణమున గ్రహింపఁబడును.

ఇట్లు, బుధవిధేయుఁడు,
కట్టి సాంబమూర్తిశాస్త్రి.

ద్వితీయముద్రణపీఠిక.

శ్రీశివరాత్రిమాహాత్మ్యమున కింతత్వరలోనే పునర్ముద్రణయోగము లభించుట కాంధ్రమహాజనులకు శ్రీనాథమహాకవియెడఁ గలభక్త్యాదరములే కారణము. తొలుతటి ముద్రణపై యిప్పటికించుమించు పండ్రెండేండ్లు గతించినవి. తొలుతటిపీఠికకంటె నీపీఠికయం దనేకాధికాంశములు చేర్పఁగల నని విశ్వసించిన నాకుఁ బ్రత్యంతరాలాభము నిరుత్సాహజనక మైనది. అయిన నీగ్రంథము ప్రకటింపఁబడినపిదప ననేకులు పత్రికాముఖమునఁ జర్చించినవిషయములవలనఁ గొన్ని నూతనాంశములు తెలియవచ్చినవి. వాని నుచితరీతిని వివరింతును.

ఈనడుమ రాజకీయప్రాచ్యలిఖితపుస్తకాలయాధికారులకు "ఈశానసంహిత" యను గ్రంథ మొకటి లభించి

నది. దానియం దీకథకు మూల మున్నది. దాని పరిమా
ణము నూఱుశ్లోకములు మాత్రమే. ఆనూఱుశ్లోకములనే
యాతఁడు గొని కాదంబరీవర్ణములను జేర్చి మహాకవి
యింత గ్రంథముగా రచించినాఁడు. ఆమూలమును బట్టి
చూడ నింకొక్క యాశ్వాసము గ్రంథ ముండవలయునని
తెలియుచున్నది, గాని, యది యాతఁ డాంధ్రీకరించెనో
లేదో నిర్ణయించుట కాధారము లంతగా నగపడకున్నవి.

తొలుతటిపీఠికలో నీ గ్రంథము చిరకాలమువఱ కెవ్వ
రు నెఱుఁగరని వ్రాసియుంటిని. దాని నీక్రిందిరీతిని సవ
రించుకొన వేఁడెదను.

ఉ. కాయజవిక్రియం బడయఁగానికులంబున సంభవించి
యు,న్యాయము సేయు నేయిటుడు రాత్మజుఁడు వీఁడు త్రపా
భిమానము, ల్స్నాయగఁ దట్టియుంచు సతిమాత్రములజ్జఁ
డైనకైవడిం, దోయజషండ బాంధవుఁ డధోముఖుఁ
డయ్యెనభోంగణమ్మునన్.

శా. ప్రాలెం బశ్చిమశైలశృంగమువయిం బ్రత్యగ్రమధ్వాగ
మో, న్నీలత్కింశుకకోరకస్తబకకాంతిన్ భానుమన్మండ
లం, బాలంబించె మరుండు హస్తమున దాసౌరామ
లీల్లావతీ, భ్రూలేఖానిభవిభ్రమాభ్యుదయముం బుంబ్రేమ
కోదండమున్.

క. క్రుంకె విభాకరబింబము
పంకజషండములు మొగిడెఁ బ్రత్యగ్వీథిం

గం కేలీతరుపల్లవ
సంకాశచ్ఛాయఁ గొమరుసంజ జనించెన్.

వీనికిఁ బ్రతిబింబములు మనుచరిత్రమునఁ గలవు:—

చ. తరుణి ననన్యకాంత నతిదారుణ పుష్పశిలీముఖవ్యథా
భరవివశాంగి నంగభవు బారికి నగ్గము చేసి క్రూరుఁడై
యరిగెమహీసురాధముఁ డహంకృతితో ననిరోషభీషణ
స్ఫురణవహించెనోయననభోమణిదాల్చెఁగషాయదీధితిన్

శా. శ్రేణుల్గట్టి నభోంతరాళమునఁ బాఱెంబక్షులుం ష్ణాంశు
పా, షాణవ్రాతముకోష్ణమయ్యె మృగతృష్ణావార్ధులిం
కెంజపా, శోణంబయ్యెఁ బతంగబింబముదిశాస్తోమంబు
శోభాదరి, ద్రాణం బయ్యెఁ సరోజషండములు నిద్రా
ణంబు లయ్యెంగడున్.

పెద్దనార్యుఁడు శివరాత్రిమాహాత్మ్యమును బాగుగా నెఱుఁగు ననుటకుఁ బైపద్యములు తార్కాణము.

అంధ్రీకరణమునందలి విశేషములు తొలిపీఠికలోఁ జాలవఱకుఁ జూపితిని, గావున, స్వల్పలోపములను మాత్ర మిటఁ జూపెదను:—

వ. "ఆరాజునకు...నలునకు దమనకుండునుంబోలె" ఆ-౨-౧౫
నలునిమంత్రి సుమతి యై యుండ దమనకుఁ డనుట
ప్రమాదము.

వ. సర్వజగత్ప్రసిద్ధంబు గదా...దశరథుండు దిగ్గజములం
బోలినకుమారుల—ఆ-౨-౩౫.

దిగ్గజము లెనిమిది యైయుండ నాలుగనుట యప్రసిద్ధము.
ఆ ౨-33 పద్యము పూర్వోత్తరార్థములకు సంబంధము లేదు.

"బహుదినంబు లమ్మహాసచివు పట్టపుదేవికి" ఆ౨-౨౦.
సచివునిభార్యను బట్టపుదేవియనుట సమంజసము కాదు.

శా. "సీమంతోన్నతసంభ్రమంబు వెలయం జేయించె శ్రీ
యజ్ఞదత్తామాత్యాగ్రణికన్నృపాలకుఁడు" ఆ౨-౫౨
యజ్ఞదత్తునిభార్యకుఁ జేయవలసిన సీమంతోన్న యనసంస్కారము నాతనికే రాజు చేయించుటయు నస మంజసము.

క. "పరిషేకాంతరమునఁ దా సరసీరుహాకరము వెడలి"
అనంతరము కాని యంతరమైయుండదు. ఆ 3-౨3

కాదంబరీభాగముల నందందు బహుళముగఁ జొప్పించినట్లు పూర్వపీఠికలోఁ జెప్పి యుంటిని. ఇంక నీక్రిందివిషయములనుగూడఁ దిలకింపుఁడు.

కాదంబరిలోని శూద్రకుఁడును దారాపీడుఁడును జేరి యిందు హేమాంగదరూపము నొందిరి. తారాపీడుని పట్టమహిషి విలాసవతియు శూద్రకుని యంతఃపురమును నిందు యజ్ఞదత్తామాత్యునిభార్య సుశీలగాఁ బరిణమించిరి. కాదంబరిలోని శుకనాసుఁ డిందు యజ్ఞదత్తుఁ డయ్యెను. అందలి చంద్రాపీడవైశంపాయను లిందు విద్యాభ్యాసకా

లమున సుకుమారత్వ మొందిరి. కాదంబరిలో శుకమును
దీసికొనివచ్చిన చండాలదారికారూపచ్ఛన్న యగుమహా
లక్ష్మి యిందుఁ గథానాయికయగు జనంగమకన్యగా నవ
తరించినది. అందలిపక్కణము యిందలి పక్కణము. అం
దలిశబరసేనాపతి మాతంగకుఁ డిందు మాలెతతోఁ గాఁపు
రమున్న సుకుమారభూమికఁ దాల్చెను. అందలిశబరసైని
కు లిందు వృద్ధసుకుమారునిసహచరులు. కాదంబరిలోని
తారాపీడుని మహిషి విలాసవతి సంతతి లేక విచారించు
ట, భర్త యామె నోదార్చుట, తాంబూలకరంకవాహిని
గుట్టు చెప్పుట, శివాలయపురాణశ్రుతి, దానధర్మాదు లా
చరించుట, గర్భప్రాప్తి, సూతికాగృహాలంకారము, ప్ర
సవము, ప్రసూతిసమయబలివిధానము, కుమారసంర
క్షము, శైశవక్రీడలు మొదలగున వెల్ల దీనియం దల్లై స
లక్షణముగ యజ్ఞదత్తునిభార్య విలాసవతి వానికుమారుఁ
డు సుకుమారుఁడు వీరివిషయమున వర్ణింపఁబడినవి. సీమం
తోన్నయనపుంసవనము లిందు స్వతంత్రముగఁ జేర్పఁబ
డినవి. అధమాధమవాపక్షమున నొక్కపర్యాయమే జరు
పఁబడిన యారెండుకర్మలు నానాఁటికే యాంధ్రదేశమునఁ
గర్మశ్రద్ధ యడుగంటె నని తెలుపుచున్నవి.

ఈ యంశముల నెల్ల నాలోచించిన నీకవి నూ...
ము నెట్లు పెంచినాఁడో తెలియఁ గలదు.

దీనికి మూల మగునీశానసంహితాభాగమును నేనిం కను జూడఁ దటస్థింపలేదు. అది లభించెనేని త్వరలో నేయీ గ్రంథమున కనుబంధముగ నందలివిషయములను గూడఁ బ్రకటింతును.

బుధజనవిధేయుఁడు,

విద్వాన్, కఱ్ఱి సాంబమూర్తి శాస్త్రి.

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము)

ప్రథమాశ్వాసము.

ఇష్టదేవతాప్రార్థనాదికము.

శా. శ్రీ - - - వాశ్రితోరస్థలీ
నాగాధీశవిశిష్టసంస్తవలసన్నాళీకపాదద్వయ
ప్రాగల్భ్యుం డగుశంకరుండు మనుచుం బ్రత్యక్షుడై యె
ప్పుడున్। యోగీంద్రాఖ్యుని ముమ్మడీంద్రసుతుని న్నద్వ్య
క్తశాంతాత్మునిన్.

శా. శ్రీరామారమణుం డశేషజగతీక్షేమంకరప్రక్రియా,
భారాయత్తమనస్కుఁ డార్యజనసంభావ్యుండుభవ్యాత్ముఁ
డై, గారామరఁగ నుమ్మమాంబికసుతున్ గౌరీశభక్తా
గ్రణిన్, ధీరున్మమ్మయశాంతుని న్ననుచుసం దీర్ఘాయుర
ర్థాఢ్యుఁ గన్.

ఉ. నాలుగుమోములందనరనాలుగువేదములభ్యసించుచున్
నాలుగునైదురూపముల నవ్యసుఖ ...చేసియున్,ఆలిని

బుక్కటందిడి విహాయసవీథిని నంచ నెక్కి తా, జాలఁ
జరించుబ్రహ్మఘనశాంతుఁడుశాంతనఁ బ్రోచుఁగావుతన్.

చ. హరిహరపద్మజాదులగునాద్యులుసంతతభక్తియుక్తులై
చిర మగునిష్టసంపదలఁ జేకొని లోకములన్ సృజింపఁగా
నరుదుగఁ బ్రేమఁ బ్రోవలయమందఁగఁ జేయఁగఁగర్తలై రిసీ
పరమహనీయతత్త్వ మనివార్యము సద్గుణశీల పార్వతీ.

గీ. మదనుఁ గన్నతల్లి మాధవునిల్లాలు
బ్రతుకు తెల్లఁ దానె పట్టిచూడ
ముఖ్యమైనలక్ష్మి ముమ్మయశాంతాత్మ
మందిరంబునందు మసలుచుండు. ౫

చ. కవికవితాబ్ధిలోనముఖగహ్వరమోడయుజిహ్వాగ్రేడహ్వా
త్పవనుఁడు పీలికాఁడు మృదుభాషలు రత్నము......
......మాత్మవర్తకునికై వడి నీకు విశేషసత్కృతుల్
గవయఁగనిచ్చినీవలనఁగావ్యసుఖస్థితియిచ్చుఁగావుతన్.

సీ. బాణు నద్భుతశాస్త్రబహుకలాపారీణుఁ
బ్రకటవరకవితా - - -
- - - గాంభీర్యబంధానుబంధవి
స్ఫురితమహోన్నతిస్తోము సోముఁ
జిరతరమతిభద్రుఁ జెన్నారిశివభద్రు
నతులగుణసార్వరు నమ్మయార్యు
వరనీతిచాతురీవాగ్భూతిభవభూతి
... మోఘుమాఘు

ఘనవినూత్న వికాసు శ్రీ కాళిదాసు
దండి కావ్యానులాపవాగ్దండి దండిఁ
జిత్ర వాగ్జృంభణప్రఖ్యుఁ జిత్తపాఖ్యుఁ
దగిలి మలహాణు బిలహాణు - - ౭

ఉ. ఉన్నతమైన యాంధ్రకవితోక్తులనెంతయుఁ బ్రోడలైనయా
నన్నయభట్టు తిక్కకవినాయకుఁ డెఱ్ఱన శంభుదాసు -
. ... - . .
- - శాస్త్రములసంఘట - - కన్. ౮

క. కృతిపతు లగుకవిముఖ్యుల
సతతముఁ గొనియాడి వారిసన్నుతి - -
- - - -
- - - - ౯

క. - - కోటుల
తెఱఁగిదె యని తప్పు లెల్లఁ దీర్తురు వశులై
మెఱుఁగరు సుకవులఁ గుకవులు
కఱకులు వలుకుట్లయు నేర్పు గర్వప్రౌఢిన్. ౧౦

ఉ. పద్యగణాక్షరప్రకరభావరసార్థగుణా... శబ్దపటహేతు
కలారసనత్క్రియాఢ్యమై, యూద్యులు చన్నమార్గమున
నావడిప్రాసవిడంబబంధమై, చోద్యముగాఁగఁ జెప్ప
కృతి శ్రోత్రసుఖావహ మెల్లచోటులన్.

శా. ... ... సంభూతకస్థానమై, ఖ్యా
తంబై బుధహృద్యమంగళకవీంద్రాచార్యసంసేవ్యమై,

యాతారార్క సుధాంశువై కమలజాతాకల్పమై యొప్పు
డున్, జ్యోతిశ్చక్రముఁ బోలెఁ గ్రాలవలదా సాం--౧౨

వ. అని యిష్టదేవతా ప్రార్థనంబును గురుప్రశంసయుఁ గవీ
శ్వరప్రస్తుతియుఁ గుకవి నిరాకరణంబునుం జేసి యొక్క
కవితావిధానంబు శైవంబుగా సుకుమారచరిత్రంబు --
శిస్వస్తిశ్రీపర్వతస్వయంభూశ్రీలింగచక్రవర్తిశ్రీమన్మల్లి
కార్జున శ్రీమహాదేవుని ముఖమండపంబున సుఖాసీను
లయి యంచుగండపృథ్వీమహా...భక్తప్రకరంబులును
విజయనధ్యతులు లగు శుద్ధక్షత్రియులును, ధనపతిసమా
నసంపద్భాసితు లగు వైశ్యులును, నిర్వక్రపరాక్రము
లగు వీరభటులును, శంకరపురాధ్యక్షులును, స్థానా --
యోగంబును, గుండలి దండలాసక ప్రేరణి ప్రేంఖణం
బులైన చతుర్విధనృత్తగీత వాద్యాభిజ్ఞులును, గళావిలా
పకరుణాబంధురబంధభేదంబుల గంధర్వసంగరప్రవీణు
లయిన ... సియుండ శ్రీశాంతభిక్షావృత్తియతీశ్వ
రుండు శివకథావిధానంబులఁ బ్రొద్దులు పుచ్చుచుఁ దన
మూలభృత్యుం డగు పువ్వులపుముమ్మడి దేవయ్యశాంతు
నిం గనుంగొని నీపేరన...కవిత్వంబున నీకథ యుపన్య
సింపుమన మహాప్రసాదం బని సత్కవిసార్వభౌముం డగు
శ్రీనాథకవివరేణ్యుని గృపావిశేషంబునం గాంచి శ్రీమన్మ
ల్లికార్జునమహాదేవ ... అంచుగండముఖ్యవరణా...
లోష్టయేకోరామేశ్వరపండితారాధ్యాదిచాతుర్వర్ణ్యం

బులుం గలిగిన మ . . యందు. . . బందిన మల్లినాథ
గురుండు - - - - ౧౩

సీ. (శింగార్య)సక్రియాలీల నేపొద్దును
కరికాలచోడని కరణివాఁడు
జంగమారాధనసక్తుఁ డైన
- - - -
- - - - -
- - య్యసరణివాఁడు
వరధర్మచాతురీ వైభవఖ్యాతిచే
సేనమరాయని చెలువువాఁడు
ననఁగ నిద్ధాత్రి నింపారు నఖిలకళల
సకలనిర్మాణవిద్యాప్రశస్తుఁ డనఁగ
వఖాని త్రైశ్వర్యసంప్రాప్త - - -
మల్లికార్జునయోగిసమాజపరుఁడు. ౧౪

క. ఆతనివంశంబునఁ బ్ర
ఖ్యాతిగఁ జరితప్రతాపకలనాధర్ముం
డాతతవిక్రమశీలుఁడు
భూతలమునఁ గొమ్మవిభుఁడు పొలుపై వెలసెన్. ౧౫

సీ. చేవూరిభీమేశుఁ జెలువార గుండెలఁ
బూజ గావించినపుణ్యమూర్తి
కడిమిమై నిరువత్తుగండనిచే మల్లి
కార్జునకుత్పలం బద్ధిఁ బడసెఁ

ఉ. పోలయముమ్మమాంబికలు పుణ్యచరిత్రుల భక్తియుక్తులం
బోలఁగఁ, గాంచి రేడ్వురను బుణ్యబుషీశ్వరసప్తతుల్యులం
బోలినపుత్రసప్తకము భూతహితార్థగుణప్రవృత్తికై
లాలితవిక్రమోన్నతుల లక్షణదివ్యవిచక్షణాత్ములన్. ౧౯

సీ. రామామనోహరరతిరాజనిభుఁడు శ్రీ
మల్లినాథాఖ్యుండు మహిమ వెలయు
- - చారనిర్మలస్వాంతుండు
శ్రీగిరినాథయ్య చెలువు మీఱుఁ
బరమశైవాచారపాండిత్యగరిమల
సెట్టిదేవాఖ్యుండు చెన్ను మీఱు
వైభవప్రఖ్యాతవరహరిశ్చంద్రుండు
భీమేశ్వరస్వా - - -
వెలయ ముమ్మడిదేవయ్య వినుతకీర్తి
ఘనుఁడు కొమరగిరీంద్రుండు గలిగియుండు
- - పోతలింగాఖ్యుఁడు పొలుపు మీఱు
సప్తఋషులకు నేప్రొద్దునసములు- ౨౦

క. - - -
- - - గావలసెను
కారణజన్ముండు...పూరకి -
- - - - ౨౧

సీ. లింగార్చనక్రియా...చెల్లించు
విఖ్యాతి...య్యదండా... వాఁడు

- - - - -

- - - - - -

పరమలింగధ్యానపారీణసద్బుద్ధి
నల్లమప్రభులీల నలరువాఁడు
రుచ్యర్పణక్రియారూఢి నిద్ధారణి
మాదరచెన్నయ్య (మహిమవాఁడు)
చెలఁగె గురులింగజంగమసేవకుండు
మల్లికార్జునశివునకు మంత్రియనఁగఁ
దూర్పునాఁడెల్లఁ బాలించునేర్పరతఁడు
శ్రీసమేతుండు పోలయసెట్టివిభుఁడు. ౨౨

వ. అమ్మహాత్ముండు దనవర్ణనంబునకుం దగినవర్ణనీయ యగు
సాధ్వి వివాహంబయ్యె నంత. ౨౩

సీ. పార్వతిమూర్తియు భారతీదేవియు
నిందిరరూపంబు నింద్రుసతియు
రోహిణీదేవియు రుక్మిణీదేవియు
స్వాహాస్వధాతులశక్తిచయము
గంధర్వసతులును గందర్పుభామయుఁ
(గశ్యపు)సాధ్వులుఁ గ్రతువుసతులు
వశవసిష్ఠునిరాణి ధరఁ గుంభసంభవు
రామయు నాదిత్యురమణిఁ గూడి
ధరణి నొక్కటఁ బుట్టించెధాత యనఁగ
మగువ సెట్టిదేవాఖ్యనిమారమాంబ

(సకలసద్గుణవి)ఖ్యాతసారసౌఖ్య
మహితపంచాక్షరీమంత్రమానసాత్ర. ౨౪

క. సెట్టియమారమ గాంచెను
దట్టుల భీమయ్యఁ బ్రోలధరణీధవునిన్
మట్టురగండని ముమ్మయ
సెట్టన విలసిల్లువీరశేఖరు నర్ధిన్. ౨౫

క. పారావారగభీరుఁడు
నారీజనమన్మథుండు నరనుతుఁ డనఁగా
ధారణి సెట్టియభీముఁడు
వారక వర్ధిల్లు నెప్పుడు వైభవ మలరన్. ౨౬

క. లాలితవైభవశీలుఁడు
లోలాక్షీమన్మథుండు లోకఖ్యాతుం
డాలోలచరిత్రుఁడు ధరఁ
బ్రోలామాత్యుండు వెలసెఁ బుణ్యోదయుఁ డై. ౨౭

సీ. పంచాక్షరీమంత్రపారిజాతోద్భూత
ఫలము లేగురువుసంభాషణములు
వీరశైవాచారవిమలమార్గానూన
శాశ్వతం బేగురుస్వామిమహిమ
నిఖిలదేశాధీశనివహప్రమేయక
పాత్ర మేగురుమూర్తిపాదయుగళి
శంకరపూజాప్రశస్తదీక్షాజనా
(హ్లాద మేగు)రువుహస్తాంబుజాత

మనఁగఁ బండితచెనమల్లికార్జునునకుఁ
(బౌత్రు)రత్నంబు సెట్టియప్రభుసుతుండు
మారమాంబాతనూజుఁడు మహితయశుఁడు
వెలయు ముమ్మడిదేవయ్య వినుతకీర్తి. ౨౮

ఉ. శ్రీగిరి(పూర్వభాగ) మునఁ జెన్నగుభక్తిమహత్వ...
- -గమవేదశాస్త్రముల నంచితధర్మకథాప్రసంగవి...
- -విశేషసూత్రముల నాయతశక్తి సుభక్తియు -
... ... చెప్పెదు నెప్పుడున్. ... ౨౯

క. వార - - -
సారార్థము లయినకృతుల సభలోపలఁ దా
గారామారఁగఁ బలికిన
శారద యీరూపనంగ జగతిఁ (జరించున్). ౩౦

గీ. - - -లాఖ్యమాన
భీకరుండు - -
(బసవశ)ంకరుండు పరవాదిమండూక
భయదపన్నగుండు భక్తిఘనుఁడు. ౩౧

క. పీతాంబరుఁ బొలియించిన
ఖ్యాతచరిత్రుండు జైనకాకోదరతా
ర్క్ష్యాతతబిరుదాంకుఁడు సం
జాతప్రవిలీనబిరుదసమ్మతుఁ డెలమిన్. ౩౨

చ. పరిణయ మయ్యెఁ గాంతఁ గులభామిని రుద్రయపుత్త్రి
శాంకరిన్, సరసకలాభిరామ కులసంస్తుత (పుణ్య)

చరిత్రయుక్తమై, యరయఁగఁబుట్టినట్టి త్రిపురాంబిక
కూఁతురుభాగ్యదేవతం,బరమపతివ్రతానిలయ భాసుర
నిర్మలగాత్రి నర్థిమై. 33

సీ. పరమపాతివ్రత్యభావంబు తలఁపంగ
గౌరి గాఁబోలు నీకాంత తలఁప
సకలసంపత్స్ఫూర్తిచాతుర్యమహిమల
నిందిర గాఁబోలు నిందువదన
సకలవిద్యాప్రౌఢి నడిసన్న గరిమల
భారతి గాఁబోలు భామ తెలుపుడు
సర్వలక్షణగుణసంపన్నతోన్నతి
నింద్రాణి గాఁబోలు నిగురుఁబోణి
యనఁగ నిద్ధాత్రి నేప్రొద్దు నతిశయిల్లెఁ
బరఁగ ముమ్మడిదేవయ్యభామ జగతిఁ
గామితార్థకసంధానకల్పవల్లి
యుజ్జ్వలద్గుణనికురుంబ యొమ్మమాంబ. 34

ఉ. ముమ్మడిదేవచంద్రునకు ముఖ్యతలోఁ బరియొమ్మమాంబకుం
...మ్మగ వేదశాస్త్ర పరి- ... శుద్ధయుక్తికిన్
ఇమ్మహి నెల్లవారలకు నీప్సితవస్తువిధాయియై ధరన్
సమ్మతినుద్భవిల్లెఁబర శాంతుఁడు శాంతసవాగ్రగణ్యుఁడై.
సీ. పరవాదిమత్తేభపంచాననాఖ్యుండు
పరవాదిమండూకపన్నగుండు
పరవాదినవమేఘపవమానధీరుండు
పరవాదిసాగరబాడబుండు

పరవాదికుత్కీలభాసురదంభోళి
    పరవాదికేంధనపావకుండు
పరవాదిచయతమఃపటలోగ్రభానుండు
    పరవాదిభోగిసుపర్ణుఁ డనఁగఁ
జటులచైనకోలాహలసమరబిరుద
ఘనుఁడు సంగ్రామపార్థుండు వినుతయశుఁడు
శుభుఁడు ముమ్మడిదేవయ్యసుతుఁ డనంగ
వెలసె శాంతయ్య విక్రమవీరవరుఁడు. ౩౭

గీ. వేడ్కఁ గవిసార్వభౌముని విమలచరితు
స్కాందపౌరాణికం బైనకథలలోన
ఘనత శివరాత్రిచరితంబుఁ దెనుఁగుగాఁగఁ
గరుణఁ జేయుము శ్రీనాథకవివరేణ్య. ౩౮

వ. అనవుడు నమ్మహీసురాగ్రగణ్యుండు కమలనాభామాత్య
పౌత్రుండును మారయామాత్యపుత్రుండును నగుశ్రీనాథ
కవివరేణ్యుండును సంతుష్టమానసుండై శాంతస్వామి
యొసంగిన కర్పూరతాంబూలజాంబూనదాభరణంబులు
స్వీకరించి స్కాందంబున నీశానసంహితం జెప్పంబడ్డ
యురులింగోద్భవంబును శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబును...
కథావిధానంబున కధీశ్వరుఁగా శాంత - ౩౯

షష్ఠ్యంతములు.

క. - - -
- దానని ర్మలమతికిం

కృత్యాకృత్యవివేకికిఁ
బ్రత్యర్థిద్విరదదళనపంచాస్యునకున్. ౩౯

క. రామామన్మథమూర్తికి
రామత్రయలీలమతికి రమ్యాత్మునకున్
సోమవ్రతవరకాంతికి
భీమజయోత్కటవిశేషభీకరమతికిన్. ౪౦

క. శైవాగమశాస్త్రాది
ప్రావీణ్యాగణ్యపుణ్యభరితాత్మునకున్
భావాభావవివేకికి
భావితవంశావతారపరమాత్మునకున్. ౪౧

క. జంభాంతకవైభవునకు
సంభృతశాస్త్రప్రతాపశైలోన్నతికిన్
శుంభత్ప్రాభవరతికిన్
దంభోళిస్ఫురితతీవ్రతరఖడ్గునకున్. ౪౨

క. వరముమ్మయశాంతునకున్
బరమపరజ్ఞాననిధికిఁ బావనమతికిన్
నిరుపమవిక్రమయశునకుఁ
గరుణారసపూరితాత్తకలితాంగునకున్. ౪౩

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధియునభిమతార్థసిద్ధియునసత్య ధర్మక్రియావృద్ధియు నగున ట్లష్టాదశవర్ణనాగర్భంబుగా నత్యాశ్చర్యకరం బై యుండ నా రచియింపం బూనిన కథానిధానంబు సకలపాపనిర్ముక్తంబై సర్వవస్తుసంధా

నంబై సర్వలక్షణసంపన్నంబై సర్వాగమామ్నాయనసం భావితసంస్తుత్యంబై పరమధర్మోత్కృష్టంబై పరమేశ్వరప్రియంబై పార్వతీమనోహరంబై శ్రీనాథసేవితంబై బ్రహ్మరుద్రదేవతాదిసంస్తూయమానంబై శోభిల్లు నిష్పుణ్యచారిత్రంబు దశదోషవివర్జితంబై ... నానేర్చిన విధంబున రచియించెద నదియెట్టిదనినం బూర్వోక్త మార్గంబునం బరిపూర్ణంబై యథావిధి శోభిల్లు నిష్పుణ్యచారిత్రంబుం బోలినట్టి ధర్మక్షేత్రంబును మహాతీర్థంబును నగు గంగాకాళిందీసంగమంబున సంశితాత్ములు సత్యవ్రతపరాయణులు నగు శౌనకాదిమహామునులు దీర్ఘసత్రంబునందుం గూడి యుండంగ వేదవ్యాసప్రియశిష్యుండు రోమహర్షణతనయుండు పౌరాణికుండు సూతాహ్వయసంభవుండు సూతుం డేతెంచిన సంప్రాప్తమానసులయి యమ్మహామును లాసనార్ఘ్యపాద్యాదులం బూజించి యతని కిట్లనిరి. ౪౪

౨. సర్వజ్ఞ రోమహర్షణతనూభవ సూత
యఖిలపురాణవిద్యాప్రగల్భ
పంచావయవయుక్తభవ్యకావ్యవిదగ్ధ
యాశ్చర్యహేతువులైనకథలు
రత్నాకరమునందు రత్నంబులనుబోలెం
గలవు నీయందుం బొగడఁ గాదు
నీవెఱుంగనివిద్య లీవిశ్వమున లేవు
తర్కించి యెన్నివిధములం జూడ

నుత్తరోత్తరసత్కృత్య మొప్పనీకుఁ
గాలనిర్ణయకలన నీకరతలంబు
పూర్వమున మేము సేసినపుణ్యమెల్ల
ఫలితముగ నేఁగుదెంచితి†ప్రార్థనంబు. ౪౫

వ. వేదంబులు నాలు గంగంబు లాఱు మీమాంసాన్యాయ విస్తరపురాణధర్మశాస్త్రంబు లాయుర్వేదధనుర్వేదంబు లర్థశాస్త్రంబు లన నష్టాదశవిద్యానిధానంబులకు నాదికర్త సదాశివుం డాశూలపాణి యమ్మహాస్థానంబులం బ్రహ్మ కుపదేశించె ననంతరంబు శంకరాజ్ఞాప్రచోదితుండై కృష్ణద్వైపాయనాభిధానంబున ననాదినిధనుండు పుండరీకాక్షుండును, నరణియందు వైశ్వానరుండునుం బోలెద్వాపరాంతంబునసత్యవతియందావిర్భవించె వేదార్థోపబృంహణార్థంబు సర్గప్రతిసర్గవంశమన్వంతరవంశానుచరితంబు లనుపంచలక్షణంబులం గలిగి బ్రాహ్మంబు వైష్ణవంబు శైవంబు భాగవతంబు భవిష్యంబు నారదీయంబు మార్కండేయం బాగ్నేయంబు పాద్మంబు బ్రహ్మకైవర్తంబు లైంగంబు వారాహంబు స్కాందంబు వామనంబు కౌర్మంబు మాత్స్యంబు గారుడంబు బ్రహ్మాండంబు లను మహాపురాణంబులు పదునెనిమిది గల్పించె నవియును. ౪౬

గీ. గ్రంథసంఖ్యఁ బురాణసంఘంబుగూడి
నాల్గులక్షల నీపురాణములలోన

† తత్ప్రార్థనంబ.

నూఱువేల్గ్రంథములలోన నుతివహించి
శ్రీమహాస్కాందసంహిత శివునిఁ జెప్పు. ౪౭

వ. అందు శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబు చెప్పంబడియుండు నమ్మ
హావ్రతం బెట్టి దెవ్వ రాచరించి రేఫలంబు నొందంగు
మాకుం బరిపాటి తేటపడ వివరింపు మనిన నక్కథ
కుండు శౌనకాదిమహామునులకి ట్లనియె. ౪౮

ఉ. తాపససార్వభౌములు సదాశివరాత్రి మహావ్రతంబుదో
షాపహృతిక్రమంబు వినుఁ డాదరణంబున నేను సద్గురు
శ్రీపదపద్మము ల్దలఁచి చెప్పెద శంకరసంహితాకథా
దీపితభవ్యమార్గమును దేటపడ న్మొదలింటినుండియున్.

గీ. ప్రళయకాలంబుతుదఁ గాళరాత్రి చనిన
నపరమగుసర్గమునకు బీజాంకురంబు
శీతమును నుష్ణమును గాఁగఁ జిలుపచిలుప
గంధవాహంబు వీఁచు నిర్గంధ మగుచు. ౫౦

సీ. మూలముట్టుగను నున్మూలనంబును బొంది
మహిధరంబులు రూపుమాలియుండఁ
ద్రిభువనంబులును జల తృణరాశియునుఁ బోలె
సప్తార్చిచేత భస్మంబు గాఁగఁ
బుష్కలావర్తకాంభోధరంబులు వృష్టి
విశ్వప్రపంచంబు వెల్లిగొనఁగ

భూర్భువస్స్వర్లోకములు మహర్లోకంబు
జనలోక మెక్కి విశ్రాంతి మెఱయ
నఖిలదిక్కులు ముంచి బ్రహ్మాండగోళ
మప్పళించుచు... సప్తార్ణవములు
నిండికొనియుండఁగా రిత్త నింగితోడఁ
గొంత కాలంబు శూన్యమై గొడ్డువోయె. ౫౧

వ. అప్పుడు బ్రహ్మ నారాయణుం డై శివయోగముద్రా
ముద్రితలోచనుం డగుచు సముద్రంబునడుమం బవ్వ
ళించిన. ౫౨

క. జనలోక మెక్కి సిద్ధులు
వినుతించిరి జలధిస(లిలవీచీరింఖ
ద్ఘన)జాతయోగనిద్రా
వినిమీలితదీర్ఘనయను విషధరశయనున్. ౫౩

గీ. దేవతలు సంస్తుతింపఁగఁ దెల్లవాఱెఁ
గల్పసంహారకాలంబు కాళరాత్రి
యంతమేల్కని కూర్చుండె నాదిపురుషుఁ
డాదిమబ్రహ్మ జగముసేయఁగ దలఁచి. ౫౪

గీ. అభినవోన్మేషజిహ్మ మైనట్టిదృష్టి
కళలు వీక్షించెఁ ద్రిభువనాధీశ్వరుండు
చింతనొంది లోకంబు సృజింప వెఱవు
హృదయమున... ౫౫

ఉ. - - - - లెందఱంగిరో
చుక్కలసుద్దియెద్దియొకో చూడఁగఁగందువె పర్వతంబులన్
దిక్కులచాయ లెవ్వియని ధీరత నల్వయుచింత(నొందఁగా)
- - - హ్మాతివిశ్వము ముంచియుండఁగన్.

క. అంతఃకరణంబున నటు
చింతిలి యుండుచుఁ బ్రపంచసృష్టికినిఁ గ్రియో
దంతమ్ము లేక దుర్వ్యథ
సంతనకట్టఁగ విధాత చాలం డయ్యెన్. ౫౭

వ. వెండియు బహువిధంబుల నూహాపోహ లొనర్చియుఁ
బుండరీకసంభవుండు భువననిర్మాణక్రియారంభంబునకు
నుపాయంబుఁ గానక చీకాకుపడి కాకోదరగ్రామణికం
ఠగ్రైవేయు భగవంతుం గృతాంతఘస్మరు సంస్మరించి
తత్ప్రసాదంబున వసుంధరాగోళంబు మహాంధకార
మగ్నం బగుట యెఱింగి యజ్జగద్ధాత్రుల నుద్ధరింపం
దలంచి. ౫౮

మ. క్రోడాకారము* దాల్చికంఠభవఘుర్ఘుర్ధ్వానవిస్ఫూర్తి బా
తాళక్రోడమహాకటాహము సముద్ఘాటింపఁ దత్కంధరా
గోళస్థాయిని యైనభూమి పృథువక్షోజప్రదేశంబున న్లీ
లాసత్పులకాంకురంబులెగయ న్వెన్నుండు మున్నీటిలోన్.

గీ. లోఁతుమున్నీటిలోపల నీఁతలాడెఁ
గూటక్రోడావతారుఁ డై కైటభారి

---

* దాల్చెఁగంఠ.

చటులవాలకశాఘాతసంప్రభూత
నీరమండూస్వనంబున నింగి యద్రువ. ౬౦

సీ. కాఁడిపాఱినకేసరులు బ్రహ్మాండంబు
కనుపవ్రాబంతి కక్కుజముదోఁప
ఖురపుటంబునఁ గీలుకొని మేరుకుధరంబు
మువ్వలోపలిజాతిమురువువడయ
దీర్ఘకంఠకఠోరఘుర్ఘురస్వనమునఁ
బాతాళగోళంబు బాతలింప
నీలాంబుదశ్యామనిబిడదేహచ్ఛాయఁ
బ్రళయాంతకాలంబు దొలకరింప
సప్తపాతాళముల క్రిందఁ జాఁగిపడిన
యవని నెత్తె నిశాతదంష్ట్రాంకురమున
నభినవస్తబ్ధరోమదివ్యావతారుఁ
డంబురుహాలోచనుండు కల్పాదియందు.

వ. ఇవ్విధంబున మహాపర్వతసన్నిభంబును నీలమేఘప్ర
కాశంబును దంష్ట్రాదండదారుణంబును విపులవృత్త
స్కంధంబును సమున్నతకటితటంబును హ్రస్వవృత్తో
రుజంఘాగ్రంబును దీక్ష్ణఖురమండలంబును బద్ధరా
సదృశేక్షణంబును దృఢదీర్ఘమహాప్రోథంబును సము
ర్ణోచ్ఛ్వాసనిశ్వాసవిఘూర్ణితప్రళయార్ణవంబును
చ్ఛటాపాటలనటచ్ఛన్నకపోలస్కంధబంధురంబును
యినవరాహరూపం బావహించి రసాతలంబున

మగ్న యగు పృథివి నుద్ధరించిన. ౬౨

గీ. దానవారాతిదంష్ట్ర నెత్తంగఁబడిన
యుర్వి చుట్టును జలధి నీరోడి - -
. . . .
త వెలిపట్టుజగజంపుగొడుగువోలె. ౬౩

సీ. జయజయధ్వనులతో సనకాదిమునికోటి
వేదాక్షరంబుల వినుతి సేయ
బహుళసౌరభమ . . లుప్పతిల్లంగ
విద్యాధర . . విరులు గురియ
దివ్యదుందుభిసముత్థితనినాదంబుల
భూ . . ంభంబు బోరుకలఁగ
జోకయై యప్సరస్సుదతీకదంబంబు
నింగిమీఁదఁ బ్రమోదనృత్తమాడ
జద్దువడియుండె నొకకొంతప్రొద్దు వేడ్క
నవయవంబులు గరుడాల్ప నచ్యుతుండు
ప్రళయజలనిధి క్రింద...పడినయట్టి
యుర్విదంష్ట్రాంకురంబున నుద్ధరించి. ౬౪

గీ. సురలు తనమీఁదఁ బువ్వులసోనగురియఁ
జూడనొప్పారె హరిశరక్రోడమూర్తి
కంధరంబుల ఖద్యోతగణము మెఱయఁ
జాలనొప్పారునంజనాచలమువోలె. ౬౫

వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రలయసలిలోపద్రవంబుఁ దీర్చి ధాత్రిఁ

బూర్వస్థానంబున సంస్థాపించి సర్వసర్వంసహాభారవ
హనంబునం బ్రభవించిన ప్రయాసఖేదం బుజ్జగించుట
కయి పాఁపసెజ్జపై మున్నిటినట్లనడుమం బవ్వళించి
నారాయణుండు నిజాంతర్గతంబున. ౬౩

శా. దుర్వారోద్యమభంగి దంష్ట్రికతుదిఁ దూరంబుగానైతి
యేఁ, బూర్వస్థానమునందుఁబెట్టితి యథాపూర్వంబుగా
నిప్పుడీ, యుర్వీమండలి నెట్టివాఁడనోహో యోహో
యంచుఁ జిత్తంబునన్, గర్వించె న్మధుకైటభాంతకుఁ
డుదన్వద్వారిమధ్యంబునన్.

గీ. అంత నిటఁ దాన తొసగునేజ్జభవుఁడు
దంభక్రోడావతారుఁడై ధాత్రియెత్తి
సాగెఁ బ్రారబ్ధమార్గానుసారమునను
మొదలుకొని యెల్లవిష్టపములు సృజింప. ౬౫

వ. మహత్సర్గంబు భూతసర్గంబు వైకారికసర్గంబునను బుద్ధి
పూర్వకంబు లగుమూఁడును బ్రాకృతసర్గంబులు, ముఖ్య
సర్గంబు, తిర్యక్స్రర్గంబు, దేవసర్గంబు, మానుషసర్గంబు,
గ్రహానర్గంబును నానేడును బుద్ధిపూర్వకంబులు వైకృత
సర్గంబులు కౌమారసర్గంబు, ప్రాకృతసర్గంబు నీతొమ్మి
దియు ససాధకంబులు సాధకత్వంబును నైహికాముష్మి
కహితాహితతదుపాయతత్ప్రతీకారవిరహితంబునం జేసి
యప్రయోజనంబు లగుట నీతొమ్మిది సర్గంబులవలనను
బ్రయోజనంబు గానక కనకగర్భుండు మహేశ్వరునిం

బ్రస్తుతించితత్ప్రపాదంబునంబు రాణప్రజాపతుల(కశ్యప)
మరీచి భృగ్వాంగిరసపుల స్త్యపులహాక్రతుదక్షవసిష్ఠుల
మానసంబునం దొమ్మండ్రను ధర్మాధర్మసంకల్పంబుల
మూఁటినిఁగూడఁ బన్నిద్దఱుపుత్త్రులఁ గాంచె. అపన్ని
ద్దఱువలననుం బండ్రెండు దివ్యవంశంబులు ప్రజావంతం
బులుఁ గ్రియావంతంబులునై ప్రవర్తిల్లె నందు దేవదైత్య
దానవమునియక్షగరుడగంధర్వ కిన్నర కింపురుష సిద్ధ
విద్యాధరకర్మదేవతాప్సరఃకామినీరక్షోభూతపిశాచమను
ష్యపశుపక్షిమృగోరగ కీటక గిరిగ్రావవృక్షలతాగుల్మాదు
లును, గాయత్రీత్రిష్టుప్సామరథంతరంబులును, అగ్ని
ష్టోమ హాయ మేధవాజపేయాతిరాత్ర పౌండరీకాదులు
లోనుగాఁగల చరాచరంబులు ప్రాజాపత్యాంగోపాంగ
ప్రత్యంగంబుల జన్మించె నవ్విధంబున నిఖలప్రపం
చంబు నిర్మించి విరించి నిజాంతర్గతంబున.

ఉ. ఏ నధికుండ నాకుఁబ్రతియెవ్వరు నిర్జరకోటిలోన నేఁ
గాని జగత్ప్రపంచపరికల్పన సేయఁగ లేఁడు తత్కారుం
డే నఖిలేశ్వరుండనని యెవ్వరునుం బ్రతికోటిలేమిఁ దాఁ
దానయహంకరించెనువిధాతసదాశివుమాయ పెంపునన్.

వ. ఇవ్విధంబుఁ నవష్టంభంబు గైకొని యంభోరుహసంభ
వుండు తాను సృజియించినభువనంబులుపీక్షింపందలంచి
రాయంచ తేరెక్కిదిక్కులఁ జరించువాఁడుముందట. ౭౧

మహాస్రగ్ధర. అటఁ గాంచెం బద్మగర్భుం డహిమకరధుళీ

హస్తినక్రాదియాదః,పటలీధాటీవిహారప్రచలితమహీభృ
త్పృథువిక్షేపలీలా, చటులోర్మివ్యాప్తఘోషాసముపచిత
దిశాసౌధవీథీవిటంకా, పటుసంఘాటాప్రతిశ్రుద్భయక
లితజగద్వ్యాప్తిలబ్ధి న్సుధాబ్ధిన్. ౭౨

లయగ్రాహి.

తోయజభవుండుమదిఁబాయనియహంకరణమాయనుజగం
బుల కపాయము ఘటింపం,జేయ సమకట్టి ఫణిశాయి
నిరుపాధిశుభదాయకుసురాసురనికాయమకుటాగ్రస్థా
యి కురువిందసముదాయఘృణికోటివిశదాయతపదద్వ
యుఁగళాయుతుని శ్రీనా,రాయణురమారమణుడాయఁజని
నిద్దురకురాయిడిగనెవ్వఁడవురా యనుచుఁబల్కెన్. ౭౩

క. లేలె మ్మెక్కడివాఁడవు
పాలసముద్రమున భోగిపర్యంకమునం
దేలెద వొక్కండవు ననుఁ
త్రైలోక్యాధీశు నెఱుఁగు రా పరమేష్ఠిన్. ౭౪

సీ. పాతాళభువనసప్తకము నిర్మించితి
వానితి విశ్వవిశ్వంభరయును
దిక్చక్రవాళ మెత్తితిఁ జక్కఁజేయఁగాఁ
బాదుకొల్పితి గోత్రపర్వతముల
వరుసఁదీర్చితి నేడుశరనిధానములకు
నారువోసితి నరణ్యములు పెక్కు

గ్రహతారనక్షత్రగతు లేటుపడిచితి
సరణు లేర్చితి నభస్వాంతమునకుఁ
గదియఁ గూర్చితి బ్రహ్మాండకర్పరంబు
పరిధిగా వాల్చితిని మహావరణజలము
నిట్టినేఁ జేరవచ్చిన నెదురుకొనవు
పాన్పు డిగ్గవు దురవలేపమున నీవు. ౭౫

గీ. ఎవ్వఁడవు చెప్పుమనిన లేనవ్వు నవ్వి
యిందిరావల్లభుఁడు బ్రహ్మ కిట్టులనియె
నే జగత్కర్తనై యుండ నెట్లు నీవు
కర్తనని పల్కెదవు సిగ్గుగాదె చెపుమ. ౭౬

గీ. వినియెఱుంగవె కల్పాంతవేళనేను
దంభక్రోడావతార ముద్ధతి వహించి
సర్వసర్వ - - - సరణి
దాల్చినాఁడను దంష్ట్రికాదండకోటి. ౭౭

శా. ఏలావచ్చెదుడాయ నెవ్వఁడవు నీవెచ్చోటికింబోయెదీ
వేలా మ్రొక్కవు నాకుగర్వమిఁక నెంతేనోర్వకుండుంజుమీ
త్రైలోక్యాధిపుఁడన్ సురాసురశిరోరత్నప్రభామండలీ,వ్యా
లీఢాంఘ్రిసరోరుహుండవిడు గర్వారంభసంరంభమున్.

గీ. అని వసుంధర నుద్ధరించినబలంబు
భువనసర్గం బొనర్చినపూనికయును
గారణంబులుగాఁగ నాగ్రహముపూని
యచ్యుతుండును నజుఁడు గర్వాంధులగుచు. ౭౯

వ. ఒండొరు నెఱింగిన యయ్యిద్దఱు మహేశ్వరుమాయా
ప్రభావంబున. ౨౦

గీ. నన్ను గెల్చికదా నీవు నలిననాభ
యఖిలలోకేశ్వరుఁడ వౌట యనియె బ్రహ్మ
నన్ను గెల్చికదా నీవు నలినగర్భ
యఖిలలోకేశ్వరుఁడవౌట యనెను శౌరి. ౨౧

వ. అని యవష్టంభవిజృంభణంబున. ౨౨

గీ. ఇందిరానాయకుఁడు శార్ఙ్గమెక్కు వెట్టె
గాండివమునజ్యముగఁ జేసెఁ గమలభవుఁడు
శరము లిద్దఱుఁ గాలాగ్నిసన్నిభంబు
లేసి రొండొరుపై శౌర్యమెసక మెసఁగ. ౨౩

మ. జవ మేపారి మురారి పద్మజభుజాచక్రీభవచ్ఛార్ఙ్గగాం
డివకోదండవినిర్గతప్రభల సందీప్తాస్త్రసంఘాతముల్
భువనక్రోడము నిండి భానుకిరణంబు ల్దాఁటనీకుండుటం
బవలుంబ ర్వ్యోమహాంధకారములుపైపై నూచిని ర్భేద్యముల్

గీ. గాండివము తేరిపైఁ బెట్టి కమలభవుఁడు
శార్ఙ్గమున నచ్యుతుండేయుసాయకముల
గర్కశం బైనకుశప్లూలకమునవ్రేసి
ఖండఖండములుగఁ జేసెఁ గదనవీథి. ౨౫

క. వాలికమెఱుంగుఁధూపులు
నాళీకాసనుఁడు కినుక నారాయణుపైఁ

గీలుకొనఁ జేసి యార్చెను
నాలుగు మోములను ద్రిభువనము వణఁకాడన్. ౧౬

వ. ఇవ్విధంబున విధాత యార్చి పేర్చినఁ గోపాటోపంబు నం గటకటంబడి కైటభాంతకుండు లలాటవీథీవిటంకం బున భ్రుకుటి నటింపఁ గల్పాంతవేళాసముజ్జ్వలజ్జ్వలన జ్వాలాజాలలీలా క్రీడావహామహాప్రభామండల మధ్యవ ర్తియు విబుధ రిపు వధూ వైధవ్యదానదీక్షాధురంధర ప్రభాపరాక్రమక్రీడానిర్వక్రపరాక్రమం బగుచక్రం బతని మీఁదఁ బ్రయోగించిన. ౧౭

మ దిశలున్నింగియు నేలయున్బ్రహ్మలదీప్తివ్యాప్తినంతర్భవిం ప శతానందునిమీఁద సొగుటయునప్పద్మాసనుండేసె బ్ర హ్మశిరోనామకమైనయస్త్ర - - స్త్రాపాదిదైవంబు న వ్విశిఖంబుద్ధతిమ్రింగె నద్భుతగతిన్వేగ నాచక్రమున్.

గీ. హరి విధాతపైఁ బాశుపతాస్త్రమేసె
నజుఁడు హరిమీఁదఁ బాశుపతాస్త్రమేసె
నమ్మహాస్త్రంబు - -
- - ములును ౧౯

చ. పటుతరవిక్రమస్ఫురణఁ బాశుపతంబులు రెండుఁ బోరఁగాఁ
జిటిలినవిస్ఫులింగములఁ జిల్లులు వోయె నభఃస్థలంబు వి
కృతము - - - గర్భగోళసం, పుటములు
వ్రాక్కెనుమ్మదముప్పుట్టెఁ జెమర్చెఁ బురాణకూర్మమున్.

ఉ. పాశుపతాస్త్రరాజములభంగధృతిందమలోనఁబోరఘో
రాశనిఖండసన్నిభము లైనతదీయకృపీటసంభవా

ల్కాశతము ల్పరస్పరవిఘట్టనం జిమ్ముచుఁ గోలలై వెసం
గేశవుమేన బ్రహ్మమెయిఁ గేలియొనర్చె నపారవేదనన్.

ఉ. కాంచనగర్భుఁడు న్నరకఘస్మరుఁడుం బహుకాలమీ
క్రియం,గాంచిరి నొచ్చి పాశుపతకాండయుగప్రభవాగ్నికీలలం
జంచలచిత్తవృత్తి బహుసంపద పెంపున మూరివోయి ద
ర్పించినయట్టివారి కివి పెద్దలె యచ్చెరువంద నేటికిన్.

గీ. పాశుపతములు రెండు నీభంగిఁ బోర
నజుఁడు హరియును వారింప నలవిగాక
విస్ఫులింగచ్ఛటావళి వేష్టనమున
స్రుక్కుచుండిరి యంగముల్ సొక్కిపడఁగ. ౯౩

గీ. త్రిభువనంబును భయమందె దేవదైత్య
ఖచరసిద్ధగంధర్వులు కలఁగఁబడిరి
అస్త్రరాజద్వయంబు సంహారకాల
దహనుభంగి నేకాంగయుద్ధంబు సేయ. ౯౪

గీ. అస్త్రయుద్ధము మాన్ప హర్యజులఁగావఁ
దలఁచి యర్ధేందుమౌళి యత్యంతకరుణ
నస్త్రములు రెంటినడుమ నయ్యవసరమున
సంభవించె మహాస్తంభ శంభుమూర్తి. ౯౫

స్రగ్ధర. స్తంభం బావిర్భవించెన్ జ్వాలదనలశిఖా
జాలముల్దిక్కులందుం
జృంభించెన్నాభిర్భవస్వస్థిరతరజఠర
క్షేత్రముల్పంచదుల్కా

సంభారోద్యత్స్ఫాలింగస్థగితములుగనా
శంకవిశ్వంభరుండున్
శంభుండున్నంభ్రమింపంజటులతరతటి
త్సన్నిభస్ఫూర్తి మూర్తిన్.

సీ. సప్తపాతాళవిష్టపములు భేదించి ధరణి
చక్రంబు భిందం బొనర్చి
భూర్భువస్స్వర్లోకములు సమాస్ఫాటించి
ధ్రువమండలంబుఁ దుత్తుమురుచేసి
పరమేష్ఠిపదవి కుద్భ్రాంతి యాపాదించి
హరిపదంబున కార్తి యావహించి
బ్రహ్మాండకుహరకర్పరము వ్రక్కలువాపి
యావరణంబు లందఱ చించి
పరగఁ బుష్కరమార్గంబు పాయఁబట్టి
యెగసి యెచ్చోటికేగెనో యెఱుఁగరాదు
శాతకుంభాద్రికూటాగ్రసన్నిభంబు
శాంభవం బైనపావకస్తంభ మపుడు. ౯౭

గీ. పొలుగల యగ్నికంబంబు ప్రభవమంది
యుష్ణమును శీతమును గాక యుండెఁ గాని
యహాహా పెట్లు జగం బుష్ణ మయ్యెనేని
శిశిర మగునేని వణఁకును సీతువట్టి. ౯౮

సీ. అద్భుతం బందిరి హరియుఁ బద్మభవుండుఁ
దమలోనితీవ్రరోషములు మాని

పుష్కలావర్తకాంభోధరవ్రాతంబు
గురిసెఁ గల్పకలతాకుసుమవృష్టి
జయజయధ్వనులతో సనకాదియోగీంద్రు
లభినుతించిరి ప్రస్ఫుటాక్షరముల
నమరదుందుభినినాదములు దిక్కులనిండె
గంభీరతరమహాఘనరవముల
నణఁగె నస్త్రద్వయంబు నభ్యంతరమున
నగ్గికంబంబులోఁ గాననయ్యె శివుఁడు
వలిపె తెరలోన నున్న భావంబుదోఁప
మాఘకృష్ణచతుర్దశీమధ్యరజని. ౯౯

గీ. హంసరూపంబుదాల్చెఁ బద్మాసనుండు
దంష్ట్రిరూపంబుగైకొనె దనుజరిపుఁడు
పోయి రంబరమున కధోభువనమునకు
నూర్ధ్వమును గ్రిందుఁ గానంగ నుత్సహించి. ౧౦౦

క. బహువర్షసహస్రంబులు
ద్రుహిణుండును హరియు నధ్యధోభువనములన్
బహులక్రియ శోధించిరి
దహనస్తంభంబుతుదయుఁ దస్మూలంబున్. ౧౦౧

వ. శోధించి యాద్యంతంబులు పొడగానక హరివిరించులే
తెంచి వామదక్షిణంబుల నిలిచి జగత్కారణంబయి
నయమ్మహాదేవు నిట్లని స్తుతియించిరి. ౧౦౨

సీ. శర్వ లోకాధీశ చంద్రార్ధశేఖర
పురుష పురాణ శంకర మహేశ
యభవ యంతర్యామివై ప్రేరకత్వము
చేపట్టి జనుల శాసింతు వీవు
భవదీయమాయాప్రభావంబుకతమున
నెఱుఁగలేమైతిమి యేము నిన్ను
మాకుఁ గర్తవు నీవు మాకు భర్తవు నీవు
మాకు హర్తవు నీవు మాట లేల
నీమహత్త్వంబు వర్ణింప నేర మేము
నిన్నుఁ దెలియంగనేరము నిజముగాఁగ
నభవ యాద్యుండ వాద్యుండ వగుదుగాన
నట్టి నీకాచరింతు ముపాస్తి యెపుడు. ౧౦౩

గీ. పశువులము మేము హర పశుపతివి నీవు
పశువులకు నెక్కడిది బుద్ధి పాలనయన
రాజశేఖర నేర్పునేరములు చూడ
కరసి రక్షింపు మమ్ము నత్యంతకరుణ. ౧౦౪

గీ. విష్ణుమూర్తులు కడచన్నవేళలందు
నజునిమూర్తులు కడచన్నయవసరమున
విశ్వమూర్తులు విబుధులు వేడలునపుడు
కలదె నీకు నపాయంబు కాలకంఠ. ౧౦౫

గీ. అమరవంద్య దివాభీత మనెడివులుఁగు
హేళిమండల మీక్షింప నెట్లు నేర్చు

నేము నిను వినుతింపఁగ నెంతవార
మిమ్మహాపరాధము క్షమియింపవలయు. ౧౦౯

వ. అని స్తుతియించినం బ్రసన్నుండై విరూపాక్షుం డాక్ష
ణంబ లింగమధ్యంబున వెడలి యర్ధనారీశ్వరుండును
ద్రినేత్రుండును నీలలోహితుండును వరదాభయమృగాం
కధరుండును సర్వాభరణభూషితుండును బ్రమథగణ
సమన్వితుండును గోటిసూర్యప్రకాశుండును బాలచం
ద్రావతంసుండును నై సన్నిధి యగుట యుఁ బెన్నిధిఁ
గన్న పేదల విధంబుంబోలి విరించినారాయణు లిట్లనిరి.

సీ. ఇభచర్మపరిధాన యేభక్తిచేసిన
సంతసం బందు నీయంతరంగ
ముడురాజమౌళి యేయుపచారములు నీకుఁ
బ్రియములైయుండు నెంతయును గరిమ
నగరాజకన్యకాప్రాణేశ నీకు
నేకెలనఁ బో సర్వాంగకృప జనించుఁ
గ్రతువైరి నీకు నేవ్రతముఖ్య మొనరింపఁ
గాతుకోన్మేషంబు గలిగియుండు
నంధకాసురదమన నీ కభిమతంబు
లేయనుష్ఠానములు శర్వ యేమఖంబు
లాచరించిన నీవారమగుట యట్టు
లభవ దాక్షిణ్యపరత మా కానతిమ్ము. ౧౧౦

వ. అనినఁ బ్రీతచేతస్కుండై శివుండు విశ్వంభరాంభోరుహాసంభవుల కిట్లనియె.

మ. అవధానంబుననాకునం శ్రయము సేయన్సర్వదామీకున ధ్యవసాయంబొడఁగూడెనేనివినుఁడాయంభోజదృగ్భారతీధవులారావినియాచరింపుఁడుమదిందాత్పర్య మొప్పంగ శ్రీ శివరాత్రి వ్రతమస్మదీయమదిదాక్షిణ్యంబునం జెప్పితిన్.

వ. బ్రాహ్మీముహూర్తంబునందు మేల్కని శౌచక్రియలు నడపి గురున కభివాదనంబు సేసి సంకల్పంబునడపి పూజోపకరణద్రవ్యంబులుసమకూర్చుకొని నదీస్నానంబు వొనర్చి నిత్య నైమిత్తికా ద్యనుష్ఠానంబులు దీర్చి యలంకృతుఁడయి యజనస్థానంబును సమ్మార్జనలేపనాదుల శోధించి వితానధ్వజంబు లెత్తించి పతాకావలులు గట్టి తోరణంబులు సంఘటించి దేవాలయంబు ప్రవేశించి మౌనియై భసితత్రిపుండ్రంబును భస్మోద్ధూళనంబును గావించి రుద్రాక్షమాలికలు ధరియించి శివభక్తుల రావించి గురూపదేశమార్గంబున నాసనంబుఁ బాద్యం బర్ఘ్యంబు మధుపర్కంబు నిచ్చి పంచవదనంబులుఁ బంచామృతంబుల నభిషేకించి ఫలోదక పుష్పోదక గంధోదక కుంకుమోదక రత్నోదక కర్పూరోదకంబుల నభిషేకించి వస్త్రం బుపవీతం బాచమనంబు గంధంబు భూషణంబు పుష్పంబు ఫలాహారంబు నీరాజనంబు ధూపంబు వ్యజనంబు వాదిత్రంబు దర్పణంబు స్తోత్రంబు

మొదలుగాఁ గలషోడశోపచారంబుల నుపచరించి నాలు
గుజాలు జాగరంబు సేయునది యీవ్రతచర్యాప్రకారంబు.

గీ. బ్రహ్మహత్యాయుతము సురాపానశతము
వీరహత్యా గోహత్యలు వేనవేలు
శిశువధంబులు జంగమ(శ్రీవినాశ)
వ్యాధి యగుపాపములఁ దోలు నభవురాత్రి. ౧౧౨

వ. తొల్లి యొక్కబ్రాహ్మణుండు మహాపాపంబులు సేసి శివ
రాత్రి దర్శనంబున శివపురంబునకుం జనియె ననిన శౌ
నకాదు లక్కథకున కిట్లనిరి. ౧౧౩

గీ. అద్భుతం బయ్యెడిని మాకు నగ్రజన్ముఁ
డెట్టు పాతకములు సేయు నెట్టు లట్టి
పాపి శివరాత్రి వ్రత మెట్టు పరఁగఁ జూచె
నంతయును విసరింపుమా యనినఁ బ్రీతి. ౧౧౪

శా. జీమూతాన్వయరాజధైర్యసుమహాక్షీరాబ్ధిగాంభీర్య, సు
త్రామప్రోద్భవగాఢశౌర్య సుమనోధన్వాతిసౌందర్య పా
లోమీనాయకతుల్యభోగయుత సుశ్లోకారిజిత్త్యాగ భా
షామాధుర్యమతిప్రకాశధిషణా సత్యార్థసంభాషణా.

క. నిత్యయశశ్శ్రీసుందర
మత్యమరాచార్యవర్య మాన్యచరిత్రా

భృత్యజనావనతత్పర
సత్యహరిశ్చంద్ర సరససాహిత్యనిధీ. ౧౧౬

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర సకలవిద్యాసనాథ శ్రీనాథనామధేయప్రణీతం బయిన శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము)

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీహిమవద్గిరిపుత్రీ
నోహారపదభక్తిజాతనూతనసరస
వ్యాహారకావ్యనాయక
మోహనతనుజితజయంత ముమ్మయశాంతా. ౧

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లని చెప్పం దొడంగె. ౨

సీ. కాంచనాచలముతో గర్వించి యేకొండ
పెరిఁగె బ్రహ్మాండకర్పరము మోవ
నేకొండచఱులపై హిమశైలకన్యక
చెంచు లేమలఁగూడి సంచరించు
వజ్రాలకమరుతేవ విడంబనము సేయు
నేకొండ మొలచుట్టు నిందుతనయ
యల్లోనేరెడుదీవియవనీధ్రములలోన
నేకొండ కైశ్వర్య మెక్కుడయ్యె

నట్టివింధ్యనగేంద్ర పర్యంతభూమి
దండ కారణ్యవిపినమధ్యంబునందు
రత్నపుర మనఁ గల దొకరాజధాని
కిన్నరాధీశునగరికిఁ గీనవెలితి. ౩

గీ. స్ఫటికమాణిక్యపాషాణ ఘటితమైన
యప్పురముకోట యాకాశ మంటి యొప్పు
వేడ్కఁ బాతాళభువనంబు వెడలివచ్చి
చుట్టుచుట్టినయట్టివాసుకియుఁ బోలె. ౪

గీ. పట్టణంబున దేవతాభవనకోటి
తుహినగిరికూటములకోడఁ దులలుతూఁగు
నమరగంగాపయః ప్రవాహములఁ బోలుఁ
దచ్ఛిరస్స్థాపితోన్నతధ్వజపటములు. ౫

సీ. మకుట దేవకిరీటమణిమయూఖచ్ఛటా
పటలకిమ్మీరాంఘ్రిపంకజుండు
వికటపాటలజటామకుటకోటిఘటిత
కోమలతారకాకాముకుండు
గంధదంతావళక్రవ్యాదరాట్కృత్తి
కంథాధురంధరకంధరుండు
కుంభినీధరసుతాకుచకుంభమృగమద
స్థాసకస్థగితవక్షఃస్థలుండు
శంభుఁ డోంకారనాథుండు [illegible]శ్వరుండు
పాయకయ యుండు నవ్వీటిపరిసరమున

నర్మదాసింధుతీరకాంతారభూమి
మఱ్ఱి యను పేరికల్పద్రుమంబు మొదల. ౬

వ. అప్పట్టనంబునకుఁ జుట్టును జనపదంబు లీలావతీశతద్రువి
పాట్సింధునదీమాతృకంబులును, విశ్వవిశ్వంభరాభ్రూల
తానుకారి సేతురేఖాలంకారంబులును, దటాకతరు
కుసుమకేసరతురదమందమకరందధారాధోరణీసహస్ర
సంవర్ధితకుల్యాసలిలకల్లోలమాలికాస్ఫుటస్ఫాయమాన
నానావిధోద్యానవాటికాసంఘసంఘటితాకాలకాలాం
ధకారంబులును, నారామచూతపోతనికరసుకుమారకిస
లయాస్వాదకషాయకంఠకలకంఠకామినీకోమలకుహూ
కారకోలాహలాంకురితపంచమరాగరాజంబులును, రా
జాన్నకలమషాష్టికపతంగప్రియనానావ్రీహినస్య
ప్రశస్తంబులును, బ్రవర్ధమానవనంబులును, నిబిడితసార
సికంబులును, గుళుత్థాభ్యర్థానంబులును, సముద్గతము
ద్గసామగ్రీసంగ్రహంబులును, అణుకచణకచణంబులును,
సిద్ధార్థశ్యామాకగోధూమశర్తరాతిలజర్తిలంబులును,
అదూషితమహాకోరదూషితకోస్తేషంబులును, కుస్తుం
బురుకుసుమగుచ్ఛచ్ఛాయాచ్ఛటాఛృంగశోణభంగో
మాణుశృంగారితజాంగలక్షేత్రంబులును నై దాశరథిచరి
త్రంబునుం బోలె సీతావృత్తిసరళంబును, జంద్రోదయం
బునుం బోలెఁ గరసహస్రసంవర్ధితరత్నాలయంబును,
యదువంశంబునుంబోలెఁ గులక్రమాగతశూరపురుషో
త్తమబలాభిపాలితంబును నై యుండు వెండియు. ౭

మ. పరలోకస్థుఁ బతిఁ ఝషాంకు బ్రతికింపంగోరి యోం
కారశం, కరుమ్రోలన్ రతిముక్తకంఠముగనాక్రందించె
నానొప్పు న, ప్పురబాహ్యోపవనాంతదీర్ఘికలనా ...
...నోలాడువు, ష్కరకింజల్క భుజిక్రియాసుఖిత హంస
క్రేంక్రియారావముల్.

మ. ధరణీచక్రముఁబోలెనప్పురమువిస్తారంబునాయామముం
బరికింపంగ నశక్యమైనగరిమం బాథోధిగంభీరతం
బరిఖామండలమంబురాశినుపమింపం బాత్రమైయొప్పునం
బరకల్లోలలుఠత్తిమింగిలఘులీమత్స్యాహినక్రోద్ధతిన్.

గీ. భద్రజాతియేనుంగు లప్పట్టనమునఁ
ప్రకటితస్ఫూర్తి నొప్పు సిబ్బములతోడ
విమలవారాశిఫేనఖండములతోడి
కవ్వపుంగొండబందులోకాక యనఁగ. ౧౦

ఉ. లక్షలసంఖ్యలప్పురికెలంకులయందుఁగొలంకులొప్పువా
పక్షిగరుచ్ఛటాపవనపాతవికంపితపంకజంబులై
వీక్షణకౌతుకంబు ప్రభవించుచునుండును లీలమై సహ
స్రాక్షుఁడు విశ్వరూపమహిమాద్భుతముం బ్రకటించెనో
యనన్. ౧౧

శా. ఆవింధ్యాచలదుర్గమేలు శబరాధ్యక్షుండు హేమాం
గదుం, డావార్ధిద్వితయద్వయావధిగఁ జక్రాధీశ్వరుల్
గొల్వ నా, శావేదండఘటాకపోలతలమూర్ఛద్దానధా

రాజుల, స్లావప్రక్రమసంవిశుద్ధబహుకుల ప్రసూప్రార్తిము
తీర్ణికైయై.

సీ. శివునికై వడి మహాసేనానియాత్మండు
బలభేదిపగిది సపర్వాపాయుఁ
డరవిందహితులీల నధిగతాభ్యుదయుండు
బుధుని క్రియనజహాత్స్వప్నకురుండు
గంగాప్రవాహంబు కరణిఁ బావనమూర్తి
భుజగాధిపునిభంగి భోగశాలి
యేనుంగుచందాన దానధారాశోభి
శౌరిలాగున శంఖచక్రపాణి
కర్తయాశ్చర్యములకు నాకరము నీతి
కఖిలవిద్యాగమములకు నాస్పదంబు
పగఱ కుత్పాతకేతువు బంధుకోటి
కమరలోకద్రుమంబు హేమాంగదుండు. ౧౩

గీ. ఆనృపాలుండు నీతివిద్యానిరూఢిఁ
జారదృష్టి యాఁ గాని విచారదృష్టి
సమధికైశ్వర్యవైభవోజ్జ్వలత నాత్మఁ
డష్టమూర్తియాఁగాని యనష్టమూర్తి. ౧౪

—: యజ్ఞదత్తచరిత్రము :—

వ. ఆరాజునకు నఖిలశాస్త్ర విద్యాకళాపావన గంభీరబుద్ధి
యజ్ఞదత్తుం డనుబ్రాహ్మణుండు దేవేంద్రునకు బృహస్పతి
యును వృషపర్వునకు శుక్రుండును దశరథునకు వసిష్ఠుం

డును రామునకు విశ్వామిత్రుండును నజాతశత్రునకు ధౌమ్యుండును నలునకు దమనుండునుం బోలెఁ బ్రధాని యై రాజ్యభారంబు భరియించియుండు నమ్మంత్రి భార్య వినయవతి వివేకవతి విభ్రమవతి విలాసవతి సౌభాగ్య వతి లక్షణవతి యౌదార్యవతి గాంభీర్యవతి యన సర్వ గుణసంపూర్ణసుశీలాభిదాన యగుబాలారత్నం బతనికిఁ బరమప్రియాస్పదంబై యుండు. ౧౫

గీ. అన్నిభాగ్యంబు లున్న నాయబ్జముఖికి
శ్రీమహాలక్ష్మి గలుగఁగ నేమిసెలవు
పుత్రవదనావలోకనోద్భూతమైన
యొక్కసౌఖ్యంబు బ్రాఁతియై యుండుఁ గాన. ౧౬

గీ. తనయసంతానలబ్ధి దాదవ్వగాఁగ
విభవసంపత్తిగల్గియు విన్నఁబోయి
వనిత నిష్ఫలపుష్పదర్శనముఁదాల్చి
శరలతాకాననముఁబోలె జవ్వనంబు. ౧౭

సీ. కాంతపుష్పాదిభోగంబు లింపెసఁగిన
వైరాగ్యవిధికిఁ దావాల్చుఁ జిత్త
మన్వయంబునకుఁ దా నాలంబమయ్యును
దను నిరాలంబఁగాఁ దలఁచు నింతి
ప్రొద్దునఁ దగినట్టి భోజనం బొల్లక
యుపవాసనంబుండ నువిద దలఁచు
సంపత్పరంపర సంభవిల్లిననైన
సంతోష మొదవదు చామమతికిఁ

గోమలాంగుళదళహస్తతామరసము
కర్ణపూరత్వలీలకై కాలు సాఁప
గండతలదర్పణంబునఁ గదియఁజేర్చి
పడఁతి చింతించు సుతలబ్ధి వడయుటకును. ౧౮

ఉ. సంతతిలేనిదుఃఖమున సామజరాజఘటాంతవైభవం
బెంతయుఁగల్గియున్ సరసిజేక్షణచిన్నఁబోయియుండునే
మంతిని బోటికత్తెలకుమానసవృత్తిమెఱుంగఁజెప్ప కే
కాంతమ కేళిశయ్యపయిఁగాంతగుణించుమనోరథార్థముల్

ఉ. ఆచపలాయతాక్షికనకాంబురుహంబులఁబూజసేయుహిం
ధ్యాచలకందరానిలయు నద్రిసుతాప్రియనాథునర్మదా
వీచిపరంపరాసలిలవిప్రుషదాశ్రయశీతగంధవా
హోచమనప్రవృద్ధభుజగాధిపకంకణు నోంకృతీశ్వరున్.

సీ. అభిషేక మొనరించు నలినీలకుంతల
శంభు సోమోద్భవాసలిలధార
నెలఁత యభ్యర్చించు నీలోత్పలంబులఁ
దక్షిణానిర్మలసుధాధామమౌళి
గరళకూటగ్రాసకల్మాషకంధరు
మేన గంధ మలందు మీనసేత్ర
యర్పించు దివ్యోపహారంబు లెలనాఁగ
కుటిలకుండలిరాజకుండలునకు
నతివ దిరుగుఁ బ్రదక్షిణం బభవునికిఁ
గుచభరంబున నరగౌనుఁగూనుగిలఁగ

రవలిమట్టెలమ్రోఁతతో రాయిడింపఁ
జరణనూపురఝుళఝుళంఝుళరవంబు. ౨౧

వ. ఒక్కనాఁ డోంకారనాథునకుఁ బ్రదక్షిణం బాచరిం
చుచు నప్పద్మాక్షి ప్రాకారపురఃప్రఘాణంబున నొక్క
పౌరాణికుండు మహాభారతంబు వక్కాణించువాఁ డపు
త్రకులకుఁ బుణ్యలోకంబు లేదని కథానుకథనప్రసం
గంబునం బలికిన నయ్యింతి సంతానవిరహవేదనాదూ
యమానమానసయై మందిరంబున కేతెంచి యేకాంత
భవనంబున విరహాశయ్యపై మేను వైచి చింతాక్రాంత
యై యుండె నంత యజ్ఞదత్తుం డమ్మత్తకాశిని నన్వే
షించి. ౨౨

ఉ. కాంతసరోజనాళలతికాతనుపాండుశరీరయష్టి నే
కాంతగృహాంతరస్థితఁ బ్రియాంగనఁ జేరఁగవచ్చె మంత్రి క
ల్పాంతమునన్ రసాతలగుహాకుహరంబునడాఁగియున్నభూ
కాంతవరాహమూర్తిహరి గ్రచ్చఱడాయఁగవచ్చుకైవడిన్.

వ. డాయవచ్చినఁ గృతప్రత్యుత్థానయగు నప్పంకజాక్షి
యుఁ దానునుం బర్యంకంబునఁ గూర్చుండి యవిరళా
శ్రుపాతార్ద్రీకృతదుకూలయు ననలంకృతయునైన సుశీ
లం జూచి యజ్ఞదత్తుం డిట్లనియె. ౨౪

గీ. ఏల యేడ్చెదు చెప్పవే యిందువదన
విపులశోకభరంబున వెక్కివెక్కి
త్రాట గ్రుచ్చినముత్యాలదండవోలెఁ
జన్నుఁగవనున్న వీబాష్పజలకణములు. ౨౫

సీ. కుదురునిండినమంచిగుబ్బచన్నులమీఁద
ధరియింపవేల ముత్యాలపేరు
ఫాలేందురేఖపైఁ బచరింప విదియేల
కుంకుమంబున బొట్టు గోరఁ దీర్చి
యానచక్రోద్ధురం బగునితంబముమీఁద
సవరింపవేల వజ్రాలకమరు
పాయవట్టములతోఁ బసిఁడినూపురములు
హత్తింపవేల పాదాంబుజములఁ
బంచవన్నియరాచిల్కఁ బంజరమున
నేల సదివింప వసురాగ మెసక మెసఁగ
నేల చింతించెదవు చెప్పు మిందువదన
గండపాళికఁ గెంగేలు గదియఁజేర్చి. ౨౬
గీ. నెలఁత నులివేఁడియైన నీనిడుదయూర్పు
మాటిమాటికి నిప్పుడు నామానసంబుఁ
గంపమొందించుచున్నది కల్లగాదు
ప్రబలభవదీయవక్షోభవంబుఁబోలె. ౨౭
క. అపరాధము సేయఁ గదా
చపలాయతనేత్ర! యేను జనవుననేని
న్నిపుణతతోఁ జింతించిన
నెప మేమియుఁ గానరాదు నీనెగులునకున్. ౨౮
క. భవదాయత్తము విభవము
భవదాయత్తంబు సువ్వె ప్రాణము నాకున్

భవదాయత్తము సర్వము
ధవళాంబుజపత్రనేత్ర తథ్యం బరయన్. ౭౯

వ. ఈదుఃఖంబునకుం గారణం బేమి చెప్పు మని యడుగుట
యుం బ్రత్యుత్తరం బీక యూరకున్న దానితాంబూల
కరంకవాహిని మంత్రితో నిట్లను:- దేవ దైవంబు కరు
ణంజేసి పెద్దకాలం బిమ్మహాదేవి సంతానలాభంబు
దూరం బగుటకారణంబుగా శయనాసనపానభోజన
విభూషణపరిధానాదిసముచితవ్యాపారంబులు పరిజన
ప్రయత్నంబునం బ్రతిదినంబు నెట్టకేలకు నిర్వర్తించుచు
దేవరకు హృదయవేదన గావింపనోపక యనవరతంబుఁ
దోఁపకుండఁ జరియించుచున్న యది నిన్నఁటి రేపుతవన
మండలంబు కుపితకపికపోలక్రోడతామ్రంబై యుదయ
గిరికవాటవిటంకంబు నలంకరింప వింధ్యాచలనితంబ
బింబంబునకు మణిమేఖలాకలాపంబునుంబోలిన నర్మదా
ప్రవాహంబునం గ్రుంకి యోంకారేశ్వరు శశాంకశిఖా
లంకారు హేమపంకజంబులం బూజించి గుడికిం బ్రద
క్షిణంబు సేయునది దేవభవనప్రాకారగోపురప్రఘాణంబు
నం బౌరాణికుండు మహాభారతంబు వక్కాణించుచుం
గథానుకథనప్రసంగంబున నపుత్త్రకులకుఁ బుణ్యలోకం
బులు లేవని పలికిన నప్పలుకులు నెమ్మనంబునం గీలు
కొని వాలంపములికియుంబోలె వేదనయుత్పాదింప
భవనంబునకు వచ్చి యేకాంతంబ యిచ్చోట నవిరళ

బాష్పధారాదుర్దినాంధకారితముఖియయి యాదుర్దశం
బొంది యున్నయది యనుటయు. ౩౦

గీ. మంత్రి యొకముహూర్తమాత్రంబు చింతించి
యుష్ణదీర్ఘమైన యూర్పు నిగుడ
నెంతచింత దీని కిది మహాబలవంత
మేమి సేయవచ్చు నిందువదన. ౩౧

ఉ. ఊరక కుంద నేమిటికి నోంకృతినాథుఁడు నర్మదానదీ
తీరనివాసభక్తజనదివ్యమహీరుహమున్ సదాశివున్
(?)సారసనేత్ర తత్పదపరిష్టయభీష్టశుభాభివృద్ధికిం
గారణమౌటెఱుంగవె వికారము దక్కు భజింపు శంకరున్.

గీ. ఈశ్వరుండ ద్విజానాథుఁ డిందుమౌళి
కరుణలేకను సుతుఁ డెట్లు కలుగనేర్చుఁ
జంద్రచందనచంద్రికాశైత్యమైన
పుత్త్రపరిరంభసౌఖ్యంబు పువ్వుఁబోఁణి. ౩౩

గీ. గురుజనంబుల సేవింపు కువలయాక్షి
కమలలోచన ముక్కంటికరుణఁ జేసి
మున్ను గురునుపదేశంబు మొనయఁగాంచి
రభిమతార్థంబు లెందఱే సబ్జవదన. ౩౪

వ. సర్వజగత్ప్రసిద్ధంబుగదా యితిహాసంబు తొల్లి చండ
కౌశికువరప్రసాదంబున మగధాధిపతియగురాజు దైతేయ
యకులవిమర్దను గెలువం దగినయట్టిశౌర్యనిధి జరాసం
ధుం గాంచె దశరథుండు విభండకతనయు నారాధించి

దిగ్గజంబులం బోలినకుమారుల సకలలోకహితంబుగా నలుగురం బడసె. నమారాధిత గురుదేవతా ప్రార్థన వశంబున. 37

గీ. వెలఁది పుత్త్రోదయారంభ వేళయందు
నిన్ను నెన్నఁడు చూతునో కన్నులార
విమలచంద్రోదయారంభవేళయందుఁ
బూర్ణిమాయామినినిఁ బోలెఁ బుణ్యగరిమ. 38

వ. దేవి శోకంబు విడువు ధైర్యం బవలంబింవు ధర్మంబు నడువు దానంబు సేయుము వ్రతంబులు సలువుము సత్యంబు పలుకు మనపాలిదేవతలు మన కభీష్టలాభం బుఁ బొందింపఁగలవారు భవ్యసంతానలాభంబున సంతోషంబువహింపంగలవనిదుఃఖోపశమనభాషణంబులు ధర్మోపదేశగర్భంబులు చారుమధురంబు లగుమాటల నూరార్చి కాంచనకలశోదకంబులు కరపల్లవంబున ధరియించి నయనంబులు దుడిచి యగ్గజయానకు ముఖ ప్రక్షాళనం బాచరించి మందీభూతదుఃఖ యగుట యెఱింగి మంత్రి యంతఃపురంబు వెడలి సముచితవ్యాపారంబులం బ్రవర్తిల్లె నదియా(ది)గ (నాగ)మోక్త ప్రకారంబున సభక్తివినయతాత్పర్యంబున. 39

ఉ. ఆధవళాయతాక్షి వసుధామరకోటి భజించు దేవతా
రాధన మాచరించుముని రాజికుపాస్తియొనర్చు మంత్రవి

ద్యాధృతబుద్ధిఁ గాంచుఁగొనియాడును యోగిజనంబువర్ధ
మానాధికభక్తిభావమున నాత్మజసంతతిలబ్ధికామనన్.

గీ. ఎఱుఁగునేనీడకన్నను నెండకన్నుఁ
జెలఁగి పూఁచు నేకర్తవంచిన* లతాంగి
యెట్టికేశంబులకునైన నీడఁబోదు
తనమనంబుననిగ్గుచునంతానకాంక్ష. ౩౯

సీ. భక్తితో మాతృకాభవనంబులకు నేగుఁ
గావించు నతిథిసత్కారపద్ధులను
వాయసంబులకు నిర్వర్తించు దధిబలిఁ
గొలుచు జ్యేష్ఠాదేవి నలఘుమహిమఁ
జదివించుకొనుఁ బుణ్యసంహితావ్రాతంబు
మాలికామాణిక్యములు ధరించుఁ
దన్వంగి గంధాక్షతలు చిరంటుల కిడు
విప్రశ్నికల గారవించుఁ దలచుఁ
గుమ్మరావంబుకడవలు క్రొల్లవిడుచు
బాలురకుఁ దియ్యపండులు పంచి యిచ్చుఁ
జెలులుఁదానును వ్రతములు సలుపుచుండుఁ
దామరసనేత్ర పుత్రసంతానకాంక్ష. ౪౦

వ. ఇవ్విధంబునఁ బుణ్యోపవాసవ్రతదానధర్మదేవతారాధ
నంబులఁ బ్రతిబంధదోషంబులు వాసిన నాసుదతీలలా
మంబు మెఱసి ప్రతిమాచంద్రబింబంబు సరసిమ్ముందు
నుంబోలె గర్భం బావిర్భవించిన. ౪౧

---

*వించిన-అనియునుండవచ్చును.

సీ. అభ్యంతరస్థాగ్ని యగుశమీలతవోలె
నిధిగర్భ యగునబ్ధినిలయవోలె
నంతస్థనదిగ్దంతి యగువియన్నదివోలె
శశికుక్షి యగునస్తసంధ్యవోలె
నాలీనహర్యక్ష యగునద్రిగుహవోలె
వీనధారిణి యగువినతవోలె
నస్తాంతరిత యగునలినాప్తరుచివోలె
సూనృతాభిధ యగుసూక్తివోలె
నాదిమబ్రహ్మసంభరితోదర యగు
కైటభారాతినాభ్యబ్జకమునుబోలె
నధిగతాగస్త్య యగుదక్షిణాశవోలెఁ
బ్రథమగర్భంబు ధరియించెఁ బల్లవోష్ఠి. ౪౨
గీ. పలుచఁబాఱెను గండదర్పణయుగంబు
నవమధూకప్రసూనంబు నవమధుకర
మానుగతిఁ జూచుకంబులు నసితమయ్యె
నవతిపూఁబోండ్లయాననాబ్జములతోడ. ౪౩
చ. మనమున కుత్సవంబొసఁగ నుర్వి పతికిఁ బట్టపుదేవి గర్భశో
భనమునఁ బల్చనై చెలువు పైకొను ముద్దునెమ్మొగంబుతో
ఘనసమయంబునందుఁ బొడకట్టిన చల్లని తూర్పుగాలిచే
నసిచినకన్నె గేదఁగికి నచ్చినకూరిమిచుట్టమో యనన్.
గీ. గర్భభారాలసాంగియై కంబుకంఠి
చెవి శిరీషప్రసూనంబు చేర్పనోప

దెట్లు ధరియింపఁగానోపు హేమరత్న
కంఠికాహార కేయూరకటకములను. ౪౬

క. ఎలదోఁటతీఁగెయు య్యెల
కలకంఠికిఁ జిన్నినాఁటికతలై తోఁచెం
జెలువకుఁ బాదాంబుజములు
గిలిగింతలుగొలుపుఁ గేలిగిరిగుహలందున్. ౪౭

శా. ఆసారంగవిలోలలోచనను గాఢాలింగనక్రీడల, న్నావాసాగారము కేలితల్పముపయి న్సన్మించి మంత్రీశుఁడ, త్యాసంగంబొనరించెముద్దుగొనెమృ త్స్నాస్వాదనప్రక్రియా, వ్యాసంగంబునఁగన్నునై నయదసీయంబై నబింబోష్ఠము౯

క. జలరుహనాభునివక్ష
స్థ్సలికౌస్తుభమునను దీప్తిఁదనరెడుమణిరా
ట్ఫాలికాలంకృతిఁ బోలెం
బోలఁతుక ప్రత్యగ్రగర్భమున నొప్పారెన్. ౪౮

వ. ప్రతిదివసోపచీయమానగర్భనిర్భర యగుచు నయ్యాదికౌముదీవిలసనంబునుంబోలెఁ బ్రియసఖీవిలోచనచకోరికలకుఁ గోరికలు నిండించె వెండియు. ౪౯

చ. బహుదినముల్ మహోనవిపుపట్టపుదేవికి వృద్ధిఁబొందె దు, స్సహనవగర్భచిహ్నములు చూచి(?) సఖుల్ ప్రియమందఁగా ముహు, ర్ముహురనుబద్ధజృంభితసముద్గతవిన్యాలనేత్రపద్మముల్, జహదజహత్సమగ్రపురుషాయితకేలివిజృంభణంబులున్. ౫౦

గీ. అట్లు ధవునొద్ద మెలఁగుఁ బద్మాయతాక్షి
సముదితంబైన గర్భభారముకతమున
సమ్యగాపీతజలరాశిసామ్య మైన
ప్రావృడారంభనవమేఘపంక్తివోలె. ౫౧

శా. సీమంతోన్నతసంభ్రమంబు వెలయం జేయించె శ్రీయజ్ఞద
త్తామాత్యాగ్రణికన్యపాలకుఁడు వింధ్యాధీశ్వరుం డర్థిలి
న్సామంతక్షితిపాలమంత్రులసమానం బైనప్రేమంబునన్
భామాసింధుతురంగరత్నములు పైపైఁ బావడల్ దేరఁగన్.

సీ. కమ్మఁగొజ్జఁగనీటఁ గలయంపిచల్లిరి
మేఁగి మెత్తిరి క్రొత్తమృగమదమున
రంగవల్లులు కప్పురపుముగ్గు వెట్టిరి
కీలించిరొగిఁ మాల్యతోరణములు
తరుణరంభాతరుస్తంభంబు లెత్తిరి
కట్టి రెల్లెడఁ బట్టుకలువడములు
కమలచందనమాలికలును నిర్మించిరి
స్తంభించి రుత్తమదర్పణములు
నాలిఖించిరి గేహకుడ్యములయందు
సర్వతోభద్రమకరికాస్వస్తికములు
పరిజనంబులు రాజాజ్ఞఁ బట్టనమున
యజ్ఞదత్తుని ప్రథమకళ్యాణవేళ. ౫౩

గీ. వేడ్క నృత్యంబు లాడిరి వీథులందుఁ
బాడి రెత్తిలి పికకుహూపంచమమున

బంజళంబున ధవళప్రబంధగీత
*కముల నవ్వేళఁ గర్ణాటకమలముఖులు. ౬౪

మ. అదనన్వచ్చిరిసంభ్రమంబుననుఁబంచారామలీలావతుల్
వదునాల్గాతులయప్సరోంగనలునుం బాలిండ్లపై హారముల్
గదలం బెన్నెఱిసేసకొప్పులపయిం గల్హారగుచ్ఛంబు లో
ప్పఁదదీయత్వరగండభాగములఁగంపంబొందఁదాటంకముల్

సీ. పూజెకుండలు నిల్పెఁ బువ్వుఁబోఁడి యొకర్తు
శుభవితర్దిక చతుష్కోణములను
జాజాలపాలెల†సర్వౌషధులు నించి
ప్రోక్షించె నొక్క పద్మాక్షి జలము
కాంతయొక్కతె సన్నెకలుఁ బొత్తరంబును
దోరించె వటశాఖతోడఁగూడఁ
బీతికంబులు వెట్టె బింబోష్ఠియొక్కతె
మడుఁగుఁబుట్టముగప్పెనడుగుమునుఁగ
రమణి యొక్కతె వింజామరంబు దాల్చెఁ
దరుణి యొక్కతె తాళవృంతంబు పూనె
లలన యొక్కతె పసిఁడిసంబెల ధరించె
నాలవట్టంబుధరియించె నతివయోర్తు. ౬౫

గీ. మంత్రి వేల్పించె గృహోక్తమార్గమొప్ప
బ్రహ్మపదమునఁ గూర్చుండి బ్రాహ్మణుండు

---

* కనుమయవ్వేలికర్ణాట. మూ. †సర్వౌషధులు చిలికించె నొక్కపద్మాక్షి జలము. మూ.

హోమములు రెండు ఋగ్యజుస్సామవేద
మంత్రమాది జయాదిహోమంబు తుదగ. ౫౮

మ. చెవికిం గేలివతంసకోత్పలదళశ్రీ లై కపోలంబులన్
నవకాలాగరుపత్త్రరేఖలయి మేనం గమ్మకస్తూరి యై
ధవళాంభోరుహనేత్రపైఁ గురిసె నుద్యల్లీలసీమంతపుం
సవనాజ్యాహుతిహోమసంప్రభవచంచద్వహ్ని ధూమ
చ్ఛటల్. ౫౯

మ. చెలికత్తెల్ చిఱునవ్వుచెక్కులపయిం జెల్వారవీక్షింపనా
జ్జలుమంత్రంబులు సెప్పఁ బెగ్గడశరత్సంపూర్ణచంద్రాస్యకు
న్వలిచన్నుంగవమీఁదముత్పులకము ల్వర్ధిల్లఁ గేల్వంచుచు
న్శలలీకంటకమెత్తి యూఁదలపయిన్ సంధించె సీమంతమున్.

క. కుటిలాలకకును నాసా
పుటరంధ్రములందు మూఁడుబొట్టులు పిడిచెన్
వటఫలదళరస మధిపతి
కటకఝుణత్కార మెసఁగఁ గరపద్మములన్. ౬౦

గీ. మృదులగోధూమసరులతో మేళవించి
వన్నెకుచ్చులపేరుతో వక్కరించి
ఘుమ్మఘుండుభకంబుతోఁ బొత్తువచ్చుఁ
బడఁతి పాలిండ్లపై నొప్పు పసిఁడిపేరు. ౬౧

గీ. తగవు లిచ్చిరి పుట్టింటితల్లిప్రజలు
వీళ్ళొసంగిరి చుట్టాలు వేనవేలు
కట్న మిచ్చె నృపాలుండు కన్నదనియఁ
బరమహీపాలు రిచ్చిరి సావసములు. ౬౨

సీ. క్ష్మామండలము తురంగమఘట్టమయమయ్యెఁ
గరిమయంబయ్యె దిక్చక్రవాళ
మంబరం బాతపత్త్రావళిమయ మయ్యె
సౌరభమయ మయ్యె మారుతంబు
పరివారమయ మయ్యె బ్రహ్మప్రపంచంబు
జయశబ్దమయ మయ్యె సకలజగము
లాతపత్త్రవిభూషణాలోకమయ మయ్యె
సంతోషమయ మయ్యెజనులమనసు
వింధ్యపర్వతమేలుపృథ్వీవరుండు
దానఁ బట్టంపుదేవియుఁ దగవుగలిగి
సచివునింటికి నేతెంచి సమ్మదమున
నొద్దనుండి యాశోభన మొనరుచుటయు. ౬౩

గీ. జవిలె నరఁ బూలుముడిచినసాధ్వి యొకతె
యుల్లగందంబు పసుపున నూన్చెఁ గదిసి
పసిఁడియుత్తరజందెముల్ పాయఁబట్టి
రాచప్రెగ్గడ బ్రహ్మసూత్త్రమున నగుచు. ౬౪

గీ. దశరథుని వాజపేయంబు ధర్మసూను
రాజసూయంబు నుపమింపఁ బ్రాఁతియె యని
పట్టనంబును దేశంబుఁ బరిఢవింపఁ
బెట్టె దొడ్డుగ నామెత ప్రెగడగారు. ౬౫

వ. అంత. ౬౬

—: సుకుమారుని జననము :—

క. నవమాసంబులు నిండిన
ధవళేక్షణ గాంచె సుతు సుధాకరతారా
రవిసుతధిషణవిధుంతుద(?)
కవులుభికములుగనవమఘటికలు నడువన్. ౬౭

వ. ఇవ్విధంబున సుశీలాదేవి నందనుం గాంచినవార్త యం
తఃపురపరిచారిణి యొకర్తె విన్నవించిన నమృతరసధా
రామయం బయినయమ్మాటకు సద్యఃప్రరూఢరోమాం
కురనికరకంటకితగాత్రుండు ను దరస్మితవికసితకపోలమం
డలుండును నై మంత్ర్యాఖండలుండు:— ౬౮

గీ. తాను గట్టినట్టిచీనాంబరంబులుఁ
దాను బెట్టినట్టి మేనితొడవుఁ
బ్రమద మొప్ప నిచ్చెఁ బారితోషికముగ
మంత్రి యంతిపురముమానవతికి. ౬౯

సీ. తలయంపి ధవళనిద్రాకుంభ మిడువారు
రక్షోభసితరేఖ వ్రాయువారు
గౌరసర్షపరాజి కలయఁ జల్లెడువారు
బలివిధానంబులఁ బరఁగువారు
లవణంబు నింబపల్లవముఁ ద్రిప్పెడువారుఁ
బ్రేము మంచంబుతోఁ బెనఁచువారు
గవలధూపంబు సంఘటియించువారును
మంచిము త్తైడఁద యోజించువారుఁ

గదిసి దీవించువారును గండతైల
మందుకొనువారుఁ గాయంబు లందువారుఁ
బాడువారును బరిహాస మాడువారు
నైరి శుద్ధాంతసతు లరిష్టాలయమున. ౨౦

సీ. కర్పూరసమ్మిశ్ర గంధసారంబునఁ
జలుచేఁ జప్పట భిత్తిఁ జామ యొకతె
వెలకిల్లఁబెట్టె నుత్పలగంధి యొకర్తు
గప్ప గర్భగృహోపకంఠభూమి
జ్యేష్ఠాధిదేవత సేవించె నొకయింతి
పసుపుఁబుట్టము గట్టి భక్తిగరిమఁ
బటముపై లిఖయించెఁ బాటలాధర యొర్తు
క్రొత్తలత్తుక శశాంకుని ఖరాంశు
జరఠమేషంబుకంఠదేశమునఁ జుట్టెఁ
బుష్పదుందుభముల నొకర్తు పుష్పఁబోఁడి
యంబుజానన యొకతె నెయ్యభిఘరించె
భుజగనిర్మోక మొకతె నిప్పులఁగమర్చె. ౨౧

ఉ. మంగళరత్నదీపముల మధ్యమునం బురుటింటిపాన్పుపై
నంగజసన్నిభుండుసచివాగ్రణినందనుఁడొప్పె నెంతయు
న్నింగిఁ బ్రదోషవేళ నతినిర్మలతారకచక్రవాళముల్
సంగతిఁ జుట్టునుం గొలువఁ జాలఁగ నొప్పుశశాంకుకైవడిన్. ౨౨

గీ. బాలకుఁడు చంద్రచంద్రికాపాండువయిన
పాన్పుఁబొత్తులపై నొప్పెఁ బవ్వళించి

యమృతవారాశిలోన శేషాహిమీఁదఁ
బవ్వళించిన కౌస్తుభాభరణుఁబోలి. ౭౩

గీ. దానధర్మంబులొనరించి త్యాగమిచ్చి
బ్రసవగేహంబుసొచ్చి భూపాలమంత్రి
యప్డు పావకసంస్పర్శ మాచరించి
ప్రథమతనయుముఖేందుబింబంబు చూచె. ౭౪

గీ. పురుడుచెల్లంగఁ బుణ్యాహమును నొనర్చి
నిలయదైవతములఁ గొల్చి నిజసుతునకు
మారసన్నిభునకు సుకుమారుఁ డనెడి
పేరు వెట్టెఁ బ్రధానబృందారకుండు. ౭౫

గీ. పసుపుఁబుట్టంబుధరియించి పద్మనయన
సుతుని నుత్సంగమునఁదాల్చి చూడనొప్పెఁ
దరణిబింబహారిద్రవార్ధ(ర)ముతోడ
లలితరుచి నొప్పునాకాశలక్ష్మివోలె. ౭౬

గీ. పల్లవాధర మడుఁగ్గైన యొల్లెఁగట్టి
కొంగు మణిహేమకంఠికాకోటిఁ జెరివి
సొబగుఁగాటుకబొట్టుతోఁ జూడనొప్పె
వింతచెలువునఁ బచ్చిబాలెంత యపుడు. ౭౭

ఉ. అక్షయవర్ణితాఖ్యుఁడుగరంబు(?)సువర్ణలతానిబద్ధముల్
వక్షమునన్ ధరించిసచివప్రియసూనుఁడుచూడనొప్పెన
గ్రక్షితిసంభ్రమోద్ధతినిగాండీవధన్వునితండ్రియా సహ
స్రాక్షునివైరిపేరురమునందు ధరించిన దైత్యుకైవడిన్.

గీ. రత్నవేదికపై మంత్రిరాజసుతుఁడు
తల్లిహృదయంబు దృష్టులు తన్నుఁగొలువ
సకలజనులును బంధులు సంతసింప
జానుచంక్రమణక్రీడ సంచరించె. ౭౯

మ. వలిచన్నుల్ వడఁకాడ వేనలులు గ్రివ్వాలంగ గారాపుదా,
దులు తన్నేమఱ కంతలంతలను(?) వేడ్కల్ మీఱి చూ
డంగఁ దాఁ, గలకాంచీమణికింకిణీకలకలాత్కారంబు
తోరంబు గాఁ, గలహంసంబులఁ బట్టఁ బాఱును వడిం
గత్న్యావిభాగంబులన్. ౮౦

వ. అంత నాసుకుమారుండు నత్యంతసంతోషవంతు లగు తల్లిదండ్రుల మనోరథంబు ఫలియింప ననుదిన ప్రవర్ధమానుండై ... వర్ధమానసంపదనురూపంబుగఁ గుమార రత్నంబునకుఁ గ్రమక్రమంబునఁ... జౌలోపనీతుండై కుమారుం డాచార్యగృహంబున కరిగి. ౮౧

సీ. చదివె వేద మెఱింగెఁ బదము వక్కాణించె
మహనీయదివ్యాగమములు చూచెఁ
దరచె నాదిపురాణధర్మశాస్త్రంబులు
నేర్చె వీణావేణునృత్యకళలు
వాదవశ్యాంజనవదనికాదులు జూద
మాడంగనెఱిఁగెను మదనశాస్త్ర(?)
సరహాస్యముగ నింద్రజాలంబు యంత్రక్రి
యామంత్రతంత్రచిత్తరువుపడచె(?)

గ్రోల్చి యోగంబు సాధించి రుద్రభూమి
సకలశస్త్రాస్త్రసంచయసమితి నేర్చి
నాకళించెను విపులవైద్యక్రమంబు
సంగ్రహించెఁ గవిత్వంబు సచివసుతుఁడు. ౨౨

వ. ఇవ్విధంబున సర్వవిద్యాపరిశ్రమంబునఁ బారీణుం డై యుండునక్కుమారునకు శైశవంబు సరిగడచుటయుఁ బ్రదోషంబునకుఁ జంద్రోదయంబును జలధరంబునకుఁ జక్రవాకంబును బుష్పంబునకు వాసనాప్రకారంబును గమలవనంబునకు సూర్యోదయంబును గంధగజంబునకు దానంబును విజ్ఞానంబునకు మానంబును నవధ్యునకు గేయంబును రాజ్యబలంబునకు నాజ్ఞాబలంబునుం బోలె భువనసమ్మోహనం బైన సౌందర్యంబున కనురూపం బై జవ్వనం బావిర్భవించిన. ౨౩

సీ. బాల్యమునయందుఁ గలుగుసౌభాగ్యరేఖ
నినుమడించినసౌందర్య మొసకమెసఁగ
సచివతనయుండు తా నొప్పి చారులీలఁ
బౌరజనులకుఁ గన్నులపండు వయ్యె. ౨౪

శా. పంచారామవిలాసినీధవళదృక్పాఠీనజాలాయమా
నాంచత్కారము నిర్నిబంధనమనోజ్ఞాకార రేఖా...
పంచాస్త్రుండగునాకుమారకుఁడు దర్పస్ఫూర్తి నవ్వీటిలో
సంచారంబొనరించెఁ గాంచనమహాసౌధాగ్రభాగంబులన్.

యారజము రాచఱికమును నలవరించి
నగరివీథులఁ జరియించుఁ బ్రెగడసుతుఁడు. ౯౦

గీ. సచివనందను కర్ణపాశముల వ్రేలు
కుండలంబులముత్యాలగుళిక లొప్పు
నన్యలోకస్థుఁ డగుశంబరారి కేడ్చు
రతిమహాదేవి యశ్రుపూరములువోలె. ౯౧

క. కుసుమాయుధనిభుఁ డగునా
రసికునిపై వ్రాలు సానురాగముతోడన్
బిసరుహనయనలచూపుల
భసలంబులు పూవుఁదోఁటపయి వ్రాలుగతిన్. ౯౨

గీ. భావ మభిరామరూపైకపాతకంబు
యౌవనము దోషములకెల్ల నాస్పదంబు
మన్మథుఁడు కోపి యెటు నియమంబునిలుచు
సుదతులకు వానిఁ గడకంటఁ జూచినపుడు. ౯౩

సీ. హృదయ మువ్విళ్లూర నేకాంతముననుండి
వానిఁ జింతింపని వనజముఖియు
నొకమాఱతనిఁ జూచి యొండొక్క మఱిచూడ
నభిలషింపని విద్రుమాధరియును
కలలోన వానిఁ జిక్కఁగఁ గౌఁగిటను జేర్చి
ముకుళితేక్షణగాని ముద్దియయును
నతనిరూపంబుఁ గుడ్యంబులందు లిఖించి
యందంబుఁ జూడనియంగనయును

చెలులచేతను బ్రోదిరాచిలుకచేత
వానిగుణములు విని కుచద్వంద్వసీమఁ
బాదుకోఁ బులకింపనిపైదలియును
బన్నిదము వ్రేసినను లేదు పట్టనమున. ౯౪

సీ. ద్యూతకేలియ వినోదోపాయమయ్యెను
పరదారగమనంబు ప్రౌఢియయ్యె
నాత్మభార్యాపరిత్యాగంబు ధృతియయ్యెఁ
జేలవిహారంబు సేమమయ్యె
గురుతిరస్కారంబు గరిమమయ్యెను నట
విటకీర్తనంబులు పటిమమయ్యెఁ
బానంబె యధ్యాత్మపరతయయ్యె సమస్త
తరలతాగతియ యుత్సాహమయ్యె
గుణములకునెల్ల దోషంబుగుణమునయ్యె
నవుడు సుకుమారునకుఁ దద్వయస్యులకును
నాదిగర్భేశ్వరత్వంబు యౌవనంబు
నవురు ధనమును జనవు హేతువులుగాఁగ. ౯౫

గీ. తమ్మమానుషకాలోచితంబులైన
కీర్తనంబులపై పులకించుకొండ్రు
తారమర్త్యులుగా మదిఁ దలఁతు రహహ
విత్తమదమత్తచిత్తులై వెఱ్ఱిజనులు. ౯౬

సీ. ఆయ్య నీవు చతుర్భుజావతారుఁడ వన్నఁ
దమభుజాదండపార్శ్వములఁ జూతు

రయ్య నీవు త్రిలోచనావతారుఁడ వన్న
ఫాల మంటుదురు దోఃపల్లవమున
నయ్య నీవు గజాననావతారుఁడ వన్నఁ
గుంభపీఠము లంటికొనఁ దలంతు
రయ్య నీవు చరాచరావతారుఁడ వన్న
నందంబుఁ జూడంగ నభిలషింతు
రవసరం బిచ్చుట యనుగ్రహంబుగాఁగ
మోముఁజూచుట యుపకారముగను బలుకు
మైత్రిగా నవ్వు డధికత(?)రార్థముగఁ ద
లంతు,రైశ్వర్యమదబలవంతు లుబ్బి. ౯౮

ఉ. సంపదపేరికట్టెఁడిపిశాచము సోఁకినమానవుండు పూ
జింపఁ డభీష్టదేవత భజింపఁడు సజ్జను లైనవారి మ
న్నింపఁడుమిత్రబంధులగణింపఁడుధర్మరహస్యముల్ విచా
రింపడు మీ......భరింపఁడహంకరణంబు పెంపునన్.

గీ. ఉద్ధతుం డయి సుకుమారుఁ డుండలేక
వీటఁ జక్కనిజవరాలి వెదకివెదకి
వలపు పుట్టించి సంకేతములకుఁ దార్చి
చలుపురతికేలి బహుళపక్షంబు రేలు. ౯౯

గీ. పద్మనాభుండు మదనగోపాలమూర్తి
ఘోషమున నెట్లు వలపించె గొల్లసతుల
నెట్టుకొని యట్లు వింధ్యాద్రిపట్టనమునఁ
బరపురంధ్రుల వలపించు బ్రాహ్మణుండు. ౧౦౦

యమునానదీసైకతమున జాలరికన్య
చనుదోయి నంటఁడే శక్తిసుతుఁడు
నందవ్రజంబులో నలిననాభుం డెట్లు
విహరించెఁ బదియాఱువేలసతుల
దేవదారువనంబులో విరూపాక్షుండు
మునిభామినుల నెట్లు మోసపుచ్చెఁ
గౌశికారాకోయని కోడియై యెలుఁగించి
యమరనాయకుఁ డెట్లహల్యఁగలసె
ములకచన్నులపాయంపుముద్దుఁగూఁతుఁ
బట్టుకొనె నెట్లు పైకొని పద్మభవుఁడు
వందురుం డెట్లు వొందె నాచార్యులేమ
ననుచు విప్రుండు రమియించు నన్యసతుల. ౧౧౧
సంధ్యాభివందనశ్రద్ధ యుద్వాసించె
గాయత్రి దవ్వులఁ గట్టిపెట్టె
గ్నిహోత్రము మీఁదియాన నుత్పాటించె
నఘమర్షణస్నాన మరసిమాపె
హవరసామగ్రి నీయఁజాలెడునట్టి
విధి దేవతార్చన వీటిఁబుచ్చె
శమము మాసె వివిధసత్కర్మాది
సత్కలాపంబులు జాఱవిడిచెఁ
నకు మరగినవారసుందరవనితల
రతసల్లాపసంభోగనిపుణతాను

ఖానురాగనిమగ్నుఁడై నిత్యకర్త
మై తనర్చెను సుకుమారధరణిసురుఁడు (?) ౧౦౨
వ. ఇవ్విధంబునఁ గుమారుండు విహరింపం జూచి. ౧౦౩
క. ప్రేమమునఁ గూర్చి సుతునకు
వేమఱు సద్బుద్ధి చెప్ప వినమికి వగచున్
సామగ్ర్యదుర్గుణాళి క
దా మధురత యొసఁగు విషమమగుచలమునకున్.
గీ. జవ్వనమునను సదుపదేశములు గావు
తిల - - - లంబు తెఱఁగుదోఁప
శంబరారాతిపుష్పాస్త్రసంప్రహార
జర్జరీభూత మగుమనస్సంపుటమున. ౧౦౫
వ. తండ్రి గురూపదేశం బఖిలమలప్రక్షాళనక్షమం బైన
తీర్థస్నానంబు జరామరణవైకల్యంబు లేని వార్ధకంబు,
మేదోభారంబు లేని గౌరవంబు, సువర్ణరచన లేని కర్ణా
భరణంబు, నుద్వేగంబు లేని ప్రజాగరంబు. ఇది యభ
వ్యులకు సలిలంబునుం బోలెఁ గరస్థితంబై యుపద్రవం
బునాపాదించు. నీవిటువట్టి నెట్టుకొని పెద్దలమాట విను
ము, వింటేని ధూర్తులు నిన్నుఁ బ్రశంసింపలేరు,
కుటిలులు నిన్నలమరింపలేరు, వంచకులు నిన్నువంచిం
పలేరు, పల్లవులు నిన్ను వలపింపలేరు, మదంబు నిన్నుఁ
గదల్పలేదు, విషయంబు నిన్ను నాశ్లేషింపలేదు, విను
మనూచానాచారంబును, నాముష్యాయణంబును, నా

మేధితామ్నాయంబును, నధీతాశేషశాస్త్రంబును,నలింగవృత్తియు, ననపకీర్ణంబు, ననభ్యుదితంబును, ననభిస్తుతంబును, నైన సూర్యవరవంశంబునం బ్రభవించినాఁడవు మూఢుండవై యనుష్ఠానబంధంబులగువిషయోపభోగంబులయందును సుఖబుద్ధి యారోపించెదవు. నీయట్టిదుర్బుద్ధిశీలురుగదా నిస్త్రింశంబుఁ జూచి కువలయమాల యని యుఁ గృష్ణసర్పంబు వీక్షించి కాలాగురుధూమరేఖ యనియును నంగారంబు దర్శించి బంగారం బనియు ను భ్రాంతిఁ బొందుదురు. దుందుమారసముండు, మాంధాతృనహుషనాభాగసన్నిభుండు, వింధ్యాచలపతి, హేమాంగదుండు మనల గురుస్థానంబుగా మన్నించుచున్నవాఁడు. మనవంశంబునకు నీవొక్కఁడవ సంతానబీజంబ వింతయు నెఱింగి బుద్ధిమంతుండవై మమ్ము నుద్ధరింపవలనదా యని పలికి మంత్రి కన్నీరు దొరఁగ ముహూర్తమాత్రం బూరకుండె సుశీలాదేవియు. ౧౦౬

సీ. రవలయాంగరములరత్నాంకురము లొత్తఁ
గేల్దమ్మి చెక్కులఁ గీలుకొల్పి
ముకరితుమ్మెద మాటిముట్ట నోడెడివేఁడి
నిశ్వాసపవనంబు నివ్వటిలఁగ
నాకర్ణదీర్ఘంబు లగుకన్నులఁ
బరిపాటలచ్ఛాయ పల్లవింపఁ

గంతగోళంబు గద్గదికానుబద్ధమై
బాష్పభారంబు నిబ్బరము గాఁగఁ
బక్ష్మముల జాఱి గండదర్పణము లొరసి
వ్రాలి పాలిండ్లపై నశ్రువాఃకణములు
హారలతలకు నాతిథ్య మాచరింప
గుబ్బతిల నేడ్చె నత్తఱిఁ గువలయాక్షి. ౧౦౭

వ. ఇవ్విధంబునఁ దల్లియుఁ దండ్రియుఁ దనకు హితోప
దేశంబుచేసి తన సౌమనస్య సౌముఖ్యంబులతోఁ దగిన
ప్రత్యుత్తరం బీయమి నిర్వేదించుట యెఱింగి. ౧౦౮

సీ. ధర్మశాస్త్రాభ్యాసతాత్పర్యమున నైన
సంస్కార మొక్కారు సౌరుపడియె
నిరుపాధినిస్సీమనిర్నిబంధనవృత్తి
గలమహాప్రతిభ యేకాటఁ గలసెఁ
బంచేంద్రియోపాయపానభూతము లైన
వినయంబు లేప్రయోజనముఁదీర్చె
నవయౌవనాంకుశోన్నతవంశపదమైన
శ్రుతివైభవము లేమిహితవుచేసెఁ
జిన్నవయసున గురుల వీక్షించినట్టి
పుణ్యవాసన నేల గోల్పోయె మనసు
కటకటా! నందనుండ వొక్కఁడవు నీవు
గురుల నేడ్పించుచున్నావు ఘోరముగను. ౧౦౯

(అనినఁ దల్లిదండ్రుల)కుం బ్రణామంబుచేసి యింత

నుండి మీయాజ్ఞ శిరసున ధరియించి బుద్ధిమంతుండనై
యుండెద మీరు వగవకుండుం డని పలికి సముచిత
ప్రకారంబున వీడుకొనియె ననిన నటమీఁదివృత్తాంతం
బెట్టి దని యడిగిన. ౧౧౦

మ. వరశైవైకవిధానపాత్ర కవితావ్యాపారపారంగతా
స్థిరలక్ష్మీనవశారదోదయ దయాధీనాయతాలోక లో
కరమాపాదన పాదపద్మవినతక్ష్మాపాలసంశీల శీ
లరతిప్రస్ఫుటశాంత శాంతనవకల్పద్వీర వీరాగ్రణీ

క. ధీమత్కవితావిస్తర
ధామాయితనిరుపమానదానాంబుదహృ
ద్భీమ జయోత్కలసీమా
రామామన్మథవిశేషరాజితమూర్తీ! ౧౧౨

పృథ్వి. లింగార్చనారూఢిలీలావతారా
గంగాంబుసుస్వచ్ఛకావ్యైకజాలా
సంగీతసాహిత్యసౌహిత్యలోలా
శృంగారసద్భక్తసేవానుహేలా. ౧౧౩

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర సకలవిద్యాసనాథ శ్రీనాథనామధేయప్రణీతం బయిన శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము)

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీదోరంతర వేద
ప్రోదితభాషావిశేషభాసురకీర్తి
శ్రీవార్ధ్య వివిధపూజా
మోదితగిరిదుహితృకాంత ముమ్మయశాంతా! ౧

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లు తల్లిదండ్రుల నూరార్చి వెడలి సుకుమారుండు నిజాంతర్గతంబున. ౨

గీ. పోయె నుపదేశకాలంబు పూర్వమునను
కడచె ధైర్యంబు జరరవిక్రాంత మయ్యె
శీలసంపత్తి యింక నేమి నేయువాఁడ
భామినీభక్తి మన్మథుబారిఁ బడితి. ౩

శా. వంతంబోడదుధర్మముందగవునుంబాడింగులంబున్విచా
రింతు న్వేదపురాణశాస్త్రమతపారీణుండఁ గా నెట్లు శ

ల్పాంతద్వాదశభానుమత్కిరణదాహక్రూరకామవ్యథా
సంతాపజ్వరవేదనాభరమునం జాకుంట సిద్ధించినన్. ౪

సీ. చాండాలుతోఁ బుల్కశత్వంబు గైకొను
బ్రహ్మహత్య యొనర్చు బ్రాహ్మణుండు
క్రిమియై పతంగమై కీటమై జన్మించు
నాసవం బాని భూమీసురుండు
క్రవ్యాదసత్త్వసర్గమున నుద్భవమందు
విప్రుఁ డాచార్యునివెలఁదిఁ గవిసి
శ్యామచారుండు పిశాచమౌ బాడబుం
డన్యునివిత్తంబు నపహరించి
యయిన నేమిగా వీనిలో నన్నిటికిని
సుఖము దుఃఖంబుఁ జర్చించి చూచినప్పు
డెల్లసంసారులకుఁ గుందు హెచ్చు...
లేకయుండుట గందువో లేదొ జగతి. ౫

గీ. వామదేవుండు శుకుఁడుఁ గేవలముదక్క
ముక్తులెవ్వరు వింటిమే ముజ్జగమున
జంతువులకెల్ల సరియ సంసారయాత్ర
విధినిషేధంబులకుఁ జొప్పు వెదకనేల. ౬

శా. ఆతంకంబునకేమికారణముబ్రాహ్మ్యంబింతయుంజూచియే
తాత ల్గట్టినచర్యలే శ్రుతులు బోధప్రక్రియల్ స్వల్పమే
చేతోజాతు నుపాశ్రయించెదఁబరస్త్రీలన్వినోదించెదన్
మాతంగీపరమేశ్వరింగొలిచెద న్మద్యంబు సేవించెదన్.

గీ. అష్టమావతారంబున నాదిపురుషుఁ
డచ్యుతుఁడు విశ్వకర్తయనాదినిధనుఁ
డర్జునుండును దాను నేకాంతగోష్ఠి
విశ్వమును నెఱుఁగ మొ...నిధిగా ౮
సంచెవింతము విధమతనిన్ భావించెఁ గాదె (?)

మ. బహువేదాంతము తానుసాధితమహాబ్రహ్మోహమం చా
డుదుర్, మహి మోహాంధులుగొంద తేనియ టెబ్రహ్మం
బెట్టు దా రెట్టిరో, యహాహా బ్రహ్మమువారయే! నఁలుక
శయ్యంద్రెళ్లిని ద్రింతురో, జహదుత్సర్గముగాఁగఁ జేయు
దురో విష్ణామూత్రనిర్మోక్షమున్. ౯

సీ. కల్పద్రుమంబుతోఁ గామధేనువుతోడ
నమృతాబ్ధినవతార మయ్యె నెద్ది
బృందారవనమధ్యమందారతరులలో
హాలపాణి కెద్ది ప్రత్యక్ష మయ్యెఁ
ద్రిపురాంతకుని యర్ధదేహాంబునకు నెద్ది
మదనసంఫుల్లసంపత్తి యయ్యె
నపసుధారూపమై పవనభుగ్భువనాధి
పతికెద్ది ప్రాణంబుప్రాణ మయ్యె
నట్టి భవభేషజము నాసవామృతంబుఁ
గన్నుఁగానక శపియించెఁ గాక యొకఁడు
తత్సమానము లగుపదార్థములు గలవె
భూతభావిభవత్కాలముల ధరిత్రి. ౧౦

వ. అని. ౧౧

సీ. కర్పూరరజములోఁ గలిపి కేతకిధూళి
నఖిలాంగకముల నభ్యంగమాడి
జలజనాళీతంతుసందానితములైన
యజ్ఞోపవీతంబు లఱుతఁ దాల్చి
వారాంగనాస్తనహారవిభూషల
నక్షమాల్యముగఁ జే నలవరించి
కస్తూరికామిశ్రగంధసారంబున
నలికంబునఁ ద్రిపుండ్ర మనువుపఱిచి
చంద్రికావేళఁ బరిపాండుసౌధవీథి
శక్తిఁ బూజించి దేవీప్రసాదమధువు
పుచ్చుకొని విప్రుఁ డాకంఠపూరితముగ
వెలఁదులును దాను నప్పుడు వినిమయముల. ౧౨

క. వనితల కంగప్రక్షా
ళన మక్షివిఘూర్ణనంబు లజ్జావిగమం
బనవస్థితి మధుపానం
బునకు సురతమునకు సదృశములు వక్త్రంబుల్. ౧౩

గీ. త్రిసరకాస్వాదభవమదోద్రేకలహరి
ధరణిదేవుఁ డాయోజ మత్తా వహించి
యారణాలు పఠింపంగ నాలకించి
శంబరారాతి రతిచేయఁ జఱచినవ్వ. ౧౪

సీ. ఇంటనున్నాఁడో వాఁ డెచ్చోటనున్నాఁడో
యొంటియో యెంద తేనున్న వారో

మిన్నకున్నాఁడో యేమేఁ బల్కుచున్నాఁడో
నిద్రించినాఁడో కన్నెఱిచినాఁడో
యాడుచునున్నాఁడో - - - - గ
ర్వించియున్నాఁడో శోకించినాఁడో
- - - - - - యుత్సేకించి యు
ల్లాసించినాఁడో కలంగినాఁడో
యుత్సవమో వైభవమొ లేమియో కలిమియొ
పగలో రాత్రియో యెఱుఁగఁ డాబ్రాహ్మణుండు
నవమధూకప్రసూనసంభవపుమధువు
దలము దప్పంగఁ ద్రావి మత్తా వహించి. ౧౫

క. సుకుమారుఁ డిట్లు నానా
ప్రకరంబుల వీటిలోనఁ బడుచై తిరుగన్
సకలజనులు మొఱవెట్టిరి
యొకనాఁ డత్యాగ్రహమున నుర్వీశుసభన్. ౧౬

క. దేవరప్రతినిధిఁగా సం
సేవింతుము యజ్ఞదత్తు సిద్ధమ యతనిన్
భావింతుము తత్తనయుని
యావనసంప్రాప్తి లేనియటము స్నెల్లన్. ౧౭

వ. అవధరింపుము సుకుమారనామధేయుం డైనమంత్రినం
దనుండు సౌందర్యవంతుండును గామశాస్త్రకళావిధి
జ్ఞుండును నై జారచోరవిటధూర్తవర్గంబులంగూడి వేడు
కకాఁడై పుణ్యస్త్రీల నిలువరుసఁ జెఱుచుచున్నవాఁ

డతని వారింపను నారీజనంబుల శిక్షింపను సమర్థులము గాక యున్నార మద్దురాత్మకుని యన్యాయసదృశం బైనదండంబువలన దండింపనది యని విన్నవించిన మహీపాలుం డతని రప్పించి వాగ్దండనంబున దండించి పురంబును దేశంబును వెడల నడిపించిన రాజావమానితుం డై యప్పాపి కీ(క)టదేశంబునకుం బోయి యందుఁ గొన్నిదినంబు లుండి హూణమండలంబునకు నేతెంచువాఁడు కాంతారమధ్యంబున నతితృష్ణాపాపరవశుం డై తనలోన నిట్లు వితర్కించుచుండె. ౧౮

చ. అరుణగభస్తిబింబముదయాద్రిపయింగనుపట్టగిన్నెలోఁ
బెరుఁగునువంటకంబువడపిండియలుంగుడువంగఁబెట్టు ని
ర్భరకరుణాధురీణయగుప్రాణముప్రాణముతల్లి యున్న దే
హరహర యెవ్వరింకఁగడుపారసిపెట్టెదరీప్సితాన్నముల్.

వ. అని తనలోనం దలపోయుచుం జనిచని ముందట. ౨౦

సీ. స్ఫటికరత్నగృహంబు సర్వంసహాకాంత
కభిధాంతరంబు దుగ్ధాంబునిధికి
మణిదర్పణము నభోమణిమార్గలక్ష్మికిఁ
జంద్రాతపమునకు జన్మభూమి
యర్ధేందుమకుటాట్టహాసంబునకు జోడు
పౌలస్త్యగిరికి సబ్రహ్మచారి
ప్రతిబింబ మభ్రము ప్రభువారణమునకు
నసుఁగుఁజుట్టము శారదాభ్రములకుఁ

గమఠతిమినక్రవిక్రమక్రమవిహార
చటులతరవీచికాఘటాసమదరూఢ
హంసకులసన్నినాదసంవ్యాప్తదిగ్వి
భాగ మీక్షించె నతఁడు తటాగమెదుర. ౨౧

మ. వసుధానిర్జరుఁడు న్మహాసరసిలో పార్శ్వములం దేలెఁ ద్రా
వె సుధాసన్నిభమైనవారిఁ దటపృథ్వీజావళిచ్ఛాయలో
వసియించెన్ లహరీసమీరముల నధ్వశ్రాంతిపోఁ గారిచె
న్బిసకాండంబులు మేనఁగూర్చెఁ జలువ ల్నిర్మోకసం
కాశముల్. ౨౨

క. కరశీకరార్ద్రపుష్కర
కరుఁడై యాతండు గంధకరిరాజు క్రియం
బరిషేకాంతరమునఁ దా
సరసిరుహాకరము వెడలి చాలఁగ నొప్పెన్. ౨౩

సీ. వైడూర్యమణిశిలాస్వచ్ఛోదకము గానఁ
గౌతుకం బొనరించెఁ గన్నుఁగవకు
శిశిరసంస్పర్శవీచీమారుతము గాన
నంగకంబులకు నిం పావహించెఁ
గమలకేసరరేణుగంధోల్బణము గాన
ఘ్రాణేంద్రియమునకుఁ బ్రమద మొసఁగె
గలహంసకులకలకలకులాయము గాన
శ్రుతిసంపుటములకు సుఖమునిచ్చె
- - - సలిలంబు నాస్వాదమునను జేసె
నాలుకకు నప్పు డవనిబృందారకునకు

సైకతారూఢజలమానుషీకదంబ
కాంతి తార్క్ష్యమయూఖంబుకమలవనము. ౨౪

క. కొలనిదరి వటము నీడన్
శిలతల్పమునందుఁ గొంతసేపు శయించెం
జెలువ మగువలిపెదుప్పటి
తలగడఁగాఁ జేసి సచివతనయుం డలఁతన్. ౨౫

గీ. బహుళపక్షక్షపాకదంబములలోనఁ
బ్రభవమొందిన యంధకారంబువోని
కొలనిదరికాననంబులోఁ గొంతప్రొద్దు
నలపువాయంగ నిద్రించె యాజ్ఞదత్తి. ౨౬

గీ. డప్పిదీఱంగ మధురకాండంబుగ్రోలి
కడుపునిండంగఁ దూఁడుఁదీఁగలుభుజించి
యెండ వాలాగునందాఁక నిండుకొలని
తీరమున మఱ్ఱినీడ నిద్రించె నతఁడు. ౨౭

చ. అపుడువిలంబమానమయియంబరకోణతటాంతరంబునం
దపనునిమండలంబుబెడిదంబగు వేఁడిమినొయ్యవీడ్కొనెం
గపిలములై మయూఖములు క్రౌరికమానకలాపిపింఛమై
త్రపునల తాశలాటుసము దాయముఁచాయఁదిరస్కరింపఁగన్

గీ. అంతలో నిద్ర మేల్కాంచి యవనిసురుఁడు
జిగమిషాబుద్ధి నీక్షించెఁ జిత్రభాను
నభినవోన్మేషకుటిలజిహ్వాప్రకార
లోలతారకకేకరాలోకనమున. ౨౮

శా. కాంతారాంతరభూమిచెంత శబరగ్రామంబు పద్మాకర
ప్రాంతక్షోణితలంబునం గలుగ సంభావించె విప్రుం డదన్
దంతిస్కంధకపోలకుంభపలలాదక్రూరకౌలేయకీ
సంతానస్ఫుటకంఠఘర్ఘరతరద్రాఘిష్ఠనాదంబులన్. 30

సీ. ఆదికాలమున మాయావిలాసిని యైన
మురదైత్యదమనునిమూర్తి వోలె
ధరణీతలంబునఁ జరియింప నేర్చిన
పురుహూతమణిశిలాపుత్త్రి వోలెఁ
గామినీరూపంబుఁ గైకొన్న శంబరా
రాతికాలాయసాస్త్రంబు వోలె
వేడ్కఁ గైమానుషీవిగ్రహంబు ధరించి
విహరించు తోలుకారు వేళ వోలె
నంధతామిస్రమును నవిద్యయును బోలె
భువనమోహనరూపవైభవములొలయ
లీలనేతెంచె నొక్కచండాలకన్య
క్షాలనఁ జిఱుబంతిపసుపాడఁ జెలియుఁ దాను. 31

శా. ఆచండాలకులప్రసూతయగు కన్యం గన్యకారత్నముం
జూచె న్విప్రులయాజ్ఞదత్తి విపినక్షోణీవిభాగంబునన్
వాచాగోచరసౌకుమార్యనవలావణ్యాన్వితం బుష్పనా
రాచుండిక్షుశరాసనంబు ఘనదోర్దండంబునం గూర్పఁగన్.

ఉ. యోగసమాధితత్పరతనున్న విధంబునఁ బాపినట్లు మా
ర్భాగమమాలితాత్ముఁడగుచాకృతినిశ్చలదేహయష్టియై

సాగకనుంగొనల్కు దురుఁజొక్కులకిక్కులు గాఁగన త్తతి
న్నాగరసాతిరేకమున బ్రాహ్మణుఁడాదటఁజూచెమూలెతన్.

సీ. అప్సర స్త్రీవోలె నకులయై యూర యూ
పై దలి కన్నులపండు వయ్యెఁ
జారుయౌవనరూపసంపన్నయై మోక
వనరేఖయునుబోలెఁ బెనఁచె వేడ్కఁ
బాలఁతి ప్రావృడ్వేళవోలె నళివినీల
ఘనవేణియై యిది గరము మెఱసె
నిభరాజనిభయాన యిది శరదృతువోలెఁ
బుండరీకాక్షియై పొలువుమిగిలె
ముట్టరానిది యైనట్టిమూర్తివోలెఁ
జిత్తరువువోలె దృష్టికచ్చెరు వొనర్చె
మెలఁత మధుమాసకుసుమసమృద్ధివోలె
జాతివిరహితయయ్యు సంప్రీతినొసఁగె. ౩౮

గీ. దీనిఁ గల్పించె నజుఁ డభిధ్యానమునను
నాతి మును ముట్టరాకుండ నంత్యజాతి
ముట్టుటయు కల్గెనేని యిమ్ముదితమేను
గందకుండునె పువ్వుంబుకంటె మృదువు. ౩౯

వ. అని విస్మృతనిమేషంబు గీలించి ముకుళితపత్రాంచలం
బును జిహ్మేతరతరళశాకోదరంబును నగుపేక్షణంబున
నవ్వెలివాడప్రోడావతి నీక్షించుచు నవ్విప్రుండు మదన
శరశలాకాశంకు సంకలిత హృదయుండై స్తంభితుని

భంగి విలిఖితునిచందంబున నత్యీర్ణునివగిది నియతు
నిలాగున మూర్ఛితునిప్రకారంబునం దన్నుం దా నెఱుం
గక నివ్వెఱపడి నిశ్చలాంగుండై యుండె నమ్మచ్చెకం
టియు నలపోకపోలె నతిస్వచ్ఛసౌభాగ్యచ్ఛాయావి
నిర్భర్త్సితమత్స్యకేతనుం డగునాబ్రాహ్మణుం గనం
గొని నిజాంతరంగంబును. ౩౬

గీ. విప్రవేషంబుం దాల్చినవిష్ణుం డొకొ
బ్రాహ్మణుండైనశంబరారాతి యొకొ
బాడబాన్వయరూపసంభవుం డైన
చందురుం డొక్కొ యితం డతిస్వచ్ఛమూర్తి. ౩౭

వ. అని యంతంతం జేరవచ్చి యయ్యంత్యజాతిసీమంతిని
యశేషజనపూజనీయులు బ్రాహ్మణు లని తమకులంబు
పెద్దలవలన వినుటం జేసి యుం దా నెందే నొక్కపూ
ర్వజన్మకృతపుణ్యసంస్కారవిశేషంబుననో బాల్యంబు
నాంటనుండియు రూపంబు వినయంబు దాక్షిణ్యంబు
మధురాలాపకౌశలంబు నిస్సంగత ప్రశాంతమహాను
భావంబు శుచిత్వంబు గౌరవంబు సద్భావంబు గుణం
బులు నైసర్గికంబు లయి యుండుటనో భర్గఫాలనయన
కృశానుజ్వాలాజాలహేలాచులుకితావయవుండు గాని
కుసుమకోదండుండునుంబోలెం గన్నులపండువై తప్త
కాంచనపర్ణంబును గోరోచనాగౌరంబును జాంపేయ
కుసుమ కేసరరేణుత్రసరేణు వినరప్రసంగంబును నగు

దేహప్రభాప్రవాహంబునఁ గహనషండంబ శేషంబును వెలిం
గించువాని నుద్భిన్ననవశ్మశ్రు నభినవయౌవనోద్భాసితు
షోడశవర్షదేశీయు నాదిగర్భేశ్వరు నమాత్యనందను
సుకుమారుం గుమారసన్నిభుఁ దప్పక చూచి భయ
సంభ్రమడోలాయమానదంతతాటంకవలయం బగున
ట్లుగా నిబ్బరంపుగుబ్బచన్నుల బిబ్బోకంబు బాహా
మూలకూలంకషంబై యీషద్విలోకనీయంబుగఁ గేలు
దోయి సేవాంజలిపుటంబు లలాటంబునఁ గీలించి యయ్య
గారికి నమస్కారం బని యధరకిసలయంబునకు దశ
నరత్నాంకురజ్యోత్స్న కుసుమస్తబకంబుగా సహకారప
ల్లవాస్వాదకషాయకంఠకలకంఠకామినీకోమలకుహూ
కారకోలాహలకరంభిత పంచమరాగప్రపంచంబునకు
మించుఁజూపు కంఠస్వరంబునం బలికిన. ౩౭

గీ. వెలఁది మాలెతగాన దీవింపకయును
నొప్పిడిదిగాన నూరకయుండకయును
ధరణిదేవుండు గైకొనె దాని మ్రొక్కు-
గేలుఁదామరతిర్యగాందోళనమున. ౩౮

ఉ. శంబరవైరిసన్నిభునిఁ జారుతరోజ్జ్వలమూర్తి విప్రర
త్నంబు మహాప్రధానుప్రియనందను నిన్సుకుమారుఁ జూచి ప్రే
మంబు వహించియుం గొమరుమాలెత గన్నుల నవ్వు దేరఁగా
సంబళి సంబళీయళుకు సందడికిందలమంచుఁ బల్కుచున్.

గీ. బ్రాహ్మణుఁడుగాన లజ్జింపఁ బ్రాప్తిలేక
బాల ప్రౌఢయువోలెఁ దప్పకయ చూచి

చాటువడి యుండుమయ్య యీసరసిలోన
నుదకమాడెదఁగాక పిన్నదియు నేను. ౮౧

క. అని పలుకుచుఁ గొలనికి డిగఁ
జని మాలప్రమద దాను సఖియు నొనర్చెన్
వనకేళి తరంగ లురు
స్తనభారాస్ఫాలనమున జర్ఝరములుగాన్. ౮౨

చ. పడఁతి పసిండిడాలు గనుపట్ట హారిద్రముఁ దీరపంకముం
దొడసి సరోవరాంబువునఁ దోఁగి పయోనిధితీరభూమికి
న్వెడలి ధరానుపర్వునకు నేత్రమహోత్సవ మయ్యె
నప్పుడ, వ్వడ కలశాబ్ధిమధ్యమునఁ బుట్టినయాదిమ
లక్ష్మియోయనన్. ౮౩

ఉ. ఆకలకంఠియొయ్యఁదడియార్చునెడన్ జఘనాంతికంబులై
కేకికలాపలీల నణకించి మధువ్రతమాలికాకృతిం
గైకొని యింద్రనీలమణిఖండవిలాసమలిమ్లుచంబులై
చీఁకటిగొల్పెబ్రాహ్మణునిచిత్తముపెన్నెఱిసోగవెండ్రుకల్.

సీ. చికురసంతతి నీరార్చి చెలువ తుఱిమె
నేసకొప్పాక - - - -
చన్నుఁగవసొంపు కక్షదేశముల మెఱుఁగు
బ్రాహ్మణుని యాత్మఁ బల్లవింపంగఁ జేయ. ౮౫

గీ. దంతతాటంకచక్రమధ్యంబునందు
ఖాల కీలించెఁ గెంకేళిపల్లవంబు

బాడబుని నేయఁదలఁచు శంబరరిపునకుఁ
బ్రథమ మదియ నమస్కారబాణమయ్యె. ౪౬

గీ. పూనెఁ గుచముల వెలివాడపువ్వుఁబోణి
విప్పగలయట్టి బండిగుర్వెందసరముఁ
బ్రథమరాగరసోదయరక్తమైన
సచివనందనుహృదయజసంగరమున. ౪౭

వ. అప్పుడు సుకుమారుండు నిజాంతర్గతంబున. ౪౮

సీ. ఏలచేయుండు శేషేంద్రియంబులు నాల్గు
నలినగర్భుఁడు లోచనములుగాఁగ
నెట్టుగల్గె విధాత కీరూపనిర్మాణ
పరిమాణము లకోటిపరిమితంబు
లజుఁడు దీని సృజించి యాత్మ నువ్విళ్లూర
కెట్లుండుఁ గూఁతు మోహించినాఁడు
కల్పింపఁబోలు శృంగారసర్గంబున
దీని వాక్పతి యున్నతి ఫలియించె
దీనినిఖిలావయవములు తీర్చి తీర్చి
చేయునపుడు ప్రయాసంబుఁజెందుటయును
నొయ్యనొయ్యన బ్రహ్మ నిట్టూర్పువుచ్చె
నదిసుమీ పుష్పసమయమందానిలంబు. ౪౯

వ. అని విచారించుచు విప్రుండు చండాలకులకన్యకామణి దుర్లభంబగు సౌభాగ్యంబునకు నద్భుతం బందుచు దానితో సంభాషింపఁ గోరి చేరువ నిలిచె నసంగమ కన్యకారత్నంబును నతని కిట్లనియె. ౫౦

క. ఎందుండి యరుగుదెంచితి
రెం దరిగెద రిచట నునికి కేమికతంబో
కందర్పరూపరేఖా
సౌందర్యవిలాసవిభవసర్వస్వనిధీ. ౫

వ. నిన్నుం జూచి సుఖామృతంబున మునింగినచందంబున
- - - సముద్రంబునం దేలినవిధంబున సర్వానం
బుల కుపరిభాగంబున వర్తించుకరణి సకలమనోర
బులకు సంకేతంబై నలాగున నాహృదయంబు నిర
తింబొందియున్నయది. ౬

ఉ. క్రొన్ననవింటిజోదు నలకూబరు నైషధునిం జయం
నిం, బున్నమనాఁటిచందురునిఁ బోలినవాఁడవు రూ
సంపదన్, నినొ్నకపువ్వుఁగాఁ బరిగణింపఁగవచ్చునె క
ాదు మా, యన్నలయాన చూడు పులకాంకురము
మొలచెం గుచంబులన్. ౭

గీ. అవనిసుర చింతకాయల కాఁజ్ఞగాక
యరసిచూడంగ గ్రుక్కిళ్ళ కాజ్ఞగలదె
యంటరాకున్న నేమి యంతంత నిలిచి
చిత్తమలరంగ నిన్ను వీక్షింపరాదె. ౮

సీ. కమలినీపత్రపుటములఁ గాసారోద
కముఁదెచ్చి పాదపద్మములు గడుగఁ
జిలుకముట్టనిఫలంబులు గోసికొనివచ్చి
పరికించి యారగింపంగఁ బెట్టఁ

గాంతారకర్పూరకదళికాదళముల
సరసరీతులను వీజన మొనర్ప
నర్ఘ్యఖేదమువోవ హస్తద్వయంబున
నూరుకాండము లొత్తి యుపచరింప
వేడ్కయర్యైడు వినయంబువిస్తరిల్ల
భక్తిగొనఁగఁ బ్రమోదంబు పారమేదు
నీకు విప్రోత్తమునకు నీనెలవ్రులందుఁ
జెడ్డదుర్జాతి యది నన్నుఁ జెఱిచెఁగాని. ౫౫

క. ఇది హూణమండలం బ
వ్వది నున్నది చెంచుపల్లె వనమధ్యమునన్
మదననిభ యీపుళిందా
స్పదంబు వెలివాడ - - - - - ౫౬

తాళవృత్తము. కనుఁగొనవలయును దాదవ్వుల నెడగలుగ
నిలిచి మైనను మాయిండ్లన్, వనమధ్యంబున విప్రోత్తమ
వెలివాడవనితలకు నేత్రోత్సవమై, యనిభృతపరభృతన
ఖరేఖాంకో - - - - సహకారద్రుమశాఖా, ఘనఫల
రసధారామృతపానోత్కంఠవివృత్తాననవటుకంబున్.

క. పాణసిఖారము కమ్మని
ప్రాణము నెఱజాణ దేవరా వినవలదా
వీణావాద్యముఁ బాటయు
వేణుస్వానంబు వేనవేల్చందములన్. ౫౭

వ. అని చండాలకన్య పలికిన నవ్విప్రుండు భవితవ్యతాబ
లంబున. ౫౮

సీ. ఇది యసజ్జనగోష్ఠి యిది మోహవిలసితం
బిది మహాపాతకం బిది యకీర్తి
యిది దుర్మదాంధత్వ మిది యాగ్రహావేశ
- - - -యిది కుదృష్టి
యిది నారకద్వార మిది ప్రమాదస్థలం
బిదిమౌర్ఖ్యకారణం బిది యనియతి
యిది యధర్మముత్రోవ యిది పథప్రచ్యుతి
యిది యధోగతిహేతు విది యకృత్య
మని విచారింప కవనీసురాధముండు
కల్కిచండాలకన్యపైఁ గన్నువైచెఁ
దీయతీయనివింట లేఁ దేఁటినారి
శంబరారాతి మోహనాస్త్రంబు దొడిగి. ౬౦
వ. ఏయునప్పుడు నిజాంతర్గంబున. ౬౧
సీ. మాంసంబు భక్షింప మనసువెట్టిననాఁడ
దాక్షిణ్యగుణము విధ్వంసమయ్యె
గంజాయిఁ దినఁగ నుత్కంఠఁ జేసిననాఁడ
లజ్జాభిమానంబు లుజ్జగిల్లె
హాలారసము గ్రోల నభిలషించిననాఁడ
నూన్నతోక్తులసుద్ది చూఱవోయెఁ
బరకళత్రముల వెంబడఁదలంచిననాఁడ
ప్రజ్ఞావిలాసంబు పదటఁగలసె

నింక నేటికి వంచింప నిలుపునాకు
బరువె యీపాపములలోనఁ బాపమొకటి
వరుసవేయింటిమీఁద జవ్వాదిగొమ్ము
తిపుటఁ జండాలకన్యకఁ గవయువాఁడ. ౬౨

వ. అని పరమసాహసంబు చేసి సుకుమారుండు చండాల
కన్యకం జేర వచ్చి యిట్లనియె. ౬౩

కవిరా. సరసిజలోచన యొక్క మహాముని శాపవశంబునఁ
బాణచివై, ధర జనియించినదానవు నీవిది తథ్యము
కిన్నరభామినివో, గరుడపురంధ్రివొ యక్షవధూ
టివొ గాని జఘన్యవు గా వికఁ నన్, ధరణీసురో త్త
మునిన్వరియింపుసుధాకరసూర్యులు సాక్షులుగాన్.

వ. సామాన్యస్త్రీజనంబుల కిట్టియమానుషలోకోచితంబు
లైనసౌభాగ్యంబులుం గలునె మునికోపవశంబున స
ముజ్ఝితదివ్యశరీర లగుదేవకాంతలు శాపవశోపనీతం
బైన శరీరంబు నధిష్ఠింతురు తొల్లి స్థూలశిరుం డను
మహాముని త్రిభువనలలామభూత యగురంభ నే దేని
యొక్కనిమిత్తంబున శపించె ననియును దచ్ఛాపంబున
నయ్యప్సరస బాడబరూపంబు ధరియించి మృత్తికావ
తియందు శతధన్వుఁ డనురాజును సేవించుచుం బెద్దకా
లంబు మర్త్యలోకంబున నుండె ననియును విందుము.

సీ. జలజగర్భునిమానసంబు వేదంబులు
దక్షప్రజాపతి దర్పకుండు

సౌదామనీవల్లి చంద్రికాలోకంబు
సప్తజిహ్వాజ్వాలసప్తకంబు
రవిమయూఖములు నీరవని దుగ్ధాంభోధి
మృత్యుదేవతనోరి మెఱుఁగుఁబండ్లు
ముని కరిష్టాదేవికిని సంభవించిన
దివ్యగంధర్వజాతిద్వయంబుఁ
గారణంబులుగాఁ బుట్టినారు పదియుఁ
నాల్గుకో ట్లప్సరసలు నా నాకసతులు
వారిలో నొక్క తెవు నీవు వారిజాక్షి
యేమిదుష్కృతిఁ బుట్టితో హీనజాతి. ౬౬

గీ. తివుచుచున్నది భవదీయదృగ్విలాస
మెత్తుకొనిపోవుచున్నవి యింద్రియములు
వెనుక ద్రొబ్బుచునున్నాఁడు మనసిజాతుఁ
డేమి సేయుదుఁ జెప్పవే యిందువదన. ౬౭

గీ. వనిత నీచిత్తమున కేను వత్తునేని
కామతంత్రంబునకు సంచకర్వు గాఁగఁ
జుంబనము సేయని మ్మోష్ఠబింబ మిపుడు
గండుఁగోయిల చిగురాకుఁ గమిచినట్లు. ౬౮

గీ. అనుచు విప్రుండు తమకించి యంటుకొనిమె
నమ్మతించియుయుండె నాచంద్రవదన
శూకలాశ్వంబు నన రేఁపఁజొచ్చినప్పు
డనుమతింపదె యత్తళు వైన బడబ. ౬౯

వ. ధీరోదాత్త యగుట నమ్మత్తకాశిని చిత్తజాయత్త యయ్యు
ను దత్తఱపాటు లేక యతనితో ని ట్లనియె. ౨౦

సీ. కలుగుచున్నవి యనేకములు వికల్పము
లాడుచున్నవి యపాయంబు లెదుర
నంతరాయము లసంఖ్యములు గన్పట్టెడు
సందేహములు పెక్కు చాయవాఱె
నంకురితములయ్యె శంక లేరాళంబు
విక్రృతు లెన్నెని యావిష్కరించె
శాఖోపశాఖలఁ జాఁగుచున్నది రట్టు
గుఱిలేక యుదయించె గోసనాస
యిన్నిటికి నోర్చి నీకోర్కి యేను దీర్తు
నింతవానికి నన్నిగు లెరవె - - -
యెప్పటికి నిత్తునో లేక యీశరీర
మిప్పటికిఁ జాలునో నిక్క మెఱుఁగఁజెపుమా. ౨౧

గీ. మొదలఁ గక్కుర్తిపడి కూడి పిదప వాయు
నొక్కకమలాననకు డక్కి యుండఁజాలఁ
డడవిఁ బెక్కుపుష్పంబులయందువ్రాలు
చంచరీకంబు మగవాఁడు సరియనువ్వె. ౨౨

ఉ. చందురుఁడంత చూడఁడు నిశానటిఁ బున్నమనాఁడు
గూడుచోఁ, గందళితానురాగుఁడయి కానఁగవచ్చు న
వోదయంబులం, జందము దప్పి మీఁద నొకచాయకు
వచ్చుఁ గ్రమక్రమంబునన్, సుందరిపట్టునందుఁ బురు
షుండును నట్లయకాఁ దలంపుమీ. ౨౩

వ. అనిన విని సుకుమారుండు. ౭౪

క. మగవారల నిందింపకు
తగవును బంతంబు నిజము ధర్మముఁ గృపయున్
మగవారికెగా కెందును
మగువలకుం గలదె చంద్రమండలవదనా. ౭౫

సీ. హరునిచిచ్చుఱకంట నసమాస్త్రుఁ డీల్గిన
రతిదేవి యెట్లు జీవితముఁ జెందెఁ
బాండుభూపాలుండు పరలోకగతుఁడైనఁ
గుంతి చావక యేమి కుడువనుండెఁ
బ్రధనాంగణమున సౌభద్రుండు చచ్చిన
బ్రతికె నెట్లు విరాటరాజతనయ
సింధురాజు గిట్టిన నేల దుస్సల
కాషాయవస్త్రంబు గట్టుకొనియెఁ
బంక్తిరథుఁ డన్యలోకసంప్రాప్తుఁ డైన
నేల కౌసల్య ప్రాణమీ నెఱుఁగదయ్యెఁ
దగవు ధర్మంబు వాఁడి పంతంబు లెట్లు
భామలెట్లు వృథానులాపంబు లేల? ౭౬

గీ. అనినఁ బాంచాలకన్యక యాఁడువారి
మంచితనమును మగవారి మంచితనము
సరియ కీడని మేలని చర్చ లేల
మనకు మనయాడికలు తప్పకునికి చాలు. ౭౭

వ. విశ్వావసుం డనుగంధర్వరాజునకు మేనక యనునప్సర సకుం బ్రభవించిన ప్రమద్వరయనుకన్యక స్థూలకేశా శ్రమవనంబునఁ బాదమర్దితం బగుపన్నగంబు గఱచినఁ బ్రవిలుప్తజీవిత యగుట యు భార్గవుం డగుచ్యవనునకుఁ బౌత్రుండు ప్రమతికొడుకు రురుం డాయురర్ధం బొసంగి యయ్యంగన బ్రతికించె ననియును, నర్జునుం డశ్వమే ధాశ్వానుసారియై యాత్మజుం డగుబభ్రువాహనుచేత నాహవాంగణంబున శరాహృతప్రాణుండైన నులూచి యను నాగకన్యక రసాతలంబుననుండి యే తెంచి యు ద్గతప్రాణునిం జేసె నని యు విందుము, మంచితనంబు లాఁడువారికి మగవారికి సరియ ౦పద్ది యటులుండె నాపంతంబు వినుము. ౭౮

ఉ. నాకు మనంబునిండ నొకనమ్మిక సేయుము - - - -
గైకొనువాఁడ నిన్నునుము కాదన కెక్కడకైనవచ్చెద
న్నీకొకటయ్యెనేని యవనీసురమన్మథ నిర్విశంకత
న్నాకముఁజూఱవెట్టెదధనంజయతీవ్రశిఖాముఖంబునన్

వ. అనిన విని సంతోషించి సుకుమారుండు. ౮౦

సీ. కలహంససంపద గలకలక్రేంకార
కలకలంబైనయీకొలను సాక్షి
ప్రసవసౌరభనటద్బంభరంబైనయీ
వలనిలతామండపంబు సాక్షి
ప్రచ్ఛాయశీతలోపరిభాగమై(నయీ)
శశికాంతమణిశిలాస్థలము సాక్షి

తరులతాగుల్మసంతతపిధానాతప
వ్యాపారమైనయీవనము సాక్షి
మకరకేతనుపాదపద్మములు సాక్షి
రతిమహాదేవిజఘనభారంబు సాక్షి
సత్య మెన్నఁడు నినుఁ బాయ సమ్మతించి
కౌఁగిలింపఁగనీఁగదే కమలవదన. ౨౧

వ. అనినఁ జండాలి కరారవిందంబులు మొగిడిచి సవిన యంబును సగౌరవంబును సానురాగంబును గా నతని కిట్లనియె. ౨౨

ఉ. నేఁడు కృతార్థులైరి జననీజనకుల్ ఫలియించెఁ బుణ్యముల్, నేఁడు పురాకృతంబు లవనీరుహమూలనివాసియైనకా, త్రేఁ డిలువేలు పౌచు నొనరించె* మనోరథసిద్ధిసంపదల్, నేఁడుగదా సుధారసము - - - - గంటి ధరాసురోత్తమా. ౨౩

ఉత్సాహ. మలుసమర్త నంటకుండి మాలదాన నగుట నేఁ
గలయ నీళ్ళనాడికడవ గ్రంత యంటుకొనుటకై
కొలనఁ గ్రుంకి పోవుచుండి కుసుమబాణనిభుని ని
న్నలఘు - - - - లోచనంబు లలరఁ జూచి
వలచితిన్. ౨౪

గీ. ఏమిసేయుదు నీకు నెట్టిత్తు నన్నుఁ
బంచముని యింటఁ గలుగు బీభత్సనైతిఁగి

---

*త్రెం డిలువేల్పుడై యొనరించె. మూ.

క్కోలల హృదయం బుద్ఘాటించి చంపుఁ జంపకకుసుమ
గంధి ప్రాణంబు రక్షింపు మిదె నీకు సేవాంజలి యని
కంకణఝుణఝుణత్కారంబు తోరంబుగా సుకుమా
రుండు నఖకిరణపరంపరాకుసుమకుట్మలాభిరామంబు ల
గుకరకిసలయంబులు మోడ్చి ఫాలభాగంబునంగీలించిన.

శా. వాలాయంబుగ నద్ధరాసురుఁడు దన్వాంఛించిన న్నం
దహా, సాలం(కారను) నోజ్ఞ మైనముఖ మొయ్య న్వాం
చి చండాలి యా, లీలాభావ కుటింగి (యేగి) నతవల్లీ
కుంజమధ్యంబునం, గేలీతల్పముఁ దీర్చెఁబో మృదులకం
కేలీప్రవాలంబులన్. ౮౯

వ. అనంతరం బధరీకృత కుసుమా(యు)ధధర రూపసంప
న్నుఁ డగునవ్వసుధానిలింపుం డపహసితసురసిద్ధగంధ
ర్వవిద్యాధరలీలావిలాసినీవిలాసవతి యగు న వ్వెలివాడ
చేడియం గూడి సురతసౌఖ్యం బనుభవించె నంత. ౯౦

ఉ. కాయజవిక్రియం బడయఁగానికులంబున సంభవించి
య, న్యాయము సేయునే యిటు దురాత్ముఁడు వీఁడు
త్రపాభిమానముల్, మాయఁగఁదట్టె యంచు నతిమా
త్రము లజ్జితుఁ డైనకై వడిం, దోయజషండబాంధవుఁ
డధోముఖుఁ డయ్యె నభోఽంగణమ్మునన్. ౯౧

గీ. గగనయానవేగంబునఁ గలమరించి
కడుపునిండంగఁ గ్రోలిన కమలమధువుఁ
గ్రక్కెనో నాఁగ గగనమార్గంబునందు
భానుబింబంబు రక్తాతపంబుఁగాసె. ౯౨

శా. ప్రాలెం బశ్చిమశైలశృంగముపయిం బ్రత్యగ్రమధ్యా
గమో, న్నీలతిక్కింశుకకోరకస్తబకకాంతిన్ భానుమన్మం
డలం, బాలంబించె మరుండు హస్తమున దాక్షారామ
లీలావతీ, భ్రూలేఖానిభవిభ్రమాభ్యుదయముం బుండ్రే
క్షుకోదండమున్. ౯౩

కం. క్రుంకె విభాకరబింబము
పంకజషండములు మొగిడెఁ బ్రత్యగ్వీథిం
గం కేలీతరుపల్లవ
సంకాశచ్ఛాయఁ గొమరుసంజ జనించెన్. ౯౪

గీ. పద్మినీషండములనుండి పాసి చనియెఁ
గోకమిథునంబు లత్యంతశోకపరతఁ
దోన యేతెంచె భ్రమరసందోహ మపుడు
కంతలో హార్గళంబులకరణి మెఱయ. ౯౫

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతీచీకర్ణపూరరక్తోత్పలంబును జక్రవాకచక్రవాళకులచక్రవర్తియు నగు మార్తాండుండు లోకాంతరంబున కవతరించినం గ్రమంబున సంబరతటాకవికచకమలినీ సంజ మంజుమంజిష్ఠాపరాగసౌష్ఠవంబు సంధించెఁ గృష్ణాగురుపంకవల్లికల యుల్లాసంబు నుల్లసంబాడుచుఁ జిలుపచిలుపచీఁకటి సిద్ధవిద్యాధరనితంబినీజనంబుల చెక్కుటద్దంబులతోడం జరలాడె సాంధ్యదేవార్చనా బలిపిండంబులుంబోలె గగనమండలంబున వెండితగటుఁ దెగడి క్రిక్కిఱిసి చుక్కలు పొడిచెఁ బురుహూతాంత;

పురపురంధ్రీవిలాసదర్పణంబు దర్పకునిమాటుఁ బొందిన చందురుం డుదయగిరి శృంగశృంగాటకంబునఁ బటికంబుగుండుచందం బొందె నప్పుడు చండాలకులవరారోహావాహకుం డెక్కి విడిచిన వారువంబుఁగొదమయుం బోలె సంభోగంబునం దృప్తిఁ జని తనిపోవనికౌతుకంబున సుకుమారుఁ గౌఁగిటం జేర్చి యి ట్లనియె. ౧౫

ఉ. అల్లదె వేఁటపల్లె యటనావల మావిలివాడ యావలన్
భల్లనిపాతమాత్రమునఁ బర్వతనిర్ఝరసింధు వావలం
దెల్లనిగోపురంబుల నతిప్రమదావహ మైనరోహిణీ
వల్లభమాళిభామిని నివాసము - - - - లాప్ర దేశముల్.

గీ. ప్రతిభ సతతంబుఁ గొల్తు రాభద్రకాళి
జగతి నేఁబదియాఱు దేశములవారు
దశదినంబులు సింహకేతనము నిలిపి
హూణభూమికి దైవ మీయుత్సలాక్షి. ౧౭

వ. నీ వమ్మహాస్థానంబున వసియింపు మేను నీకు నాయావేళలఁ బరిచర్యసేయుచు వంచన బయల్పడకుండ మెలంగెద సర్వకలావిశారదుండవైన నీకుం బ్రాకారగోపురద్వారవేదికాప్రాకారప్రఘాణకుట్టిమహట్టసౌధవీథీవిటంకంబులం గావ్యగోష్ఠీపరిహాసకథాబిందుమతీభిత్తికాప్రహేళికాభావన సుభాషితశ్రవణంబు, వారవిలాసినీదర్శనంబు, వైతాళికస్తుతిపాఠకంబు, దురోదరక్రీడ, చిత్రకర్మంబు, వీణాస్ఫాలనంబు మొదలయినవినోదంబులం బ్రొద్దు పుచ్చంగలిగెడి వెండియు. ౧౮

క. పలివాడకుఁ గడుఁ జేరువ
సెలయేటికిఁబొరువు ద్రాళ్ళఁ జిట్టేఁదులు నా
వలఁ దటుచు భద్రకాళీ
నిలయం బదిలెన్న నీకు నెలవు వసింపన్. ౧౦౦

గీ. ప్రొద్దు పోకుండ ముందటఁ బోదము నీవు
కాళికాస్థానమునకు నీకాలిత్రోవ
విప్రగృహమున నీకు నే విందొనర్తు
శర్మమిమ్మమున నింటి పెద్దలకుఁ జెప్పి. ౧౦౧

వ. - - - - చలికత్తెయుఁ దానును వేఱొక్క తెరువున నిజనివాసంబునకుం జనియె సుకుమారుండు చెఱువుకొమ్ముదాపలం బట్టుకొని విపినషండంబు నడుముగాఁ బక్కణంబునకు దక్షిణంబుగా నోరసికొని పోయి కాలిత్రోవం జని సెలయేఱు గడచి ముందట. ౧౦౨

సీ. బ్రహ్మ యెక్కెడిజాలపాదంబునకుఁ గేలి
వసతి యైనసరోజవాటితోడ
నైంద్రవాహన మైనయైరావణగ - - -
- - - - (?)చే మొక్కయీఁదువులతోడ
వైష్ణవరథమైన వైనతేయున కాఁగ
నిరవైనప్రాకారపరిధితోడఁ
గామారయానశిఖావళంబునకుఁ దాం
దవమాడ సాబ గైనగవనితోడ

వేడ్క మాహేశ్వరం బైనవృషభరాజు
దాఁక నిల్చిన కేలిభూధరముతోడ
సకలభక్తనివాసమై చాలనొప్పు
చండిభవనంబు సొత్తెంచె సచివసుతుఁడు. ౧౦౩

మ. తనదా శీలము తా నెఱుంగుట వెలిన్ దాదవ్వుల న్ని
(ల్చి దు), ర్జనుఁ డాతండు లలాటభాగమున హస్తద్వం
ద్వము న్మోపి యొ, య్యన లోలోన నమస్కరించెఁ బ
టుగర్వారంభసరతభశుం, భనిశుంభప్రధనక్రమప్రకట
బాహా కేళికిం (?) గాళికిన్. ౧౦౪

ఉ. వాలెతవిందు బ్రాహ్మణకుమారుఁడు పక్కణవాసి వే
ణుకం, డోలమునందుఁ దెచ్చినఁ గఠోరితచంద్రిక నిర్ఝ
రాపగా,కూలమున న్భుజించి ఘనగోపురవేదిక నిద్ర
వోయె న, య్యాలరిబ్రాహ్మణుండు తుహినాచలకన్య
కయాశ్రమంబునన్. ౧౦౫

వ. మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలంబున నిర్ఝరాంభఃప్రవాహంబున
నవగాహనంబు చేసి కపటసంధ్యావందనంబును గృత
కజపంబును సూర్యోపాస్తియు నడపి బ్రాహ్మణబ్రువుండు.

సీ. దంతిదంతాగ్రశస్తంభభారముతోడ
రాజిల్లుఘనగోపురములు చూచి
గండశైలచ్ఛేదఘటితమై యొరపైన
మేటికొమ్మలతోడికోట నూచి
యమృతదీధితిలోనిహారిణంబు వెఱపించు
సౌధాగ్రసింహధ్వజములు చూచి

యాటమండపముపై నభ్ర ముల్లేఖించు
జాంబూనదత్రిశూలంబు చూచి
చమురుగా - - - - మగుచ్ఛములువోలె
సకలశాఖోపశాఖలసంశ్రయింపఁ
బుష్పితాశోకపాదపంబులనుజూచి
నింబములుసూచి యతఁ డద్భుతంబు నొందె. ౧౦౭

ఉ. కాళికదివ్యమందిరము - - - - - దనాళికిఁ,
లాలరసంబు గ్రోలునభిలాషమునం జనుదెంచియున్న వే,
తాళగణంబువోలె నతిదైర్ఘ్యమునం దివి దాఁకియున్న
హీం, తాళవనంబు గన్గొని (యతండు మహాద్భు) త
మందె నాత్మలోన్. ౧౦౮

ఉ. పైపయి గర్భగేహమునఁ బన్నికమీఱి వెలుంగు మా
లికా, దీపశిఖాప్రరోహములు దేఱగఁజూచి యనుస్మ
రించె లో, నాపృథివీసురుండు మహిషాసురమస్త - -
-దు, ర్గాపరమేశ్వరీపదనఖంబులడంబుల నంచరించినన్. ౧౦౯

గీ. సరసవనవాటికానికుంజములయందు
నెలుక లధరోష్ఠసంపుటంబులు గదల్ప
శక్తిమంత్రాక్షరంబుల (జపము సేయ)
నవియువలె నున్న నద్భుతంబందె నతఁడు. ౧౧౦

సీ. మంత్రవాదులతోడ మైత్రి సంపాదించు
యంత్రవాదులఁ గని యాదరించు

శివరాత్రి మాహాత్మ్యము.

సిద్ధయోగీశ్వరశ్రేణి సంసేవించు
ధాత - - - ందనము సేయు
కదలి వశ్యాకర్షణకథలెఱుంగఁగఁగోరు
బిలము సాధింప నపేక్ష సేయు
బహుదేశభాష లభ్యాసింప వాంఛించు
శిల్పతంత్రము మీఁదఁ జాఁపుమనసు
- - - - ఁ బెన్నిధి గుర్తించు
నింద్రజాలంబు వన్నెంగ నిచ్ఛగించుఁ
గట్టి భవనములకు సురంగములు ద్రవ్వ
నేర్చికొనుఁ బ్రత్యహంబును నీచబుద్ధి. ౧౧౧

చ. స్థితి చెడి మాంసభో(జనము సేసి) యసంగమవంశభా
మినీరతిఁ బరతంత్రుఁడై నడుపుఁ బ్రత్యహమున్ ధరి
యించుచుండు న, ప్పతితుఁడు గంగమట్టియయుఁ బ్ర
న్నని నున్నని నీరుకావిదో, వతులును - - - - ములు
వంశ్యులయిండ్ల భుజించుకోరిక౯. ౧౧౨

గీ. మాధుకరభిక్షలను స్వయంపాకములను
సత్రభోజనములఁ బితృశ్రాద్ధములను
విందులను దేహయాత్ర గావించు నతఁడు
వేదశాస్త్రపురాణప్రవీణుఁ డగుట. ౧౧౩

సీ. నీరాటనేపముగా నిర్ఝరంబుల కేగి
సవిధవానీరకుంజముల నొందు
భూధరంబుల కిప్పవువ్వదే నని పోయి
కందరామధ్యభాగముల నొందు

తృతీయాశ్వాసము. 26894 21.3.73

(శిఖరీంద్రవర)కన్య సేవింప నని పోయి
నక్తమాలములనెన్నడుమ నొందుఁ
గలమసస్యక్షేత్రములకుఁ గూళ్లొగి మోసి
శణవాటికాప్రదేశముల నొందు
నెట్లు కనుఁ(బ్రా)మి వచ్చునో యింటివారి
నెట్లు (చీఁకటి నొం)టిమై నీక్క కరుగు
సతివ పగలైన మాపైన నతనితోడ
నిచ్చ నొకపారి సాగించు నిధువనంబు. ౧౧౪

వ. ఒక్కనాఁడక్కనిష్ఠవర్తనుండు పక్కణశబరులం గూడి కరిక్రవ్యాదంబు గుకు - - - కొని ప్రత్యూషకాలంబున విపినవీథుల నీవారభసలవిఘటితసరఃకమలషండసౌరభోద్గారభరితదిక్కటాహంబు కరటిమార్గం బిది, విదళితసమస్తముస్తాశకలసారంబు వరాహయూథపథం బిది, కఠినపాషాణకోటివిభిద్యమానవల్మీకధూళిపాళికానిచుళితతరుపలాశంబు మహిషవర్త్మం బిది దూర్వాప్రవాళచర్వణహరిచందనపరిపాండురంబు హారిణమార్గం బిది, కటుదీర్ఘఘుర్ఘురవ్యాక్రోశంబు కక్కేటుకులకులాయస్థానం బిది - - - - కహారవంబు, ద్వాత్యూహవ్యూహప్రదేశంబు ననుచు నాఖేటకౌతుకంబున నాఖేలనక్రీడావిహారంబులఁ గృశుం డై, సాహింస యొనర్చుచు వెండియు. ౧

గీ. పాపకర్ముండు కాంతారపథమునందు
నడరిపాటున నొంటిబ్రాహ్మణుల మొత్తి
యపహరించినవిత్త మన్యాయపరత
నంత్యజస్త్రీయుఁ దానును ననుభవించు. ౧౧౬

గీ. ఇవ్విధంబున సుకుమారుఁ డీలు వుడిగి
మాలచిగురాకుఁబోఁడితో మనువుమనఁగ
వచ్చె నొయ్యన మధుమాసవాసరములు
వాసితాశోకసంఫుల్ల కేసరములు. ౧౧౭

సీ. కామినీగండూష కాదంబరీధారఁ
బులకించె నారామభూమిఁ బొగడ
చివురాకుఁ జవిచూచి చవిచూచి యెలిఁగించెఁ
బంచమస్వరమునఁ బరభృతంబు
సంఫుల్లకోరకస్తబకోచితం బైన
కొరవిపై బ్రమయించెఁ గొదమ తేఁటి
పరిపక్వసహకారఫలరసాస్వాదన
ముదమునం గీరంబు చదువఁదొణఁగె
విటవిటీసముదయములు వివిధవిధుల
నుపవనక్రీడ సల్పిరి యుబ్బుమిగిలి
యఖిలజనులకు సంతోష మావహించె
మాసరము లైనమధుమాసవాసరములు. ౧౧౮

ఇట్లు సకలజనమనోహారంబు లగుమధుమాసవాసరంబు
నప్పాపిష్ఠుఁడు చండాలకన్యకం దగిలి యొం కొటుం

గక లజ్జ యుజ్జగించి మానం బూనంబుచేసి కులంబు
పదటం గలిపి శీలంబు పరిత్యజించి దిట్టకూళయై కన్ను
గానక కావరంబెత్తి తిరుగుచుండఁ గర్ణాకర్ణి నతని
దుశ్చారిత్రంబు లెల్ల విని యక్కడక్కడ నాడికొనం
దొణంగి రంత నెంతేనియుఁ జేటతెల్లం బైనక్షయతని
దుర్వర్తనంబు ప్రసంగించి ప్రకాశంబుగా నాడుచుండి
రంత. ౧౧౯

క. క్రూరాత్ముఁ డీతఁ డనఁగాఁ
ఘోరుం డితఁ డనఁగ నితఁ డశుద్ధుం డన దు
శ్చారుఁ డితం డనఁగా సుకు
మారున కపకీర్తి హూణమండలిఁ బ్రబలెన్. ౧౨౦

వ. అంత నొక్కనాఁ డతండును నదియును బాతాళపంక
కలుషం బగుమహాజలధిపూరంబునుంబోలె నంధకా
రంబు తోరంబై దిక్కులఁ జిక్కటిల్ల బహుళపక్షంబు
నాఁటి రాత్రి కాళికాగోష్ఠంబుకెలన జీర్ణోద్యానంబు
నడుమ నక్తమాలతరుషండంబులో దార కల్పించిన
సంకేతస్థలంబునం దృణకుటీరంబునం గోద్రవపలాశ
పర్యంకంబున మదిరామదోద్రేకసంభవం బైనమదనా
వేశంబున మనోభవశరసీత్కారంబులనుంబోలె సీత్కా
రంబులవలనను బంచబాణమాణిక్యకంకణక్వణితం బ
గు నప్పుడు - - - ౧౨౧

చ. కువలయపత్రనేత్ర కనుఁగొల్కులయం దుదయించె బా
ష్పబిం, దువులు ధరాసురుండు తనుఁ దోడ్కొనిపోక
యుపేక్ష సేయ న, న్నవదరవిందచక్రమిథునంబు లస
హ్యవశాంగజాగ్నిచే, రవులుకొనంగఁ బుట్టిన నిరంత
రధూమము సోఁకిరో యనన్. ౧౨౨

గీ. చాన హృదయంబుమీఁద హస్తంబువైచె
నతఁడు తనుఁబాసి యేగునో యనెడుభీతి
నుల్లమునయందు వసియించియున్న తన్ను
వెడలిపోకుండ నడ్డుపెట్టెడివిధమున. ౧౨౩

వ. అనంతరంబ యాచాండాలి యతని కిట్లనియె. ౧౨౪

గీ. ఎట్టు వేగింతు సంసార మిచటనుండి
యేల నినుఁబాసి యొంటి నా కిచట నుండఁ
గలుగనిమ్ము పెక్కండ్రు బంధులునునాకు
బంధువుగలండె నాకు నీపాటివాఁడు. ౧౨౫

శా. ఇచ్చోట న్మధుపానగోష్ఠి సురతం బిచ్చోట సంగీతకం
బిచ్చోటం బరిపాటి నీకలకలం బిచ్చో మనోజోదయం
బిచ్చోసంచు భవద్వియోగమునఁదా నెవ్వారికిం బ్రీతిగాఁ
జచ్చున్ మన్మథవేదనానలమునం జండాలి విప్రోత్తమా.

మ. కరవీరప్రసవచ్ఛదారుణరజఃకాషాయవస్త్రంబుతో
శరతూలచ్ఛవియజ్ఞసూత్రములతో జాంబూనదస్ఫూ
ర్తిత, స్ఫురమృత్స్నానిటలోర్ధ్వపుండ్రకముతో సాక్షా
చ్ఛుకబ్రహ్మతోఁ, దరమా నిన్ను మహాత్మ రేవకడ సం
దర్శించినం జాలదే! ౧౨౭

ఉ. ధీరత వ్రాసి నీవు పరదేశము వోవఁగ నేను రాకయీ, యూరనె యుంటినే ద్విజకులోత్తమ నిత్యముఁ గాళికా గృహ, ద్వారవితర్ది కాస్థలము దవ్వులఁ జూచినయప్పు డెట్లొకో, శూరిమిపేర్మి గుండియ దిగుల్లని తల్లడమందునో సుమీ. ౧౪౭

సీ. తను నిద్రమేల్కొలిపినమాత్రమునజర
త్కారుఁడు విడువఁడే ధర్మపత్ని
జమదగ్ని కొడుకుచేఁ జంపింపఁడే భార్య
లవమంత దోష ముల్లమున నిల్పి
యొకమాటు తప్పుగావక యహల్యాదేవి
నక్షపాదుఁడు ఱాయి యగుమనండె
స్రుక్కి సన్నఁబుగాఁ జూడఁడే కోపించి
సతి నరుంధతి వసిష్ఠర్షివరుఁడు
తగవు ధర్మంబు పాడి పంతంబు నిజము
వువ్వఁబోఁడులయెడ లేదు భూసురులకుఁ
బ్రథమమున నీవు నేసినబాస నమ్మి
మోసపోయితిఁ గులమునం దీసువడితి. ౧౪౮

సీ. పద్మాకరమునకుఁ బసుపాడఁదెచ్చిన
దైవంబుచలము సాధ్యంబుగాఁగ
ననురాగరసము నామనములో నూన్చిన
నయనేంద్రియములకుఁ బ్రియముగాఁగ
విడువ నిన్నెన్నఁడు విశ్వసింపవె యన్న
నీసత్యమునకుఁ బున్నియముగాఁగ

నిక్షుకోదండ మెక్కిడి బాణమరిపోయు
కందర్పునకు మహాఖ్యాతిగాఁగ
నెపుడు నీవు ననుంబాసి యేగి తపుడె
నీర నైనను నురినైన నెగడినైన
విడుతుఁబ్రాణంబు లపుడు నీయుడుగులాన
పలుమఱునుఁ బెక్కుమాటలు వలుకనేల. ౧౩౦

గీ. అనినఁ జెలునవ్వునవ్వి నీమనను చూడ
నంటిఁగా కేను నినుఁబాసి యరుగఁగలనె
యిట్టిపట్టున నెవ్వరు నెఱుఁగకుండఁ
బోవుటయు లెస్స యీహూణభూమి విడిచి. ౧౩౧

గీ. ఎల్లి శ్రీభద్రకాళికి నిద్ధభక్తి
యాత్ర యొనరించి వెళ్లుద మర్ధరాత్ర
మీవిచారంబు చెప్పకు మెవ్వరికిని
వారిజానన రట్టువడ్డార మిచట. ౧౩౨

ఉ. సంగరసవ్యసాచి (నయశాస్త్రవిశారద) దేశికేశ్వరా
మంగళగీతవాద్యపరిమండిత మంద్రకరుండలీకళా
భంగురనృత్తభావ్యపరిభాసితసంతతనిర్గలాత్మకా
యంగజసన్నిభ ప్రథితహాట్టవిశేషమనోజ్ఞవర్తనా! ౧౩౩

క. గౌరీవల్లభసేవా
పారీణవిరాజివిభవభక్తిప్రతిభా
భారోన్నతదివ్యాంగా
సారసగర్భప్రభావ సర్వజ్ఞనిధీ. ౧౩౪

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము)

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీతరుణీసితవిలసన
జాతశివానూనభక్తిసంపద్గురువి
ఖ్యాతనుతకీర్తిసితజీ
మూతసితాఖిలదిగంత ముమ్మయశాంతా. ౧

గీ. అక్కథకుండు శౌనకాదు లైనమహాము
నీంద్రులకుఁ బ్రియమున నిట్టు లనియె
నట్లు భూమి విడిచి యరుగవలయు నింక
ననుచు మాటలాడునవసరమున. ౨

క. తెలతెలవాఱుచువచ్చెం
బలపలనయ్యెం బయోదపథమునఁ దారల్
కలకలవింకలకోమల
కలకలములు చెలఁగెఁ గాళికావిపినమునన్. ౩

సీ. సంభోగపరిఖిన్నశబరసీమంతినీ
స్వేదవార్బిందువిచ్ఛేదకారి

విఘటమానాంభోజవిపినషండమధూళి
పరిమళాసారసంపర్కసురభి
సమదకాంతారకాసరయూథసమ్మర్ద
సంభూతడిండీరశకలవాహి
లలితలుంగలవంగలవలీమతల్లికా
లాస్యోపదేశలీలాగురుండు
యామినీశేషతుహినధారానుషంగ
జడిమభరమందచతురసంచారకారి
యల్లనల్లనఁ బొలుపారునడవినడుమఁ
గాల్యసంధ్యాసుగంధుండు గంధవహుఁడు. ౪

ఉ. క్షోణిరుహాగ్రభాగముల జోకలుగట్టి వనీశిఖావళ
శ్రేణులు తాండవంబు లొనరింపఁగ మంద్రగభీరభంగి
శ, ర్వాణిగృహంబులోని బలివైభవలీలకు మోసెఁ
గంచుని,స్సాణము మాటిమాటి కనుశబ్దము లీనఁగ
గోపురంబునన్. ౫

శా. నిష్ఠాసంపద సర్వవైపాణు లగుచు న్విప్రు ల్ప్రశంసింప
మం, జిష్ఠారాగము మండలంబున నధిష్ఠింప న్నిలిం
పాధిభూ, కాష్ఠామధ్యమునందుఁ దోఁచెను శతాంగ
ప్రష్ఠ సర్వద్వీప, జ్యేష్ఠుం డప్పుడు నిష్ఠురప్రసరబంహి
ష్ఠద్యుతిశ్రేష్ఠతన్. ౬

వ. ఆదివసంబున. ౭

ఉ. జాతరచేసె బ్రాహ్మణుఁడు చండికిఁ గమ్మనిపిండివంటతో
నేతులతోడ మద్దికడ నిర్మలినాన్నముతో రసా

లీ, చూతఫలాళితోడ వరసూపముతోఁ జిఱువాలతో
డుతన్, నీతులతోడ నప్పు డకనిష్ఠతరం బగునిష్ఠ
పెంపునన్. ౮

వ. నాఁటిరాత్రి నిశానమయంబునఁ గాలకంఠకంఠమూల
కాకోలవిషమషీకళంకచ్ఛాయాసముల్లాసంబు నుల్లసనం
బు నుల్లసంబాధునిబిడాంధకారంబున నన్నెలవు గదలి
చండాలియుం దానును సుకుమారుండు దుర్గమాటవీవి
షయంబు పాఞ్చాలదేశంబు గడచి ప్రతిదినప్రయాణం
బుల నెడనెడం బక్కణ - - - - ౯

గీ. గ్రామఘోషంబు పురివాడ బ్రహ్మలోక
ము - - - డు మొనసాల మోక్షమునకు
దూషితంబయ్యె సంసర్గదోషకలన
నంటుముట్టునఁ గలుషితం బయ్యెనాఁడు. ౧౦

క. - - తనయుల నిద్దఱు
తనయులనుం గాంచి కాలధర్మముః నొందెన్
వనజాస్య గట్టివయసునఁ
దనయుఁడు పరలోకవిధులు తల్లికిఁ జేసెన్. ౧౧

గీ. ఏమిచెప్పంగ నఱువదియేండ్లవయసు
ముసలి సుకుమారుఁ డేకాంతమున రమించెఁ
గూఁతులిద్దఱ బామలపైఁ గురులువ్రాలు
నంతమాత్రపుఁజిన్నప్రాయంబువారి. ౧౨

ళీ, చూతఫలాళితోడ వరసూపముతోఁ జిఱువాలతో
డుతన్, సీతులతోడ సప్పు డకనిమ్మతరం బగునిష్ట
పెంపునన్. ౮

వ. నాఁటిరాత్రి నిశానమయంబునఁ గాలకంఠకంఠమూల
కాకోలవిషమషీకళంకచ్ఛాయాసముల్లాసంబు నుల్లసనం
బు నుల్లసంబాధునిబిడాంధకారంబున నన్నెలవు గదలి
చండాలియుం దానును సుకుమారుండు దుర్గమాటవీవి
షయంబు పాషాణదేశంబు గడచి ప్రతిదినప్రయాణం
బుల నెడనెడం బక్కణ ---- ౯

గీ. గ్రామఘోషంబు పురివాడ బ్రహ్మలోక
ము ---డు మొంగసాల మోతుమునకు
దూషితంబయ్యె సంసర్గదోషకలన
నంటుముట్టునఁ గలుషితం బయ్యెనాఁడు. ౧౦

క. -- తనయుల నిద్దఱు
తనయులనుం గాంచి కాలధర్మముఁ నొందెన్
వనజాస్య గట్టివయసునఁ
దనయుఁడు పరలోకవిధులు తల్లికిఁ జేసెన్. ౧౧

గీ. ఏమిచెప్పంగ నలువదియేండ్లవయసు
ముసలి సుకుమారుఁ డేకాంతమున రమించెఁ
గూఁతులిద్దఱు బొమలపైఁ గురులువ్రాలు
నంతమాత్రపుఁజిన్నప్రాయంబువారి. ౧౨

దినిమెడిది పెద్దమాంసము
గొనిమెడి దిది కల్లు మనసుక్రొవ్వెట్టుడుగున్. ౧౫

గీ. కాంచె నిద్దఱు సుతుల నక్కామినులకు
వావి వర్ణంబు మాలినవద రతండు
శాస్త్రములఁ జెప్పఁబడినదోషంబు, లెన్ని
యన్నియును జేసె నాతఁ డేమనఁగఁగలదు. ౧౬

వ. అంత. ౧౭

క. హేమంతము శరదాగమ
సామంతము తుహినకరవిసంజ్ఞితశబరీ
సీమంతము మదనబల
శ్రీమంతము డాసె భువనసీమాంతంబై. ౧౮

మ. బలుసు ల్పండెను దొండముక్కువడి యెంౘ్రాసంగుఁజే
ల్వోఁకమో, కలవుఁబాళలతావిఁ గ్రోలి పొరలెం గా
చేరదిగ్వాయువుల్, ఫలినీవల్లిమతల్లివల్లరులపైఁ బైపై
నలివ్రాతముల్, పొలసె న్మంచులు రాలె రాత్రికరిణీ
ఫూత్కారవార్బిందువుల్. ౧౯

చ. కలమవనాళికాకణిశకంటకకోటులచేతఁ జూడ్కి కిం
పలవడిచె న్ధరిత్రి తుహినాగమవేళఁ దటాకసారణీ
సలిలము వాతిపండినయజాంగలసీమము లెన్నియున్నిటం
దలమగుసీతుపెర్మిగరుదాల్చినభావముప్రస్ఫుటంబుగా

క. కలవింకకలకలాకుల
వలభీగర్భములు సౌధవాటములు పురం

బులయందుఁ దుహినవేళలఁ
జలి గులగులఁగూయునట్టిచందం బొందెన్. ౨౧

క. పెనుఁజలి గడగడ వణఁకుచు
వనదేవత దంతవీణ వాయించెనొకో
యన మోకప్రేంకనంబుల
ననగుత్తుల మొఱసె నలిగణము విపినములన్. ౨౨

శా. బింబోష్ఠీకుచకుంభభారము లురఃపీఠంబులన్ హత్తి మో
దంబారన్ మృదుకేలిశయ్యల శుభాంతర్గర్భగేహంబులం
దాంబూలీదళభాగపూరితముఖుల్ ధన్యాత్మకుల్ శీతకా
లం బెంతేనియు నిద్రవోదురు నిశల్ సంభోగలీలావధిన్.

సీ. ధనదదిగ్ధాంతకాంతాపయోధరభార
సంవ్యానపల్లవస్రంసనములు
కైలాసగిరికూటకల్పద్రుమాటవీ
కుసుమగుచ్ఛరజోఽవగుంఠనములు
చంద్రభాగాసరిత్సలిలవీచీఘటా
ప్రేంఖోలికాకేళిరింఖణములు
రాధాపురీహర్మ్యరత్నహేమగవాక్ష
సంవేశనక్రియాసౌష్ఠవములు
వలనుగాఁ దండకారణ్యవాటిఁ దరిసి
కాశి యొరసి కళింగాంధ్రదేశసరణి
దక్షిణము సాఁగెను సపాదలక్షశైల
కటకబంధుఁ డుదగ్దిశాగంధవహుఁడు. ౨౪

గీ. చలి ప్రవేశించు నాగుల చవితినాఁడు
మెఱయు వేసవి రథసప్తమీదినమున
నచ్చసీతు ప్రవేశించుఁ బెచ్చు పెరిఁగి
మార్గశిరపౌషమాసాలమధ్యవేళ. ౨౫

గీ. ఇనుఁడు కోదండరాశిమీఁ దెక్కువేళ
నిక్షుకోదండవల్లి యెక్కిడు మరుండు
సమదవేదండసమమహాసత్త్వుఁ డయ్యె
జనుఁడు కోదండమును బోలెఁ దనువువంచు. ౨౬

గీ. ఇండ్లమొదలను నీరెండ నీడికలను
ననఁగుఁదమ్ముఁడు నన్నయు నాటలాడు
నత్తయును గోడలును గుమ్ములాడుఁ గుమ్ము
గాఁచుచోటికి మకరసంక్రాన్తివేళ. ౨౭

సీ. కాశిలోఁ జక్రపుష్కరిణి దుష్కరశుష్క
గహనావళీదావదహనజిహ్వఁ
గుక్కుటేశ్వరవరకుండి పీఠపురీశం
కాతమస్కాండచండాంశుదీప్తి
దక్షవాటంబున సప్తగోదావరి
కలిదోషపాషాణకులిశధార
గౌతమీతటిని మార్కండేయపురి మ్రోల
దురితాహిసంఘాతగరుడమూర్తి
నిన్నిటను దీర్థమాడంగ నేగుదెంతు
రఖిలమునులుఁ బ్రభాతసంధ్యాగమముల

గ్రహగణేశుండు కోదండరాశిఁ బాసి
మకరమున కేఁగుదేరంగ మాఘవేళ. ౨౮

మ. పటువో యెం దుహినంబు పండె వరి యిప్ప ల్వ్రాసె
శైలంబులన్. గటిగట్టె న్వలరాజు తేఁటియొఱకం గాం
డ ప్రకాండంబులం, జటపించెన్ గ్రహరాజుమాఠరకునిం
జక్రాద్రికూటంబునం, దటిఁ గాబేరదిగంతరిత్తుపథ
యాత్రాజైత్రతుత్తుంభమున్. ౨౯

వ. వెండియుం జకోరలోచనల కుచమండలంబునకుఁ గర్పూ
రఖండక్షోదంబుల మేదించిన చందనానులేపనైపథ్యం
బపథ్యం బయ్యె. రథ్యవేగంబున, ననూరుసారథి రథం
బు ప్రతివిఘట్టనక్షుణ్ణసత్త్రక్షోదపాళీచుళుకితోర్ధ్వాం
డభిత్తియై యుత్తరాయణంబు గైకొని కులూతశాతో
దరీకపోలముకురబింబంబులం బ్రతిబింబించె. సవ్యాపస
వ్యక్రమంబునం జక్రమిథునంబుల నెట్టుకొని బిట్టేసి
యేసి విసిగి నిల్చి మనోభవుండు నిగిడించిన నిట్టూ
ర్పునుంబోలె నిశాసమయంబుల నిండువెన్నెలలోనం
జిన్నిచిన్ని నులివేఁడివడి పొడచూపె. కేదారక్షేత్రం
బులం గలమగోపిక లొడికంబుగా దంచిన నిద్దంబు
లగుదుద్దుగడుప్రాసంగుఁబ్రాలు సద్యోవమార్జనావశంబున
నతిస్నిగ్ధవర్ణంబులై కర్ణాటదేశ తాటంకికీసదళనవజ్రాం
కురంబుల కాంతిసంపద దలంచె. నీహారవ్యపాయం
బున నిర్మలంబులై బహుళపక్షప్రదోషంబులయందుఁ

దారకంబులు వికచకుముదకోరకంబులు కెలంకులం
గొలంకులలోనం బ్రతిబింబించి మదకలకలహంసత్రోటి
కోటీవిఖండితమృణాలదండఖండంబులభావంబుభజించె.
హృదయోత్కంఠాతిరేకంబునం గంఠమూలకఠోరకా
లకూటవిషమషీ కళంకపంకచ్ఛాయాచ్ఛటాకుండు భు
వనరక్షాదాక్షిణ్యుండు దాక్షారామభీమేశ్వరుండు ద
క్షిణజలధివేలావలయితంబు లగునేలాలవంగలవలీమ
తల్లికాకుడుంగక్రోడంబులం గ్రీడించుటకునై సారంగ
లోచనలుం దానును గోరంగి వెడలె. వలవలనిమంచుం
దుప్పరముసురుజడిం దడిసి జడనుపడి ప్రేంకలగుపోంక
పూంబాళలపరిమళంబులం బుక్కిలించి యుమియుచుం,
బక్కణంబులలోన నల్లనల్లన పోలుపారు నడవికరువలి
యసమసమవిషమకుసుమఫలక్రీడామతల్లికల మల్లుపె
నంగి డస్సిన భిల్లపల్లవాధరల గల్లఫలకంబులం గ్రొత్త
యుదయించు చెమటచిత్తడి యుడిపె. కాశి శ్రీశైల
కుంభఘోణ శోణార్క కాంచీ కాంచనసభా కాళహస్తి
కురుక్షేత్రాదిపుణ్యస్థానంబులం గూపవాపీతటాకకుండి
కా ప్రస్రవణస్రోతస్విసులం జాతుర్మాస కాలంబులం బర
మర్షి సార్థంబు తీర్థంబాడె నివ్విధంబున మాఘమాస
వాసరంబులు వసంతసమయసామంతంబులు జరగు
చుండ నాచండాలాదిమనుష్యులకు భుక్తిముక్తులు ప్ర
సాదింపంజాలి మహామహేశ్వరులకు మహోత్సవంబు పాటు

పతులకుం బ్రీతి కాళాముఖుల కవలంబంబు మునులకు
౧ మనికి జటాధారుల కాధారంబు పరివ్రాట్టులకుఁ బట్టుఁ
గొమ్మ వేదాంతులకు సంతోషం బాగమికులకు భాగ
ధేయంబు మాంత్రికులకు మనువు తాంత్రికులకుఁ దా
వలంబు పౌరాణికులకుఁ బ్రాణం బౌపనిషదుల కుపా
యంబు ముముక్షులకు రక్ష శంభునకు విస్రంభస్థానం
బు శాంభవికి హృదయోత్కంఠయు హేరంబునకుం
బ్రియంబు తండువునకుఁ బండువు కుమారస్వామికిం
బ్రేమాస్పదంబు భృంగిరిటికిం దంగెటిజున్ను దురితతరు
షండఖండనంబునకు గండగొడ్డలి యఘపటలతిమిరస
ముదాయాహిమఘృణిసంతానంబు సంతాపశాంతికి
భాగీరథీప్రవాహంబు శివరాత్రిపుణ్యకాలంబె తెంచిన.

సీ. ఆవణిక్ప్రథమున కనతిదూరంబున
గవ్యూతియెడ నుదక్ప్రశ్చిమమునఁ
బర్వతోపత్యకాపర్యంతతటమున
సికతాతినిర్మలక్షేత్రసీమ
మాలూరతరుషండమధ్యభాగంబునం
బ్రస్రవణాపగాపార్శ్వభూమిఁ
గుసుమవాటికలలోఁ గువలయాంభోరుహ
కుముదమండితమైన కొలనితోడఁ
గోటతో గోపురములతోఁ గుట్టిమాట్ట
మండపంబులతో మహామహిమనొప్పు

నాదిమధ్యంబు నాగేశ మనఁగ నొక్క-
పుణ్యతీర్థంబు త్రైలోక్యపూజితంబు 3౧

గీ. అందు శైవప్రతిష్ఠితుం డమృతదివ్య
లింగమంగళమూర్తి ఖట్వాంగపాణి
యర్ధశశిమౌళి నాగేశ్వరాహ్వయుండు
ప్రతివసించు ననేకకల్పములనుండి. 3౨

వ. ఆశివరాత్రి పుణ్యకాలంబున. 33

సీ. శివగంగఁ బుణ్యాభిషేకంబు దీర్చిరి
దరి నొనర్చిరి మూఁడుతర్పణములు
ధరియించి రంబునిర్ధౌతవస్త్రంబుల
నాచరించిరి బ్రహ్మయజ్ఞతంత్ర
మర్ఘ్యాంజలిక్షేపణానంతరమ్మునం
దొనరించి రంశుమంతున కుపాస్తి
గృహదేవతార్చనక్రియ లాచరించిరి
యభ్యాగతులకు నర్హణాలు నడిపి
రవనిసురులెల్ల నాగేశ్వరాలయమున
కేగుదెంచిరి ప్రణమిల్లి రీశ్వరునకు
- - - - - - - - - నాల్గుజాలుఁ బూజ
నాదిసంకల్ప మొనరించి రభవుమ్రోల. 3౪

గీ. ఆదరంబున సమ్మార్జనానులేప
ధూపపటువాసనలు తైలదీపములును

సంఘటించిరి వివిధసంస్కారవిధుల
బ్రాహ్మణులు సర్వులైనట్టి పౌరజనులు. ౩౫

సీ. కాంస్యతోరణమాలికలు సంఘటించిరి
ప్రాసాదగోపురాభ్యంతరముల
రంభాతరుస్తంభసంభారములు సము
త్పాటించి రొగిఁ బ్రతిద్వారమునను
బూజోపకరణపాత్రీజాత మఖిలంబు
సంస్కరించిరి భస్మసలిలశుద్ధిఁ
గరమొప్ప వృషభపుంగవ కేతనంబులు
నిలువంగఁ బెట్టిరి వలభులందుఁ
గమలనీలోత్పలంబులుఁ గర్ణికార
మాలతీకుందములు హేమమరువకములు
మల్లి కాకింశుకము లపామార్గవకుళ
పాటలంబులుఁ గూర్చి రపారములుగ. ౩౬

గీ. అపుడు సుకుమారకాహ్వయుం డదరునజ్జ
నేగుదెంచెను నాగేశ్వరేశుగుడికిఁ
బుష్పవాటికలోఁ గమ్మపువులఁ గోసి
పొలఁతులకు నిద్దఱకుఁ గొంచుఁబోవఁదలఁచి. ౩౭

క. కుడిచేత మాంసఖండము
లెడ కేలను మద్యరససహితమగు కంచుం
గుడుకయు ధరించి మదమున
వడవడఁకులు గొనుచు నతఁడు వచ్చె న్గుడికిన్. ౩౮

వ. జన్మాంతరస్థుండువోలె రూపాంతరగతుండువోలె నా
విష్టుండువోలె భూతాధిష్ఠితుండువోలె గ్రహాగృహీ
తుండువోలె నున్మత్తుండునుంబోలె మదిరామదాతిరేకం
బునఁ దన్నుఁ దా నెఱుంగక పరిసరలతాకంటకాను
షజ్యమానాంశుకోత్తరీయుండును నజ్ఞాతసమవిషమ
మేదినీభాగవిన్యాసప్రస్ఖలితపాదద్వయుండునునై పలిత
పాండురంబు లగుశిరోరుహంబులు విరిసి వీఁపునం
బడ నొయ్యనొయ్యన నేతెంచి నిర్లజ్జుండును నిస్నే
హుండు నృశంసుండును నగునక్కౄరచండాలుండు గ
ర్భగోళంబునకుఁ జక్కం గట్టెదుర నిలిచి రక్తకమల
దళచ్ఛాయంబు లగుకన్నులు దెఱచి విఘూర్ణమాన
తారకం బైన వికారాలోకనంబున నలవోకయుం
బోలె నిర్మలస్ఫటికమండపాధ్యాసీనుండును నమృత
మయజ్యోతిర్లింగమూర్తియు ముక్తాఫలధవలకాంతి
యుఁ ద్రిభువనవందితచరణుండును జరాచరగురుండును
నగు నాగేశ్వరుని దర్శించి యమ్మహాదేవు మౌళికపా
లమాలికామండనఖండేందు శకలంబులకు గగనగం
గా ప్రవాహ డిండీరఖండంబులకు నుష్ణీషఫణిఫణా
ఫలకంబులకుఁ జెలికారంబు సేయంజాలి పాంచజన్య
సహోదరంబు లన దుగ్ధాంబురాశి హృదయంబు
లనఁ జంద్రికాశరణంబు లన నంగజాట్టహాసంబు ఛే
దంబు లన మెండుకొని యున్న పుండరీకంబుల
పూజ గనుంగొని వెండియు. ౩౯

ఉ. చాయన భోగిరాట్కటకసన్నిధి దీపితదీపమాలికా
చ్ఛాయఁ బురఃప్రదేశమునఁ జాఁగిన నిర్జరవాహినీమ
హా, తోయముసావి చీరమెఱఁగ్రోచి చొరంగఁ దలం
చె నెంతలోఁ,తో యని కొంకి కొంకి పతితుం డతఁ
డానవపానవిక్రియన్. ౪౦

గీ. పవనవశమునఁ గేతకీప్రసవధూళి
యంగమున వ్రాత్తియుండంగ నాతఁ డపుడు
విమలభస్మసముద్ధూళన మొనరించి
పాశుపతదీక్షఁ గైకొన్నభంగి నుండె. ౪౧

చ. కలఁగఁగఁబాఱె నాతని యఘుంబులు పంచహృషీక
సంభవం, బులు బహుకాలసంకలితము ల్దవవహ్ని చిట
చ్చిటధ్వనిం, గలఁగఁగఁ బాఱు పక్షులప్రకారమునం
దోలుజాముపూజకై, బలుపటహమ్ము రమ్మనుచు భర్గుని
గేహమునందు మ్రోసినన్. ౪౨

వ. ఆశివరాత్రిపుణ్యకాలంబునఁ బురాణంబులు వినిపిం
చువారును నితిహాసంబులు చదువువారును బంచాక్షరీ
పంచబ్రహ్మాదిమంత్రంబులు జపించువారును నీలకంఠ
స్తోత్రంబులు పఠించువారును బ్రాణాయామంబు లను
సంధించువారును బ్రత్యాహారంబులు నడుపువారును
బ్రదక్షిణంబులు సేయువారును భస్మోద్ధూళనంబు
లొనర్చువారును దురోదరంబుల వినోదించువారును
నష్టావధానంబులఁ గ్రీడించువారును వీణ లాస్ఫాలించు

వారును గావ్యగోష్ఠి సలుపువారును బరిహాసం బాద రించువారును బిందుమతి యభ్యసించువారును బ్రహే ళికలు భావించువారును నాడువారునుం బాడువారును మేషకుక్కుటకరేటులావుకకపింజలయుద్ధంబులు వీక్షిం చువారును గుబ్జవామనకిరాతబర్బరజరఠమూకజనవికా రంబు లవలోకించు వారునై జాగరంబులు సలుపు చునుండిరి సుకుమారుండును నొక్కించుక యున్నుం దేటిగొని వారిం జూచుచుండె నప్పుడు శివగంగానిర్ఘర జలతరంగశీకరజాలజనితజడిమంబులు నందిరోమంథ ఫేనబిందువాహులుం గుమారశిఖికలాప విధూనన క్రి యా లలితంబులుఁ బశుపతిజటాబద్ధవాసుకినిపీత శేషం బులు హేరంబగండమండల నిష్యందమాన దానధా రాకలుషగంధలహరీ పాణింధమంబులు భృంగిరిటి ని కుంభకుంభోదర ప్రముఖనిఖిలగణపరిష ద్దుద్ధూళితభసి త ధూళికావిసరంబులు మాతృకా శ్రవణావతంసకహ్లా రకోరక ప్రేంఖోళన ప్రక్రియాసముభిహారాను మేయావ తరణంబులు మహిసాక్షి గుగ్గులుధూపధూమకంబులు మాలూరకిసలయామోద మేదురంబులు నగు మహా దేవనిశామారుతంబు లతనిమీఁదఁ బొలుపారి పాత కంబులు దూలరాల్చె నట్టిసమయంబున. ౮౩

గీ. అర్ధరాత్రంబుదాఁక నయ్యధమవృత్తి
శివునిశావైభవంబు వీక్షించి చనియెఁ

దానకమునకు నది యాదిగా నతండు
విడిచెఁ దొల్లింటి నీచప్రవృత్తిబుద్ధి. ౭౭
వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు.
క. కుక్కులలో శబరులలోఁ
గక్కుర చిమ్మటలలోనఁ గార్కొ్కులలోఁ
బక్కణముగుడిసె నడుమను
గుక్కపయిం జచ్చె నతఁడు ఘోరవ్యాధిన్. ౭౮
క. శ్రీనాగేశ్వరశంభు
స్థానంబున గిరిశురాత్రి జాగరములు - - -
- - - ననుగనుఁగొన్నట్టిక
తానను విగతాఘుఁడై యతఁడు మృతిఁ బొందెన్.
సీ. క్రిమి కంఠకుహరమార్గమున కడ్డము దొట్టి
పెద్దయేనియు బాధ పెట్టకుండ
శ్లేష్మ ముద్రేకించి సెలవి రంధ్రమువాయ
మెఱసి నుచ్చిల్లి గ్రమ్మింపకుండ
దృగ్గోళకంబులు దిరుగంగ దృష్టియు
నంధకారంబులో నణఁగకుండ
నెఱిదప్పి యుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసపవమాన
పరివాహగతు లోటువడకయుండఁ
బరమయోగీశ్వరుఁడుపోలె బ్రహ్మరంధ్ర
వీథిఁబ్రాణంబువిడిచె నవ్విప్రకులుఁడు
పుణ్యశివరాత్రినలవోకవోలెనైన
నురగధరుచెంత జాగరం బుండెఁగాన. ౭౯

వ. ఆకాలంబునఁ గాలకింకరులు మృత్యుదేవతాసహితు
లై ముసల ముద్గర తోమరాది ప్రహరణంబులతో - -
- - - అతనిలింగశరీరంబు వరుణపాశంబుల బంధిం
చి కొని పోవఁ గణంగిన నవ్వేళ శివదూతలు శివాజ్ఞావ
శంబున శూలాంకుశ గదా భిందిపాల పరిఘపరశ్వధ
- - - - - - - - - -చ్చి దవ్వుల నాకాశమార్గంబున.

గీ. ఓరి యమునిదూతలార యీబ్రాహ్మణుఁ
గరుణ మాలి యేల కట్టినారు
విడుఁడు శివునియాన మృడునాజ్ఞ దాఁట మీ
రాజు - - - - - - - గ్గరామదించి. ౫౦

మాలిని. విడుఁడు విడుఁడు పీనిన్ (విప్రునిఁ) భాగ్యవంతున్
మృడుఁడు గరుణతోడ న్నిక్కిలిం గారవించెన్
జడుల కొరుల కేలా సంభవించున్ యథార్థం
బడర మతిమ్రు - - - - - - - ప్పాలవంబుల్.

గీ. అన్నదాన తపస్స్నానృతాదులైన
పుణ్యకర్మం బొనర్చిన పురుషునందు
నెట్లు సంతోషమందు నర్ధేందుమౌళి
యట్టిసంతోష మితనియం దావహించె. ౫౨

వ. అనిన యమకింకరులు శంకరకింకరుల కిట్లనిరి. ౫౩

సీ. ఏకార్యమునకయి యెచ్చోటి కరిగెద
రరుగుఁడు మీరు మహాత్ములార

యితని క్లేశము చూచి యతికృపాపరత్వమై
వు - - - - - - - రింపఁ బూనినారె
హరకింకరుల మన్న నాశ్చర్య మయ్యెడు
నదసద్వివేకంబు చాలకునికి
భవభక్తులకు నడ్డపడుట ధర్మము మీకు
నేమేల పట్టుడు మీశుభక్తు
నితఁడు కలుద్రాగి ఱంకాడి నెఱచిఁ దినియె
నిలిచి మూత్రించెఁ జండాలలలనఁగూడెఁ
గూఁతు రమియించెఁ దెరువాటుగొట్టెఁ బ్రజలఁ
జెంచురాజుల సేవించెఁ జెఱిచెఁ గులము. ౫౪

సీ. కేలుదో యెత్తి మ్రొక్కనె పాశుపతులకు
శరణార్థి ననియెనే జంగములకు
ఫాలభాగమునందు భస్మంబు పూసెనే
యఱుతఁ దాలిచెనె రుద్రాక్షపూస
శివమంత్ర ముచ్చరించెనె జిహ్వ నేప్రొద్దు
నరిగెనె యెన్నఁడే సభవుగుడికిఁ
బఠియించెనే మహాప్రమథచారిత్రంబు
తిరిగెనే మృదుపుణ్యతీర్థములకు
దానములు పెక్కుఁ జేసినదానఁ గాని
కాలగళుభక్తియావంతఁ గలిగెనేని
యడ్డపడ ధర్మమాఁగాక యనఘులార
యర్థమే యీదురాత్మున కడ్డపడఁగ. ౫౫

ఉ. ఎట్టుగ నేగుదెంచితిరి యిందుకళాధరభృత్యులార యీ
దుష్ట దురాత్మునిన్ హరుని చెంతకునుం గొనిపోవువారలై
యెట్టులొ శంకరుం డొకని నెవ్వనినేఁ గొని తేరఁ బం
పినం, బట్టఁగ వచ్చినారొ తడఁబాటున వీని మతిభ్ర
మంబునన్. ౫౨

సీ. అని హేతువులును దృష్టాంతంబులును జూపి
యమ ------ యవనిసురుని
నూరకయుండె మృత్యువు నోర్గదల్పక
భవునిచే మును పడ్డపాటుఁ దలఁచి
వరుణపాశములచే వ్యథితచేతస్కుఁడై
సుకుమారుఁ డెంతేని స్రుక్కి చుంచు
నెదురుచూడఁ దొణంగి రీశ --------
తారు పంచినవారు తడయుటయును
గాలయాపనమునకు నిగ్రహముఁ బూని
శంభుకింకరు లపుడవష్టంభ మెసఁగ
నాడుగలచుచు నప్పు డేకాంతముండి
సమధికం బైనసాహసోత్సాహవృత్తి. ౫౭

ఉ. బిత్తరి దండిమాట లిటు ప్రేలెద రే యమరాజసేవకుల్
చిత్తజవైరియాజ్ఞ యొకచీరికిఁ గైకొన కంచు నుద్ధతి
న్మత్తిని వారినిం గదిసి నిర్భరభూరిభుజాబలంబునన్
మొత్తిరి యుర్కి బాహువులు మోడిచి పట్టి వృషాంక
కింకరుల్. ౫౮

క. కడవసములఁ బ్రహరించిరి
యుడిచిరి లాతముల మొత్తి రహివలయములం
బిడికిళ్లను ఘట్టించిరి
తడఁబడ మృడుభటులు దండధరుకింకరులన్. ౫౯

వ. ఇట్లు మొత్తువడి యమకింకరులు శంకరకింకరులకుం బ్రతిఘటింపక సుకుమారుని బరివేష్టించి యమలోకంబున కభిముఖు లై యతసిం గొనిపోవం దొణంగి రప్పుడు రుద్రాక్షమాలికావక్షఃస్థలుండును చంద్రార్ధకృత శేఖరుండును భస్మోద్ధూళితలాలితాంగుండును ద్రిలోచనుండును నతిప్రమాణకాయుండును నగునీలలోహిత ప్రమథుండు కాలాంబుదధ్వానగంభీరం బైనకంఠస్వరంబున నిట్లనియె. ౬౦

సీ. పడసె నెవ్వనికృప బ్రహ్మ బ్రహ్మత్వంబు
విష్ణుండు విష్ణుత్వవిభ్రమంబు
నీ రేడుజగములు నెవ్వనికుక్షిలో
నొక్కఁ డొక్కంటితో నొరయుచుండు
నంధకేభజలంధరాదిదానవకోటిఁ
గ్రాఁగించె నెవ్వానికంటిమంట
యామ్నాయశాఖాసహస్రంబు లెవ్వని
నాసికారంధ్రనిశ్వాసధార
లమ్మహాదేవు లెంకల మైన మేము
భర్తయానతి నిర్వహింపంగఁ దలఁప

మమ్ముఁ జీరికిఁ గైకోక మదము పేర్చి
నెట్టుకొనిపోయెదరు విప్ర నెఱయఁగట్టి. ౬౧

ఉ. బుద్ధియ కల్గెనేని కొనిపోకుఁడు ధర్మము సూత్తు మీయ
సంబద్ధము లైననాయ్యాయములఁ బంతము వచ్చునె మే
ము దెంపుమై, యుద్ధము సేయఁజాలకయ యోహరి
సాహరి నెంత చెప్పిన, న్నిద్ధరణీతలామరుని నీరు చలం
బున మీకుఁ దక్కునే. ౬౨

గీ. ఎంత చెప్పిన విన రేమి యీకు మాకు
హరునియాజ్ఞయ బలవంత మల్ల మెట్టు
చాక నొవ్వక మీరు మాకాఁకఁ జెడక
యిద్ధరామరు మా కిప్పు డిచ్చు టొప్పు. ౬3

క. నావుడును యమునిదూతలు
భావభవారాతిప్రమథవర్గముతోడన్
సేవక ధర్మము తగవును
లావును బంతంబు దృఢబలంబును మెఱయన్. ౬౪

వ. ఇట్లని పలికిరి. ౬౫

క. చత్తుము చెఱఁబడుదుము కడు
నొత్తుము మీచేత నెట్టునుం దగవు మముం
బుత్తెంచినపతిసన్నిధి
నుత్తరమెట్లిత్తు మాజ్ఞ యుపహతిఁబొందన్. ౬౬

సీ. చర్చించిచూడుఁడా చంద్రార్ధమౌళికి
యమరాజు నిజభృత్యుఁడౌనొ కాఁడొ

యభవుఁ డిచ్చినయట్టి యధికార మాఁగాదొ
యముఁడుగూర్చున్న ధర్మాసనంబు
త్రిపురాసురాంతకుదివ్య దేహము గాదొ
వేద స్మృతులు తత్త్వవిధిఁ దలంప
శిష్టరక్షయు దుష్టశిక్షయుశూలికి
- - - దొ యాత్మలోన
నవకరము లెన్ని యన్నియు నాచరించెఁ
బాపి యగువీని నరకకూపమునఁ ద్రోచి
బాధపెట్టంగవలసినపట్టునందుఁ
బంత మే విడుఁ డంట రో ప్రమథులార. ౬౭

ఉ. చచ్చిన నేమి మూర్ఛ - - - నేమి ప్రహారవేదనన్
నొచ్చిననేమిపండ్లుచెవినోరు శరాంగుళనేత్రగోళముల్
ముచ్చిన నేమి పట్టుపతి మొక్కలిబంధనశాలలోనికి
న్వచ్చిన నేమి భృత్యునకు నచ్చినయేలికయాజ్ఞపట్టునన్

గీ. తగవు ధర్మంబుఁ బాడి పంతంబు దెలిసి
యనువుఁ డీబ్రాహ్మణుని బాధ లనుభవింప
నొండె దురమున మమ్ము మృత్యువు జయించి
విప్రుఁ గొనిపొండు మాటలు వేయునేల. ౬౯

క. మీకును మీపతియానతి
మాకును మాభర్తయాజ్ఞ మన్నింపఁదగుం
బాకోవాక్యములు* వెడ
వాకొల్లం బల్కుజంబు వలవదు సేయన్. ౭౦

* వాకొవవాక్యముల, అని మూలము.

క. అని యమునిభటులు పలికిన
విని శంకరభటులు తద్వివేకంబునకున్
మనమున సంతోషించియు
మనసిజహరుశాసనమును మన్నించుటకై. ౭౧

సీ. పొడికచ్చడముల పైఁ బులితోలునునుసేలు
కటిభారమునఁ గాసెకట్టు గట్టి
యభినవంబై వరుద్రాక్షయొడ్డాణంబు
నాభిచక్రములోనుగా భరించి
ప్రిదిలి జాఱక యుండఁ బెనుఁబాఁపపోఁగులు
శ్రవణభాగమునందు సంతరించి
యుల్లిబిల్లిగ జటావల్లీమతల్లులు
గూర్చి పెంపొందఁ గీల్కొప్పు వెట్టి
భసితధూళి శరీర మభ్యంగమార్చి
యుద్దవిడిఁ బారిపడ యోధు లొక్కఁడొకఁడ
యాయుధంబులు ధరియించి యట్టహాస
డమరుక ధ్వానసింహనాదములతోడ. ౭౨

శా. ఆటోపారభటీసముద్భటతరాహంకారబాహాధను,
ర్జ్యాటంకారరవంబులంబుజభవాండాభ్యంతరంబుల్ స
మా, స్ఫోటింపంగ లలాటలోచనభుజిష్ణ్యుల్ దండభృ
ద్భృత్యులన్, ఘాటీసంభ్రమలీలఁ దాఁకిరి పడిన్ ధా
రాధరాధ్వంబునన్. ౭౩

సీ. ద్రాఘిష్ఠకఠినదంష్ట్రాదండసంఘట్ట
కటుఘోరకిటకిటాత్కార మగుచుఁ
జటులఝంఝామరుజ్ఝంపాపరంపరా
సన్నిభఘ్రాణనిశ్వాస మగుచు
వికలతారకచక్రవిభ్రాన్తిభీషణ
స్ఫారచక్షుర్ద్వయీభయద మగుచు
నిటలవీథివిటంకనిర్భరభ్రూకుటీ
నటనక్రియాటోపపటుత మగుచుఁ
గాలమృత్యువు శాణచక్రమునఁబట్టి
చికిలిచేసిన యడిదంబుఁ జేతఁ దాల్చి
జేగుఱించిన మొగముతోఁ జిత్తజారి
ప్రమథవర్గంబుఁదాఁకె నాగ్రహమొలర్ప. ౭౪

వ. - -తవణిత మరువుత మత మనినదముత తణించుచుఁ దచ్ఛటులత మామీూత డంబర విష్కంభము కాష్ఠాకటాహముల నుద్ఘాటింప దినకరకరచ్ఛాయాచ్ఛేదాధికమమున ధగద్ధగితము లగుని స్త్రింశకుంతారాద్యాయుధ దీప్తులు రణలక్ష్మి నివాళింపంగ నపుడు విద్యాధర పన్నగ యక్ష గరుడ గంధర్వాదులు మది నాహ్లాదింపంగ సురముని కులంబు నాడింపంగ నిలింపా - - - పథంబున భవుని లెంకలు శమనకింకరులును బాహావష్టంభవిజృంభణమప్రతిహతముగ నొండొరువులఁ దాఁకిన భండనంబు ఘోరం బయ్యెను. ౭౫

క. శంకరభటులును నంతక
కింకరులు మిథఃప్రహారకీలాలసటా
పంకిలతను లయి కుసుమిత
కంకేళీతరులభంగిఁ గనుపట్టి రనిన్. ౭౬

వ. అప్పుడు కింకరులయం దొక్కరుండు యమునిసన్ని
ధికిం జని యతని కి ట్లనియె. ౭౭

సీ. దేవ దేవరయాజ్ఞ ధృతి నేము దలఁబూని
మృత్యువుతోఁ గూడి భూమిస్థలమునఁ
జని వణిక్పథ మనుఘనపట్టనమునకు
ననతిదూరమున శైలాంతరమున
నడవిలో నొకమృగవ్యాధపక్కణమునఁ
గుష్ఠామయంబునఁ గుతిలపడఁగఁ
జెడిపెకూఁతురు కాళ్లకడనుండి యేడ్వంగఁ
బంచత్వ మొందినపాపకర్ము
బ్రహ్మబంధుని సుకుమారుఁ బట్టి తేఁగ
నభవుదూతలు రానీక యాఁగినారు
మాకు వారికి దుర మయ్యె నాకసమున
నెఱుఁగఁ జెప్పంగ వచ్చితి నిత్తెఱంగు. ౭౮

వ. అనిన విని కృతాంతుండు సమధికక్రోధావేశవివశస్వాం
తుండై యులుంబరుం డను సేనాని రావించి యతని
తో ని ట్లనియె. ౭౯

గీ. చను ములుంబర వృషభలాంఛనుని బంట
్లాఁగినారంట మనవాండ్ర నాకసమున

నొక్కపాపాత్ముఁ గొనిరాఁగ నుద్ధవిడిని
నేగి యాజటాధారుల నెగిచి రమ్ము. ౮౦

గబ్బున నెదిరించిన నొక
దెబ్బగొనుచు - - - నెదురె త్రిజగముల నొరుల్
తబ్బిబ్బుగ జంగములకుఁ
బబ్బంబులు వెట్టు ముష్టిపరిఘట్టనలన్. ౮౧

వ్యాధు లష్టోత్తరశతంబు వచ్చుఁగాక
తోడ నేతెంచుఁగాక మృత్యువులు నూఱు
పంపినారము మున్నాఁడె భటులఁగూర్చి
కాలమృత్యువు గెల్చు శంకరునిహితుల. ౮౨

అని పల్కిన వల్లె యని యులుంబరుండు వివిధ వ్యాధి మృత్యు పరివృతుం డై కదలి యుద్ధవిడిఁ దూర్యంబులు మొరయఁ బ్రమథానీకంబుఁ దాకిఁ శస్త్రజాలంబు నిగిడ్చి పేర్చి యార్చినం గోపించి పంచవదనుభటులు కుటిల భ్రూభంగభీషణంబు లగు మొగంబులు జేవుఱింప నట్టహాసంబు చేసి యదల్చి డమరుడిండిమారవసమధ్వానంబుతోఁ గీనాశకింకరుల ముసలభిండిపాలతోమర మండలాగ్ర త్రిశూలపట్టసంబులఁ బ్రహరించిన విచ్ఛిన్నబాహూరుచరణవక్షః - - - - లలాటకర్ణాటులై విచ్చియు నొచ్చియుఁ జచ్చియుఁ దెరలియుఁ బొరలియుఁ దోఁగియుఁ డాఁగియుఁ స్రుస్సియు డస్సియుఁ గందియుఁ గుందియు దారియు - -

మ్రొగ్గియుఁ దగ్గియు నలసియు సొలసియు వికావికలై దిక్కామొగంబులై యూరుసారులై సురిఁగియై బందబందై భండనంబు విడిచి వలయు . . బారి వెలవెలంబోయి కృతాంతునిసన్నిధికిం బోయిరి. ఇట జటాధారులు సుకుమారుని బంధనంబు లూడ్చియు నతని మున్నిడుకొని మహాన్నాళంపుఁగరామూరి చాయలం బంటెంచు మింటి తెరువునం జనిరి. అప్పు డాసుకుమారుండు పుణ్య శివరాత్రి వ్రతాలోకనప్రభావంబున. ౮౩

తాళవృత్తము. (?) దౌదవులం గాంచెం గైలాసము తరుణేందు(కళా)ధరునినివాసము, దశహారిస్థానస్థపుటీతధవళచ్ఛాయాచ్ఛేదవిలాసము, ధ్రువమండల - - నంతాధిష్ఠూలశృంగశృంగాటకవిహార, ఖచరగరుడగంధర్వప్రమదాస్తోమవిహితలీలాపరిహాసము, నవలేపాటోపనముద్భటవిఘ్నాధిప దీర్ఘవిషాణప్రఘణవ్యాఘట్టనపారద . . . మయప్రస్థతటధ్వనివిసరము, నవిహితరూకెమద్రా నిగదవ్యాఖ్యాతాశోకలతావల్లవ యాధాతవ్యయువిజిత్వనీహారాద్రిసుతాచరణన్యాసము.

సీ. కామధుగ్ధేనుసం . . . . తోట్టులుగాంచెఁ(?)
గాంచననవరత్నకందరములు
కాంచెఁ గల్పకవాటికాసహస్రంబులు
సిద్ధరసాపగాశ్రేణిఁ గాంచె

బహువిధహిరణ్మయమహాప్రాకారములు గాంచె
నమరిన . . . . ధములుగాంచెఁ
బ్రబలచింతామణిస్పర్శవేధులఁగాంచె
నానావిమానరత్నములు గాంచె
హావభావవిలాసరేఖావిశేష
హారిమూర్తుల రుద్రకన్యకలఁ గాంచె
(మనసు త)నివోవ నర్ధేందుమౌళిఁ గాంచెఁ
గాంచె సుకుమారుఁ డంబికాకాంతు శివుని. ౨౫

వ. కాంచి దండప్రణామంబులు చేసి చేతులు మోడ్చి
నమశ్శంకరాయ, శశాంకమూర్ధాలంకారాయ, త్రిభు
వన (?) పురంధ్రీసీరంధ్రస్తనకుంభవిముత్తంభితకస్తూరి
కాస్థాసకముద్రాద్రోహిబాహార్గళస్తంభాయ, జంభారి
ప్రముఖనిఖిలదేవతాకోటి హాటకకిరీటకోటీవిటంకసం
వాసితమందారమాలికా మరందబిందునిష్యందధారా
ధౌతచరణారవిందాయ, జలంధరాసురకంధరాపీఠికా
విఘట్టనక్రియాగరిష్ఠనిష్ఠురతాశశ్వద్విభంగఖట్వాంగ
పాణయే, పశ్యల్లలాటాయ, మదనమదగదాగదంకా
రాయ, సంధ్యానటాయ, కరకలితడమరుతాంకార
బృంహితబ్రహ్మాండమండలాయ, చండికాధిపతయే, నిర
స్తసమస్తోపాధికాయ, సచ్చిదానందస్వరూపాయ, స్వ
మహామహిమప్రతిష్ఠాయ, నిరుపాధికనిరవధికనిర్ణిరో
ధనిరవగ్రహానిరభిసంధినిర్భరకృపాసంపత్సంపూర్ణమేధ

సే, వృషాంకమాలికాభరణాయ, సముద్దండపుండరీక
క్రవ్యాదకృత్తికంథాధురంధరస్కంధభాగాయ, భగ
వతే ధన్యోఽస్మి! కృతపుణ్యోఽస్మి! నమస్తే నమస్తే
అని పలికి వెండియు. ౮౬

విషమవృత్తము.

(!) జయజయశంకరజయజయపురహర
జయజయ . . . . . . గుణవరుణాలయ
జయజయతుహినక్ష్మాధరకన్యాసహచర
జయజయశాక్వరవరశుభకేతన
జయజయమందరకందరకంధర
సంక్షుభితమహాక్షీరోదన్వజ్జఠరక్రూరశజలన
గిరీశా నకల్మాషి శితికంధరా! ౮౭

వ. అని యనేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించిన సుకుమారు
మీఁదఁ గరుణాకటాక్షవీక్షణంబు లొలయించుచు
విరూపాక్షుం డతనికిఁ గామగమనంబును హేమకింకి
ణీ మాలికాసనాథంబును రుద్రకన్యాసహస్రసంకులం
బును నగుదివ్యవిమానంబొసంగి ప్రమథత్వంబు కృప
చేసెఁ బుణ్యవంతుల భాగ్యంబునకుం గొలఁది గలదె
యింక నెయ్యది (వినవలతు) రడుగుం డని సూతుండు
నైమిశారణ్యనివాసు లగు మహామునులకు సవినయం
బును సస్నేహంబును సగౌరవంబునుగా విన్నవించిన.

గీ. పరమమునులు సూత్యాహసంభవుని సూతు
భక్తిఁ బూజించి యధికతాత్పర్యగరిమ

26894
23-3-73

భటులు ప్రమథులచే భంగపడుట చూచి
చిన్నవోయి యముం డేమిచేసెఁ బిదప. ౮౯

మ. కరుణాసాగర శైవశాస్త్రకలనాగాంభీర్యశౌర్యోన్నతా
తరుణీమన్మథ రాజపూజితకళాధర్మశ్రియాసంస్తుతా
వరనీతిప్రతిభావిశేషకలనావాగీశసంకాశ శ్రీ
తరుణీనాథమనోజ్ఞరూపవిలసత్కావ్యార్థసంబోధనా.

క. ధర్మారాలయవరగుణ
నిర్మాణవిశేషవిభవనిరుపమకార్యా
కర్మోత్కటబహుగుణవృత
నిర్మలసుజ్ఞానచతురనిశ్చలధైర్యా. ౯౦

మాలిని. శతధృతిధృతదీపా సారనిర్మాణరూపా
సతతసుఖవినోదా సామగానప్రమోదా
వితతకవివరేణ్యా వీరశైవాగ్రగణ్యా
యతులఫలవివేకా హార్షనైర్మల్యపాకా. ౯౧

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్య
పుత్ర సకలవిద్యాసనాథ శ్రీనాథనామధేయప్రణీతం
బైనశివరాత్రిమాహాత్మ్యంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీసుజనరంజనీ ముద్రాక్షరశాల, రాజమహేంద్రవరము.